מדינת ישראל

משרד הדתות

סו

משרד

1

פתוח ירושלים

4/25

תיק מס׳

מחלקה

נפ: 27.7.66
נס: 2.7.73

4/25
סל׳ 1

שם
פיתוח ירושלים
גל - 12462/10
מזהה פיזי
98.0/16 - 13
מזהה לוגי
02-106-08-01-03
כתובת
23/05/2004

מודפס ומיוצר ע״י המשקם ירושלים
טל. משרד 2-226361, מפעל 716732

שר העבודה

ירושלים, ב' תמוז תשל"ג
2 ביולי 1973

אל: שר הדתות

תודה על מכתבך מ-15 יוני 1973.

כידוע לך נושא זה מונח על שולחנה
של ועדת שרים לעניני ירושלים - ועליה להחליט.

בברכה,

שמעון פרס

ב"ה ירושלים, ט"ו בסיון תשל"ג
15 ביוני 1973

אל: שר התחבורה

לאחרונה נערך סקר בשולי כביש נחל קדרון ממנו עולה שהכביש כולו, שנסלל על ידי הירדנים, נמצא בתוך התוספי בית הקברות היהודי מתחת לחוואי הכביש מצויים קברים. יש לסגור את הכביש לתנועת כלי רכב כדי למנוע המשך חילולם של הקברים.

ב ב ר כ ה ,

ז.ורהפטיג

4/45

האם אין ספרות של
אנשי ירושלים ועליה
~~[illegible]~~ על אנשי רוח שנפלו
במלחמת ששת הימים?

אינני יודע, פלוני,
[illegible] כדבר הזה בקשתי
שלום אל [illegible].

לארכיב

לתיק ירושלים

ו'

ב"ה ירושלים, ז' באדר ב' תשל"ג
11 במרס 1973

4/25

לכבוד
ד"ר אליעזר יפה
האוניברסיטה העברית
ירושלים

א.נ.,

שר הדתות מאשר בתודה החוברת שנשלחה לו בענין ימין משה בירושלים.

ב ב ר כ ה ,

זאב רוזנברג

עוזר השר

האוניברסיטה העברית בירושלים

THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

[illegible] בתודה

ברגשי כבוד

With the compliments of

ד״ר אליעזר יפה

DR. ELIEZER JAFFE

ביה״ס לעבודה סוציאלית ע״ש פאול ברוואלד

PAUL BAERWALD SCHOOL OF SOCIAL WORK

ב"ה ירושלים, י"ח באדר א' תשל"ג

20 בפב' 1973

4/25

לכבוד

ד"ר א. יפה

ביה"ס לעבודה סוציאלית

<u>ירושלים</u>

א.נ.,

שר הדתות ביקשני לפנות אליך ולבקש ממך עותק של המחקר שערכת בנושא השכונה ימין משה, שר הדתות שהתגורר בזמנו לפנוי השכונה מתעניין מאד בתוצאות מחקרך.

ב ב ר כ ה ,

גבי ברבש

מ"מ עוזר השר

מדינת ישראל

משרד הדתות
לשכה ראשית
ירושלים

4/25

תאריך ב"ה כ"ז תמוז תשל"ב
9 ביולי 1972

אל: שר הדתות

מספר

בהתאם לבקשתך, בקרנו בימין משה בבית הכנסת בו מתאכסן הפסל, כמו"כ בקרנו בבית הכנסת האשכנזי בקומה השניה וראינו בחורי ישיבה הלומדים תורה.

שוחחנו עם הפסל, והוברר לנו שהוא ומשפחתו עומדים לעזוב את הבנין תוך 10 ימים.

כאגב שמענו ממנו שעומדים לאכסן בבית זה גן ילדים.

השתמע מדבריו שיש לו קשר עם החברה לפיתוח הרובע ופרטים מלאים אפשר לקבל מהם.

בכבוד רב,

הרב א' מרקוס
מנהל בתי הכנסת

רח' יפו 30 ת"ד 1167 ירושלים 91000 טל' 228371

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

3 [illegible]

22.12.86

[illegible]

29/7/71

הכל – [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

4/25

ארגון נכי מלחמת השחרור וצה״ל

סניף תל־אביב

תל־אביב, שדרות חן 53 - תיבת דואר 16011 - טלפון 221286

הזכירו נא בתשובתכם
29

יום י"ג בתמוז תשל"א

6 ביולי 1971

דחוף

לכבוד
מר זרח ורהפטיג
שר הדתות.

אדוני השר,

הנדון: [redacted] - נכה צה"ל.

חברנו הנ"ל, פסל ידוע, מתגורר בבית שקיבל בהמלצת החברה לפיתוח מזרח ירושלים, בשכונת ימין משה בירושלים.

כפי שנמסר לי על ידי החברה לפיתוח מזרח ירושלים, ידועה לכבודו פרשת פינויו מבית זה, בעקבות דרישת משרדכם, אולם, סידור הענין מתעכב זה זמן רב בגלל סרובכם להשתתף בהקצבה לרכישת דירתו החדשה.

הענין קיבל מפנה ויתר דחיפות כשחברנו התכונן להכריז על שביתת רעב ורק בהתערבותנו נמנע צעדו זה, העלול לסכנו באופן ממשי.

אודה לכבודו מאד באם יועיד לי פגישה דחופה לברור הענין.

י"ט תמוז תשל"א 12. 7. 71

בכבוד רב,

י. לופנברג
מזכיר

1- אב תשל"א = 25. 7. 71

ב״ה

4/25

- ד כסלו תשל״א - 2. 12. 70 -

לשר הפנים

ד״ר מנדלבוים [illegible] שלו,
[illegible]
[illegible]

4/12

בברכה

With the Compliments of

DR. S. MANDELBAUM

ד״ר ש. מנדלבוים

2 Hasoreg St.
Jerusalem, Israel, Tel. 24122 .27017 :ירושלים, ישראל, טלפונים
רחוב הסורג 2

AMINPA
AMERICAN INDUSTRIAL PARKS
DEVELOPMENT CO. LTD.

אמינפא
חברה אמריקאית
לפתוח שטחי תעשיה בע"מ

תאור החברה

בחברת "אמינפא" — חברה אמריקאית לפתוח שטחי תעשיה בע"מ, שותפים בעלי הון וידע מארה"ב, קנדה וישראל.

לחברה ידע ונסיון רב בפתוח קריות תעשיה בארצות הברית וקנדה, וכן בענף הבניה בישראל. לחברה גם ידע בענפי תעשיה שונים, ביצור ושיווק.

שטח קרית התעשיה "אמינפא" בירושלים

"אמינפא" רכשה שטח של יותר מ־33 דונם קרקע בירושלים. השטח נמצא בדרומה של העיר, בלב איזור התעשיה בשכונת "תלפיות".

שטח זה הוא היחיד שנשאר, לאחר שכל השטחים באיזור הוקצבו כבר למבני תעשיה ועומדים בשלב בניה מתקדם. סביב לקרית התעשיה הולכים ונבנים כיום למעלה מ־40 מפעלי תעשיה מהחשובים ביותר בבירה, ביניהם: —

מפעלי טריומף, מפעלי פרג, מפעלי שיש ירושלים, מפעלי פייס, מפעלי דודג', ממתקי רסקו, ומפעלי רוט־קקפלס לפלסטיקה. באיזור נסללו כבישים והונחו קוי חשמל ומים, טלפון וביוב.

תכנית הבניה בקרית התעשיה "אמינפא" בירושלים

"אמינפא מתכוננת לבנות למעלה מ־30,000 מטר מרובע של שטח מיועד לתעשיה. הסכום הכולל של ההשקעה יעלה על 7 מליון לירות.

החברה מתכננת בניתם של מבנים מודרנים עם כל הנוחיות. תשומת לב שוה תינתן לצורה הפנימית של הבנינים וכן לצורתם החיצונית.

השטח כולו יתוכנן כיחידה אינטגרלית אחת עם רשת כבישים, גנון, חניה מתאימה ואפשרויות קלות לטעינה ופריקה.

הבניה עצמה תיעשה מחמרים טרומיים שיאפשרו בניה מהירה.

באיזור תיבנה מסעדה ותחנת דלק וכן מרכז שרותים להדפסה, הנהלת חשבונות ומרכז להכשרה מקצועית. החברה תאפשר למעונינים לקנות את השטח הבנוי או לקבלו בדמי שכירות.

שרותי "אמינפא"

מטרת החברה היא לעזור למשקיעים לתכנן ולבנות מיבנים למפעלי תעשיה במהירות האפשרית. לשם זה תינתן למשקיעים האפשרות לפתור את כל הבעיות האינפורמטיביות, הכלכליות, ההנדסיות, והמשפטיות תחת קורת גג אחת. החברה תשמש כתובת למשקיע זר הבא לארץ לתקופה קצרה, ותמשיך את הטיפול בעניני המשקיע גם בהעדרו עד להשלמת התכניה. צוות כלכלנים, משפטנים, רואי חשבון וארדיכלים יתן למשקיע את השרותים הבאים:

1. אינפורמציה כללית וסטטיסטיקה לגבי המוצר המיועד, אינפורמציה על כח האדם הקיים, מחירים של גורמי הייצור, מציאותם של ציוד גורמי היצור, בישראל, מחקר שווקים בנקאות, אריזה, עיצוב ושווק המוצר בישראל ובחו"ל.

2 HASOREG ST. JERUSALEM, ISRAEL • TEL. 24122 27017 טלפון • רחוב הסורג 2, מול בנק ישראל, ירושלים, ישראל

2. קשר עם הגורמים והמוסדות בארץ, כולל סדור של "מפעל מאושר" רשיונות, פטורים ומימון.
3. מציאת שטח קרקע מתאים להקמת המפעל.
4. תכנון מפורט של המפעל כולל סדורי השמל, מים ואויר, לפי הדרישות הספציפיות של המפעל.
5. בנין המפעל על כל פרטיו ודקדוקיו כולל התקנת הציוד והמכונות במהירות רבה תוך שימוש במבנים טרומיים.

שרותים נוספים של "אמינפא"

נוסף על השירותים הרגילים תהיה "אמינפא" מוכנה להגיש את השירותים הנוספים הבאים:

1. הכנת והכשרת צוותי עבודה
החברה תעזור למשקיע בהשגת ידע ועובדים מקצועים למפעל כולל השגת והכשרת מהנדסים, מכר־נאים, ומנהלי עבודה.
2. הנהלת חשבונות
החברה תקים מרכז ממוכן להנהלת חשבונות שיציע שרות למפעלים שאין להם יכולת נוספת להשקיע בציוד זה — תמורת סכום מינימלי.
3. עזרה באריזה ויצוא
החברה תוכל להגיש למעונינים ידע באריזת מוצרים בהתחשב עם דרישת השוק בארה"ב ובקנדה, וכן תוכל לטפל בכל הקשור בייצוא וזאת בעזרת חברת יצוא הקשורה עם "אמינפא".
4. מחשבים של י. ב. מ.
לרשות החברה מחשב אלקטרוני י. ב. מ. שישרת את לקוחות החברה במחיר מינימלי.

תכנית פעולה של "אמינפא"

"אמינפא" מקיימת קשרים הדוקים עם מרכז ההשקעות והמשרד למסחר־ותעשיה. "אמינפא" תקיים קשרים עם סניפי רשות ההשקעות והקונסולים הכלכליים שליד צירויות ישראל בחו"ל. כמו כן קשורה החברה עם לשכות מסחר שונות המטפלות בהשקעות בישראל.

פעולות "אמינפא"

"אמינפא" קבלה ממרכז ההשקעות את הסטטוס של "מפעל מאושר".

"אמינפא" עוסקת כבר בפתוח השטח ויישורו. החברה תבנה גם מבנים סטנדרטים שיתאימו לכל תעשיה, וגם מבנים ספציפים מותאמים לדרישות מיוחדות.

מהנדסי החברה הגישו לעירית ירושלים תכנית מתאר כוללת של השטח.

כמו כן הוגשו לעיריה תכניות מפורטות לבניה מידית של 4000 מטר־מרובע של שטח תעשיה סטנדרטי.

"אמינפא" נמצאת במשא ומתן מתקדם עם מספר חברות המעונינות להקים בירושלים מפעלים בענפים הב־אים: תבשיטים, כימיקלים, צעצועים, מתכת קלה, דפוס, מזון פלסטיקה ואלקטרוניקה.

חלק מהמפעלים כבר הביעו בעבר כוונתם להקמת מפעלים בישראל, אך נמנעו לעשות כן בגלל אי מציאת קשר מתאים עם חברה שתארגן ותפתור את כל הבעיות הקשורות בהקמת מפעל בישראל.

מנהלי החברה

1. ד"ר שמחה מנדלבוים.
ניו־יורק ארה"ב, מנהל מפעלי תעשיה ובניה בניו־יורק.
2. מר מוריס רג'יאן.
חבר מועצת עירית ירושלים, מנהל חברת בניה בבירה למעלה מ־20 שנה.
3. מר איירווינג זתישיק.
מונטריאל קנדה, מנהל חברת בניה לבתים וקריות תעשיה בקנדה.
4. מר אריה נייר.
מונטריאל קנדה, מנהל חברה לנכסי דלא ניידי במונטריאל.
5. מר משה שטרן.
בנקאי, מנהל חברת "אוצר חסכון בע"מ" בירושלים.
6. מר משה כהן.
מנהל חברה לפתוח קריות תעשיה בקנדה.
7. מר יהושע הלפרין.
בנקאי, מנהל "החברה הירושלמית־אמריקאית לפתוח בע"מ."

משרדי "אמינפא" בישראל

לשם טפול בכל עניני החברה פתחה "אמינפא" משרד ברחוב הסורג 2, ירושלים.

[illegible]

1. [illegible]
   [illegible]
2. [illegible]
   [illegible]
3. [illegible]
   [illegible]
4. [illegible]
   [illegible]
5. [illegible]
   [illegible]
6. [illegible]
   [illegible]
7. [illegible]
   [illegible]

[illegible]

[illegible]

ב"ה ירושלים, כ"ה בסיון תש"ל
29 ביוני 1970

4/925

לכבוד
[redacted]
ירושלים

שר הדתות מאשר בתודה קבלת מכתבך
מיום י"ח בסיון תש"ל - 22.6.70.

ב ב ר כ ה ,

רבקה וילדנברג
מזכירת השר

ירושלים, י"ח סיון תש"ל
22 ביוני 1970

לכבוד
ד"ר זרח ורהפטיג
רח' הנרקים 7
<u>ירושלים</u>

אדון נכבד;

קראתי בעתונות על ההחלטה המצערה של ועדת השרים לעניני ירושלים בדבר הפקעת הדירות שבשכונות שמעה ליד הר-ציון לשפצם ולמוסרם ל"אומנים".

כבודו הבין את מצב הדירים בשכונה והביע את התנגדותו להחלטה הנ"ל.

על כך ברכה ישר-כח.

בכבוד רב

[redacted]

[redacted]
ירושלים

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[redacted]

[redacted]

יח. י"ז סיון תש"ל
(21.6.70)

ס/21

אל: מר יצחק לוי מנהל מינהל מקרקעי ישראל ירושלים

הריני ממליץ בזה לשחרר ממכרז פומבי את השטח בגוש 6 חלקה 12 בנתיבות.

על מגרש זה בונים את ישיבת הנגב.

ב ב ר כ ה ,

ישראל צ. וינברג
סגן המנהל הכללי

העתק: ישיבת הנגב נתיבות

1/25

מדינת ישראל
משרד הדתות
המדור להקדשות יהודיים

ב"ה, ירושלים, ה' באדר א'תש"ל
11 בפברואר 1970

מס' 142/ה/69

לכבוד
ד"ר ז. ורהפטיג
שר הדתות
כאן

כבוד השר,

הנידון: **הפקעה ב"ימין משה"**

רצ"ב אני מתכבד להמציא לכב' השר העתק מפס"ד
על העתירה השלישית בנידון, שניתן בבג"צ 171/69.

לתשומת לב כב' השר.

בכבוד רב,

א. אלפליח
האחראי למדור ההקדשות

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"צ 171/69

בפני: כבוד השופט מ' לנדוי
כבוד השופט א' ויתקון
כבוד השופט א"מ מני

העותרים:
1. עקיבא פילצר
2. יהודה לייב גלוברסן
3. יהושע אריה צילר
4. ישראל שמה וורילף
5. חיים דוד אדלר
6. כולל הורודנה ע"י יצחק רוזנטל
7. הקדש רפפורט ע"י שלמה זלמן גליקמן
8. יצחק גולדברג
9. אשר קליין
10. ישיבת עץ חיים ותורת חיים ע"י א' טרב
11. שלום לייב איזנבך
12. שמואל ברוורמן
13. חנה גולדברג
14. שושנה גרסס
15. חיים בנימין כהן
16. צפורה אשנר
17. יחזקאל שברלמן
18. ברים טורבהיים
19. צפורה קריינדל רובין
20. צפורה שטיין
21. צפורה בנזימן
22. ציטל שפירא בשם יורש משה שפרברג
23. יוסף רובין בשם כולל אפריקה תפארת ירושלים
24. לוריא
25. חיים ברלין
26. אסתר לדיר
27. פ' ויינגרטן, בשם בית היתומים הכללי

נ ג ד

המשיבים:
1. שר האוצר
2. החברה לפיתוח מזרח ירושלים בע"מ

המתנגדים לצו-על-תנאי

בשם העותרים: עו"ד דניאל ומנחם יגנבסקי

בשם המשיבים: עו"ד בר-סלע, ועו"ד ספאר

<u>פ ס ק - ד י ן</u>

<u>השופט לנדוי:</u>

ביום 4.10.68 פורסמה בילקוט הפרסומים (תשכ"ט, עמ' 20) הודעה של שר האוצר לפי סעיף 5 של פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי צבור), 1943, (להלן: הפקודה), ביחס להפקעת קרקע המורכבת מחלקות בשני גושי רישום, בשטח של כ-54 דונם, המשתרעים על שכונת ימין משה בירושלים. בהודעה

קבע השר כי רכישת קרקע זו עשויה לדעתו להיות מועילה לצבור. לפי סעיף 2(1), סיפא, וסעיף 5(2) של הפקודה הודעה זו הנה ראיה מכרעת לכך שהקרקע דרושה למטרה צבורית במובן הפקודה. באותה הודעה גם הרשה השר, על יסוד סעיף 22(2) של הפקודה, לחברת פיתוח מזרח ירושלים בע"מ (המשיבה השניה לענינו, להלן: החברה) להשתמש בכל הסמכויות שהוענקו לו על פי הפקודה.

החברה עצמה פרסמה ביום 7.11.68 הודעה בילקוט הפרסומים (תשכ"ט, עמ' 164) שהקרקע הנדונה דרושה לה לחלופין לצרכי צבור, וכן הודיעה, על יסוד סעיף 7 של הפקודה, שהיא המכוונת לקבלת מיד חזקה בקרקע.

החברה הוקמה כחברה צבורית ובעלי המניות העיקריים שבה הם מדינת ישראל על-ידי שר האוצר ועירית ירושלים. היא נוצרה לבצע החלטות של הממשלה שנתקבלו עוד בסוף שנת 1965 ובשנת 1966, לפתח שטח באזור שהיה ידוע אותה שעה כמזרח ירושלים, הגובל עם החומה המערבית והדרומית של העיר העתיקה, ובכלל גם שכונת ימין משה. שכונה זו הוקמה על שטח של סיר משה מונטיפיורי, בידמתם המשותפת של נדבנים יהודיים מאנגליה ושל קבוצה מבני ירושלים, על-פי הסכם שנכרת ביניהם בשנת תרנ"ב (1892), וגרו בה יהודים מבני הישוב הישן. כתוצאה מן הקרבות של מלחמת העצמאות הורקנה השכונה מרוב תושביה, ובשנים 1949/50 שוכנו בה משפחות ~~עולים~~ מעולי תורכיה. מבעלי הנכסים שבשכונה ממשיכות לגור בה רק 11 משפחות.

את העתירה שלפנינו, לביטול הרכישה לצרכי צבור, הגישו 27 בעלי נכסים בשכונה. מאלה רק העותרת הראשונה ממשיכה לגור במקום. לעתירה זו קדמו שתי עתירות אחרות על אותו נושא, הראשונה בבג"צ 328/68, בו סרב בית משפט זה להוציא צו-על-תנאי, והשניה בבג"צ 17/69, בו ניתן צו-על-תנאי ובוטל לאחר מכן לפי בקשת העותרים בתקוה להסדר בשלום. תקוה זו לא נתגשמה ומכאן עתירה שלישית זו שלפנינו.

על מטרות הרכישה לצרכי צבור נאמרו דברים אלה בתצהירו של מר שאול יעקבי, יושב ראש מועצת המנהלים של החברה, בתצהיר שהוגש בבג"צ 17/69 (באי-כח הצדדים הסכימו שבית-המשפט יוכל לעיין גם בחומר שבאותו תיק):

> "השכונה, עקב צפיפות האוכלוסיה בה וחוסר אמצעים כספיים, התדרדרה והפכה למפגע תברואתי ולכתם בפני העיר. הבתים לא תוקנו במשך עשרות בשנים ומאידך נוספו לבתים ומעליהם מבני עזר מפח, עץ וחומרים ארעיים אחרים, הצורמים את העין ומהווים סכנה הן לעוברים ושבים והן למשתמשים בהם".

ולהלן, שם, בפסקה 10:

"(א) כוונתה של המשיבה לגבי השכונה איננה שיקום שמם של השכונה (כגון הריסת בתיה, בניית בתים חדשים תחתם וביצוע פעולות שהטרביט הנדונים בחוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, תשכ"ה-1965); אלא בראש ובראשונה, בשיחזורה, היינו, בהחזרת השכונה לדמותה החיצונית המקורית כדוגמה לשכונות היהודיות הראשונות, שהוקמו מחוץ לחומה במאה הקודמת, וכן בהחייאת השכונה כשכונה שופעת חיי חברה ותרבות, להנאתם של מתכנניה, של תושבי העיר כולה ושל אורחיה כאחד".

(ב) פירוש הדבר איננו בהכרח פינוים של כל התושבים שכיום גרים בשכונה; והודאי אין בכוונת המשיבה לנשל אדם מזכויות המגורים שיש לו בשכונה, אלא תוך סילוקי אחרי הבאים סבירים ותוך מתן עזרה ראויה בסכונו במקום אחר.

(ג) ......

(ד) מאידך מתכוונת המשיבה לשכן בנכסי השכונה (במידה וכשיתפנו או יפונו) מתכננים (לרבות אמנים), שיהיו בעלי רמה, יכולת והבנה לשיטת שיחזור השכונה ולשמירה טובה ושמאיסה עליה לאחר שיחזורה... ".

והמצהיר מטעם שר האוצר בעתירה שלפנינו מוסיף (בפיסקה 5):

"(ב) המחשבה לשקם שכונה זו ולשמרה ולהפכה לפינת חן מעסיקה רבות את אבות העיר ירושלים, אך שיחרור העיר העתיקה והסובב אותה נתן מעוף חדש לתכנית זו.

(ג) מסביב לעיר העתיקה מתוכנן פארק לאומי שיעטר את ירושלים ואשר ישתלב בשיקום ושיפוץ ימין משה, ובתוך תכנית הפארק הלאומי לטרגלום שכונה זו, משתלב השכונה ותשאר בצלמה ובדמותה כפי שנבראתה במאה ה-19".

אין צריך לומר שהעותרים מתקוממים נגד התכניות הזאת, שפרושה מחזורו של גוף הבתים שבשכונה, תוך עירוי בנשמה חדשה אל תוך הגוף - בנשמה שהיא זרה ולזרא לעותרים. מה טעם - הם שואלים - בהחזרת השכונה לדמותה החיצונית המקורית כדוגמה לשכונות היהודיות הראשונות שהוקמו מחוץ לחומה במאה הקודמת, אם לא יישאר מאומה מדמותה הפנימית של השכונה שהיתה קשורה קשר אורגני אל רוח המתכננים בה, ורק היא היתה מחזירה לה את בבירוגה המקורי במלואו.

ובסיפור הומרי יומרו: האם מן הצדק הוא לשלול מבעלי הנכסים שבשכונה את בעלותם, על מנת להעניק לאחר מכן זכויות חכירה ארוכה לחדשים, מקרוב באו, שלא הם ולא אבותיהם טרחו בהקמת השכונה ובחזקה בה בזמנים קשים ? העותרים מחייבים את שיקום השכונה שעזובתה ואף מוכנים לתת ידם לכך, אך הם מתנגדים למלופי האוכלוסין המתוכננים ואם המשיבים מטיחים כלפיהם שהם כלם, פרט לאחת, נטשו את השכונה במלחמת העצמאות, תשובתם היא שגם מוסדות הצבור, והעיריה בתוכם, הזניחו את השכונה בין המלחמות ורק אחרי מלחמת ששת הימים, עם הסרת הסירום של לועי הלגיון מחומות העיר העתיקה בעררה אצל המשיבים התעניינות הפעילה בשכונה מוזנחת זו במגמה לפינת חן ולאתר אמנות ותיירות.

ובכוח זה, בו מעורבים שיקולי רגש בקריטריונים על שמירת מסורת כנגד עירוב אחרים עם אינטרסים שבתחום החומר, לא יוכרע בבית-משפט זה. לטענה הודה בא-כח העותרים, מר ינובסקי, שאם הרכישה לצרכי צבור נעשתה כדין על פי הפקודה, הרי שבהתחשב בפסיקתנו, כי הודעתו של שר האוצר שהקרקע דרושה לצרכי צבור הנה ראיה מכרעת לכך, ובאין לפנינו טענה של העליה מן הסוג עליו דובר בבג"צ 30/55 פ"ד ט' 1261, או של חוסר תום לב, לא נותר לבית-משפט זה אלא לעבור אחרי טעמי המשיבים. מטענתו המשפטית של מר ינובסקי טובה מאלה, וזוהי: תכנית השיקום של המשיבים היא גופא ראוי להפעלתו של חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, תשכ"ה-1965 (להלן: החוק). הרי לפי סעיף 3 של החוק, תפקיד הרשות שהוקמה על פיו, הוא "ליזום ולתכנן, בינוי, שיקום וכן פינוי לשם בינוי ושיקום של שכונות עוני והשכונות הגובלות ושל מבנים הסמוכים וסביבתם..." הגדרה זו הולמת בדיוק את אשר המשיבים מתכוונים לעשות בזכרון משה. לטענת העותרים לא זו בלבד שהמשיבים יכולים לפעול על-פי חוק זה אלא עצם קיומו של החוק מונע מהם את הפעלת הפקודה לשם השגת אותן מטרות, בהיות החוק חוק נרחב הנותן לאזרח זכויות מזכויות מוגנות, בעוד שהפקודה היא חוק חובלים אותו מטילים על האזרח בלי להשאיר לו פתחון פה. הנה, לפי סעיף 18 של החוק ישנה זכות התנגדות לכל העשוי להיפגע על-ידי הכרזת אזור כאזור שיקום, ולפי סעיף 29 קיימת זכות התנגדות לתכנית בינוי שהוכנה על-ידי הרשות; וכן נותן החוק, בפרק ה' שבו, זכויות מיוחדות לדיור חלוף ולדיור ארעי לדיירים הנדרשים לפנות את המקרקעים המוחזקים על-ידם; ולא עוד אלא פרק ד' של החוק קובע הוראות מיוחדות על רכישת מקרקעין לטובת המדינה, ולפי סעיף 34(א):

> "ביקשה הרשות משר האוצר להפקיע לטובת המדינה
> מקרקעין באזור שיקום או מקרקעין סמוכים, תשמש הבקשה
> ראיה כי המקרקעים דרושים לצורך ציבורי כמשמעותו
> בפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) 1943..."

כלומר, המחוקק הפנה את הרשות לפקודה דוקא, אבל עם זאת הורה שבקשתה להפעלת הליכי הרכישה תשמש רק ראיה - ולא ראיה מכרעת - לנחיצות הרכישה ועוד: סעיף 48 של חוק נותן זכות ערעור לבית-המשפט המחוזי (ראה סעיף 24, סיפא), ומשם לבית-המשפט העליון, לכל מי שרואה עצמו נפגע על-ידי הפקעת מקרקעין, דרישת פינוי, קביעת הפיצויים, קביעת הדיור החלף או הדיור הארעי או קביעה דמי העברה ממקום למקום. לכל ההוראות הללו, שהחוק מעניק לאזרח ביד כה רחבה, אין זכר בפקודה הישנה משנת 1943 (פרט להוראות בדבר קביעת

המצריים בעד הרכישה). כן מאפשרת הפקודה הענקת סמכויות לאחרים, לפי סעיף 22 שמנה, כמו לחברה לפיתוח ירושלים בע"מ, שאינה גוף צבורי במובן הסעיף 7 של חוק בתי-המשפט, ועל כן אין היא כפופה לפקוח של בית-המשפט הגבוה לצדק, בעוד שלפי החוק היו העותרים זוכים לבעל דברים שהנו רשות ממלכתית. היוצא מכל אלה, לטענת מר ינובסקי, ששר האוצר אינו רשאי עוד להשתמש בסמכויות הרכישה שלו לפי הפקודה לגבי נושא הנכנס על פי טיבו ומהותו לגדר הוראותיו של החוק תשכ"ה, ואם התיימר לעשות כן הרי שהשתמש לרעה בסמכויותיו על פי הפקודה ויש לבטל את הרכישה, ולהפנות את המשיבים לדרך שהחוק מתווה בפניהם.

על טענה זו השיב מר ברסלע בשם המשיבים בשתיים: (א) החוק אינו הולם את הנושא המיוחד של שיחזור שכונת ימין משה, בהיותו מיועד לבינוי ושיקום לטובת הדרים באזור השיקום. ואילו המטרות אותן מבקשים המשיבים להשיג בשכונת ימין משה חורגות מעבר לטובת הדרים בשכונה, כי לנגד עיני המשיבים עומדות בעיקר מטרות של שיפור פני העיר ירושלים למען כל תושביה והמבקרים בה. (ב) שנית, אפילו אפשר היה להשיג אותן מטרות גם באמצעות החוק אין ~~בכך מניעה להפעלת~~ הפקודה, ואפילו הוראות החוק הנן פחות נוחות לאזרח מאשר הוראות הפקודה.

אינני מקבל את טענתו הראשונה של מר ברסלע, אך מקבל אני את הטענה השניה. אין אני מסכים שאי-אפשר היה להפעיל כאן את החוק. מר ברסלע ציטט מדברי ההסבר להצעת החוק (הצעות חוק תשכ"ה, בעמ' 160), שם נאמר כי "חיסול שכונות בחשלה... היא בראש וראשונה בעיה כללית וסוציאלית". אבל כל פעולה של בעור שכונות עוני, אף שהיא נעשית בעיקר מטעמים סוציאליים, למען היטיב את תנאי הדיור של השוכנים בהם, יש בה ממילא גם תוצאת-לואי של שיפור פני השכונה והעיר כולה מבחינה אסתטית. במקרה דנן נכון הוא שהמגמה האסתטית היא השלטת בכוונת המשיבים. אבל כמה שנוגע לפעולות הפיזיות שיש לעשותן כדי להגשים מגמה זו, אין כל מניעה להפעיל את הוראות החוק, ואין בכוונה זו שום דבר שאינו ניתן להשגה על-ידי הפעלת החוק. אמנם עובדה היא - ומר ינובסקי לא שכח להזכיר זאת - שלצורך תכנית השיחזור והקמת הרובע העתיק בשעת הופעל החוק דוקא ולא הפקודה (ראה ילקוט הפרסומים תשכ"ט, עמ' 692). אך למרות זאת לא השכיל מר ינובסקי לשכנעני שקיימת מניעה מטעמים לכך שהפעם ישתמש שר האוצר בהוראות הפקודה, למרות היותן פחות נוחות לעותרים. הפקודה והחוק הם שני מעשי חקיקה שבני דרגה, ואין בחוק שום הוראה מפורשת

השוללת משר האוצר את סמכותו לפעול לפי פקודה, כל אימת שאפשר להשיג את המטרה המבוקשת על-ידי הפעלת החוק. פרוש טענתם של העותרים הוא שמסקנה כזאת מתבקשת מאליה - מעין בטול מכללא של הפקודה pro tanto, לגבי כל המקרים המכוסים על-ידי החוק, המאוחר יותר מן הפקודה. אם לא היה כאן בטול כזה מכללא, ממילא אי-אפשר ליחס לשר האוצר שמוש לרעה בסמכותו על-פי הפקודה, כאשר השמוש בסמכות זו כשר במסגרת הפקודה כמות שהיא.

בבג"צ 5/48, פסקים א' 14, התעוררה שאלה דומה, בנוגע להפעלת התקנה 48 של תקנות ההגנה, 1939. נטען שתקנה זו בוטלה מכללא על-ידי התקנה 114 של תקנות ההגנה (שעת חרום), 1945. הטענה נדחתה. בעמ' 27, שם, הביא הנשיא זמורה דברי הדרכה מתוך ספרו של מכסוול:

> "אין אוהדים לביטול חוק מכללא. כדי להגיע בטול כזה צריך להביא נמוקים חזקים. יש חזקה הגיונית שהמחוקק לא נתכוון להקים שני חוקים סותרים זה את זה, ומצד שני, שלא נתכוון להגשים דבר חשוב כל כך כמו בטול חוק מבלי הוראה מפורשת, אין איפוא לקבל פרוש של בטול מכללא אלא אם אין להמנע ממנו.
>
> כל פרוש הגיוני אחר המונע מצב של בטול מכללא יש להבין שהוא הולם יותר את כוונתו האמיתית של המחוקק".

דברים באותה רוח אנו מוצאים בספר Broom's Legal Maxims, 10th ed. p. 348:

> "... a repeal by implication is never to be favoured, and must not be imputed to the legislature without necessity, or strong reason, to be shown by the party imputing it. It is only effected where the provisions of the later enactment are so inconsistent with, or repugnant to, the later enactment that the two cannot stand together...."

הטעם לזהירות יתרה זו בהכרזת חוק קודם כבטל מכללא הוא ברור: אם לא ננהג כך, נכניס אלמנט של חוסר-ודאות בלתי-רצוי אל תוך הפרשנות של חוקים היונקים את תוקפם במישרין מרצון הרשות המחוקקת.

כדוגמה לסתירה בולטת בין שתי הוראות חוקים שהביאה בהכרח לבטול מכללא של ההוראה המוקדמת יותר ישמש לנו פסק-דין אנגלי ישן Dew v. Metropolitan Board of Works (1862) 142 E.R. 1104. שם נדונו שתי הוראות בחוקים שונים שכל אחת מהן נתנה לרשות מוניציפלית אחרת סמכות למיספור בתים בעיר לונדון. הוחלט שההוראה הראשונה בוטלה מכללא על-ידי השניה כי, בלשון זקן השופטים Erle (שם, בעמ' 1109):

"Where two statutes give authority to two public bodies to exercise powers which cannot consistently with the object of the legislature co-exist, the earlier must necessarily be repealed by the later statute. The purpose of numbering houses is to distinguish them from each other, and if the commissioner of sewers of the City of London and the metropolitan board of works had each the power to alter the number, that purpose would be frustrated."

טעם חזק לבטול מכללא של הוראה מוקדמת יותר קיים בחוקים פליליים, כשהחוק המאוחר קובע דרכי דיון שונות או עונש אחר. כלל זה הופעל על-ידי בית-משפט זה בדעת הרוב בע"פ 117/50, פ"ד ה' 1413, לגבי סעיף 66א' של פקודת החוק הפלילי 1936, לעומת הוראות חוק כלי הירייה, תש"ט-1949. את הכלל הסביר שם, בעמ' 1420, השופט לנדוי:

"... ככל האפשר יש לפרש כל חוק בכפיפות או תוך התאמה עם כל חוק קודם, שלא בוטל במפורש על-ידי החוק הנדון; ורק במקרה שהוראות חוק מאוחר יותר הן כה נוגדות או סותרות הוראותיו של חוק קודם, עד שאין לקיימן בשום פנים זה בצד זה, אז ורק אז רואים את החוק הקודם כמבוטל מכללא על-ידי החוק החדש (ראה מכסוול, הוצאה 9, עמ' 163-164). הטעם בדבר הוא, שחזקה היא, כי דברי המחוקק מביעים את רצונו, ויש להניח, שאם לא ביטל חוק קודם במלים מפורשות, הרי התכוון לקיים את החוק הקודם בצדו של החוק החדש".

לאחר מכן מביא השופט לנדוי את הסייג לכלל ביחס לדיני עונשין, והנשיא זמורה (שם, בעמ' 1426) מייחס סייג זה עם מה שפסק בבג"צ 5/48, באומרו (שם, בעמ' 1426):

"מסיבות יתרה נודעת, לדעתי, לעקרון של ביטול מכללא כב"ל בדיני עונשין דוקא. את הסברה של קיום שני חוקים עונשיים זה על-ידי זה לגבי אותה עבירה מלווים באימרת העיגרפית, כי הברירה היא בידי התביעה הכללית לתבוע כראות עיניה לפי החוק המחמיר או החוק המקל. אבל לאמירה זו אין יסוד אחר מלבד המיגרה מבה מבמאים אותה, ובעיני יש בה כביכול פגיעה בכלל הגדול של דיני העונשין: nulla poena sine lege
כי ריבוי חוקים עונשיים יש בו זכות ברירה לתביעה הכללית כמוהו כאפס חוק מסויים ומוגדר".

ואילו שופט המיעוט, השופט זוסמן, מצא די הבדלים בין תוכן שני חוקים, כדי לקיימם זה בצד זה. - זהו הסייג בדיני עונשין, כי אלה עלולים להשפיע על חרותו של האזרח, ועל שמו הטוב. לא מצאתי בפסיקה שום סייג דומה לגבי חקיקה בשטח הצבורי העלולה להשפיע על זכויותיו החומריות של האזרח, כמו במקרה דנן. ושוב אדבים זאת בפסק-דין אנגלי ישן, הטעם מדיני המקשה, הקרובים לנושא שלנו:

8/

בפרשת The Earl of Derby v. Bury Improvement Commissioners, (1869) 20 L.T. 927 הוסמכה רשות צבורית בסמכותה לפי חוק חרום כללי להעביר ביוב דרך אדמת התובע, בלי לתת הודעה על כך לתובע, בעוד שחוק מיוחד קודם, שחל רק על אותו אזור, התנה בנית ביוב כזה במתן הודעה קודמת לבעלים. בית-המשפט פסק שמותר היה לרשות לפעול לפי החוק הכללי, כי הסמכויות לפי שני החוקים עומדות זו ליד זו והרשות יכולה להשתמש בכל אחת מהן על-ידי בחירתה. הודגש שאין בכך עוול ממשי, כי גם לפי החוק הכללי יכול התובע לקבל פצוי מספיק על הנזק לאדמתו (שם, בסוף עמ' 929 ובעמ' 930).

מר יגורבסקי הזכיר פסק-דין אנגלי אחר: A.G. v. General Eastern Railway (1872) 7 Ch. App. 475; (1873) 6 HL 367. אבל נראה לי שאם אסמכתא זו בכלל נוגעת לענייננו, יש בה כדי לסתור את עמדת העותרים, כי הוחלט שם שחברת רכבות רשאית לחסום רחוב קיים לצורך בניית תחנת רכבת, על-פי סמכותה לפי חוק מיוחד, אם כי בתכנית שהגישה קודם לכן על פי חוק אחר, כללי, שהוראותיו מוזגו בתוך החוק המיוחד, הראתה שהיא מתכוונת להעביר את קו המסילה מעל לרחוב הקיים, בלי לחסמו.

מר ברסלע סבור המסתמך בשם המשיבים על פסק-הדין של בית-משפט זה בבג"צ 180/52, פ"ד ו' 908. היתה זאת בקשתם של בעלי אדמות שנרכשו לפי הפקודה משנת 1943, לצורך קליטת עולים ושיכונם. הם טענו שמר האוצר נתפס לכלל טעות בלכתו בדרך ההפקעה, כי הנושא של שיכון עולים נדון בהרחבה בחוק להסדר תפיסת מקרקעים בשעת חירום, תש"י-1949, ועל הממשלה היה להוציא צו לפי אותו חוק ולא להפקיע את האדמה לפי הפקודה. את הטענה הזאת דחה בית-המשפט, וכה אמר השופט חשין (שם, בע' 910):

"החוק להסדר תפיסת נכסים מונה אמנם גם קליטת עולים בין המטרות אשר לשמן מותר להוציא צו דיור או תפיסה; אך אותו חוק אינו מסמן את הדרכים שבהן חייבים השלטונות ללכת בדאגם לקליטת עולים חדשים. למטרה זו קבועים בחוק גם דרכים אחרות ואמצעים אחרים. ייתכן מאד - כפי שטוען בא-כח המבקשים - כי בזמנו לא עלה כלל בדעתו של המחוקק, כי יבוא יום ו'קליטת עולים' תאושר כמטרה צבורית, וכי המוסדות האכזקוטיביים ישתמשו גם בפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי צבור), כדי להפקיע קרקעותיהם של תושבי הארץ לצורך שיכונם של עולים חדשים. אבל זה כוחו של חוק, שאינו מיועד לזמנו בלבד, ורק למטרה הקרובה והמפורשת, אשר היתה לנגד עיניו של המחוקק שעה שחוקקו. וכל עוד יש בידו של המוסד האכזקוטיבי להשיג את המטרה אשר הוא שואף לנגד עיניו במסגרת החוק הקיים - ויהא זה חוק שנועד לצרכים אחרים - אין לבוא בטענה עמו שהוא משתמש בחוק לתנאי מציאות חדשים".

ולהלן מסביר השופט הניך שחוק תפיסת מקרקעין מאפשר מתן צו תפיסה רק לזמן מוגבל, בעוד שהפקודה מאפשרת את הפקעת הבעלות לצמיתות, ועל כן "הדרך הסלולה לעניין לפי החוק להסדר תפיסת מקרקעין לא היתה מספקת אותו (את שר האוצר), באשר אין בו כדי הגשמת המטרה אשר הציב לנגד עיניו".

הדברים קרובים לענייננו: על טענת המבקשים שהפקודה משנת 1943 לא נועדה מלכתחילה למטרות של שיכון עולים, ענה בית-המשפט שחוק איננו מיועד למטרה בלבד; ועל טענתם הכללית שהשלטונות היו חייבים לפעול על פי החוק להסדר תפיסת מקרקעים בשעת חירום דווקא, מפני שחוק זה דן במיוחד בשיכון עולים, באה התשובה שחוק זה איננו את הדרכים בהן חייבים השלטונות ללכת לשם השגת מטרה זו, ובכל מקרה אין סתירה בין שני מעשי החקיקה, מפני שהפקודה משנת 1943 מאפשרת רכישת הבעלות לחלוטין, מה שאין כן החוק לתפיסת מקרקעים.

פסק-דין, שאפשר לראותו כתומך במקצת בטענת העותרים, הוא בג"צ 14/65, פ"ד י"ט (2) 322, בו נדון ענינה של מועצה מקומית, שהתרשלה בגביית ארנונות. שר הפנים מצא תרופה למצב שנוצר שם בהורדת המועצה מדרגתה (מא' ל-ב') ומינוי חברים נוספים למועצה. בית-משפט זה קבע שמן הראוי היה להשיג את המטרה הזאת בדרך אחרת, והיינו בדרך הפעלת הסעיף 10(4) של פקודת המועצות המקומיות, 1941. כדברי השופט כהן (שם, בעמ' 334):

> "... אם יש את רצונו (של שר הפנים) להשתמש בסמכותו זו, המרחיקה לכת (להורדת המועצה מדרגתה), התערב יתערב בית משפט זה ויכפה עליו את השימוש בסמכות הפחותה שלשם כך נוצרה ושעל-ידי שימוש בה ישיג את המטרה הנכספת או אף - כמו במקרה שלפנינו - ישיגנה ביתר יעילות".

השופט הלוי הלך בדרך שונה מזו בציינו שהסמכות הראשונה (להורדה בדרגה) היא סמכות חקיקתית, בעוד שהסמכויות האחרות (לפי סעיף 10 של פקודת המועצות המקומיות) הן סמכויות מינהליות ו"התחלפו להם, ליועצי השר, שיקולי שעה בשיקולים לטווח ארוך, אשבעטי שינהל במעשה חקיקה" (שם, בעמ' 337). השופט מני הביע את הסכמתו לטעמי שני חבריו. אם כה ואם כה, בית-המשפט סבר שם שהסמכות להורדה בדרגה לא נועדה להשגת המטרה שעמדה לנגד עיני השר.

בבג"צ 261/63, פ"ד י"ח (2) 287, 293 נגעתי בסוגיה דומה לשלנו, בקשר לדיוני של בית בחירה, ואמרתי:

> "אין זה מן הדברים הנדירים בתחיקת הפיקוח שמצוי חוקים שונים משפיעים על אותו שטח של פעילות כלכלית. בוודאי רצוי שהפיקוח על פעולה מסויימת ייעשה רק על פי אותו חוק שנושאו קרוב יותר לאותו שטח... אבל במקרה דנן אינני רואה חפיפות

גזירה כזאת בין הסמכויות הנתונות בחוקים השונים,
כי ההקנה הנדונה בתוכנית בנין ערים תופסת את הרע
בשורשו, במנעה הקמת בתי-בחירה ברשעים מלכתחילה,
בעוד שהריפוי על-פי פקודת המלאכות והתעשיות בא
רק לאחר מעשה, אחרי שהבנין כבר הוקם".

דברתי על הרצוי ולא הבעתי דעה על החייב להעשות מבחינה משפטית.בספרו של Blundell & Dobry, Town and County Planning, para.274 p.172 שפורסם שם, מביאים המחברים דברי הנחיה של שר השכון והשלטון המקומי באנגליה, בדבר השמוש בסמכויות לפי חוק התכנון, כזו הלשון:

"...in general, the powers of the Planning Act ought not to be used to duplicate or alter the impact of more specific legislation, particularly if the result would be to deprive the developer of compensation to which he would otherwise have been entitled."

אני מניח שאין להנחיות אלה תוקף של חוק. מכל מקום, ירשם לב שהן דנות בהתנגשות בין הסמכויות לפי חוק התכנון ובין תחיקה "ספציפית יותר", וכן שגם הן שמות דגש מיוחד על כך שתיעדר הזכות לקבלת פיצויים.

לאור דברי הדרכה אלה, שהעליתי מתוך הפסיקה ומתוך הספרות, אני חוזר אל ניתוח סמכותו של שר האוצר לפי הפקודה כנגד סמכויותיה של הרשות לבינוי ופינוי של אזורי שיקום לפי החוק משנת תשכ"ה. אקדים ואומר שאפילו היו שני מעשי תחיקה אלה חופפים זה את זה במטרותיהן, התחיקתיות, במה שנוגע לנושא של שיקום שכונות עוני, עדיין הייתי אומר שאין ביניהם סתירה המחייבת הכרה בבטול מכללא של סמכות הרכישה לפי הפקודה. במתן זכות ההתנגדות והערעור ויתר הזכויות הנתונות לאזרח לפי החוק משכ"ה, ולא לפי הפקודה, לא הייתי רואה טעם מספיק לומר ששני מעשי תחיקה אלה אינם יכולים לעמוד זה בצד זה, באופן שכרצותה משתמשת הרשות בסמכויותיה לפי החוק, וכרצותו משתמש השר בסמכות הרכישה שלו לפי הפקודה (מובן מאליו, שאם אחד מהם כבר השתמש בפועל בסמכותו, לא יוכל השני לפעול עוד לגבי אותם מקרקעים, אלא אם הראשון חזר בו). אמנם מכיל החוק, בסעיפים 34 ואילך, הוראות המקבילות של הפקודה, בכשיר להפקעת מקרקעין, תוך הקלות מסויימות לאזרח, כל אימת שהרשות מבקשת ללכת בדרך ההפקעה. אבל נוטה אני לחשוב, שגם בכך ~~לא היתה~~ מביעה להפסלה של סמכות הרכישה לפי הפקודה במקורה, גם למטרת שיקום ושיחזור, אף מחוץ למסגרת של החוק משכ"ה. הן גם הפקודה עצמה מושתתת על העיקר, דהיינו על תשלום פיצויים לצד שממנו נרכשו המקרקעין, על פי כללים מפורשים והוגנים.

אבל אין לי צורך לפסוק מה היה הדין, אילו היו המטרות התיקוניות של שני מעשי חקיקה אלה חופפות זו את זו, כי בפועל אינה קיימת חפיפה כזאת ביניהם.

כפי שציינתי לעיל, אפשר היה ללכת בדרך של החוק מתשכ"ה, כדי לבצע את תיקונה ושיחזורה של שכונת יסין משה. החוק מכיל סמכויות המספיקות לכך, ומה גם שנכללו בו סמכויות הרכישה לפי הפקודה משנת 1943. אבל אין זאת אומרת שהחוק אינו אלא מהדורה חדשה ומתוקנת של הפקודה, תוך מתן זכויות נוספות לאזרח הנפגע על-ידי תכנית השיקום. החוק הוא אוסף של סמכויות וקשה לעמוד על הרעיון המרכזי שמאחוריו רק מתוך קריאת סעיפיו. רמז למהותו, אך לא יותר מזה, מצוי בדברי ההסבר להצעת החוק, שם נאמר כי "הוראות החוקים הקיימים אינן מספיקות ואינן יעילות די הצורך לביצוע המשימה בשלמותה ובמהירות הרצויה. מטרתו של החוק המוצע היא לספק כלים אלה". עדיין אנו תוהים במה כלים חדשים אלה יעילים יותר מן התחיקה הקיימת. הסבר לכך ניתן על-ידי שר השכון, מר אלמוגי, בהשתתפו לויכוח על הקריאה הראשונה של החוק, בישיבת הכנסת מיום 5.4.65 (דברי הכנסת, כרך 42, בעמ' 1778/9). השר הזכיר שם שכדי לעבור ולשקם את כל שכונות העוני שבמדינה היה דרוש סכום עצום של שני מיליארד לירות מתקציב המדינה, וסכום זה איננו בנמצא. על כן:

> "הנה נממן את השיקום בכוח השכונה עצמה. זוהי כל התורה, וזוהי תמצית כל התכנית. זוהי דרך נוספת. איננה באה במקום התקציבים שאנו מוציאים על פינוי מרעבי שכונות עוני. בניה בשכונה שלווית צריכת האדמה לבעלים פרטיים או למינהל מקרקעי ישראל. אם לא נמצא דרך לעבות את השכונה באופן מקיף וכולל, ולבנות לדייריה את שיכוניהם באופן מקיף וכולל, הרי אדמה זו אין לה ערך, ומצב זה עלול להמשך מאה שנה. לעומת זאת, אם נתכנן תכנית רצינית של בינוי ושיקום לבני שכונה זו, ונבנה על אדמתה שכונה מודרנית, בה יהיה בנינים רבי קומות - על ידי עליית ערך הקרקע נוכל לממן את השיקום של אותה שכונה. במקום שיגורו על דונם אדמה בארבעה כוכים ובתוך כל כוך כמה משפחות - יבואו בנינים מפוארים, כבישים ושירותים ואותן משפחות יגורו בדירות טובות ונאות ובסביבה נאה. כל זה ייעשה ללא עזרת תקציבי הממשלה. אינני אומר שבכל השכונות אפשרי הדבר......... כיצד מבוצע התכנית למעשה ? אנו קובעים אזור שיקום; עורכים בו מפקד אוכלוסין כדי לדעת מי מוכן לעבור למקום אחר ומי איננו מוכן; כמה משפחות מרובות-ילדים יש באזור; מה גודל המשפחות ומה גודל הדירות. לאחר שנתונים אלה בידינו, אנו מכינים תכנית ומוציאים מכרז.... מי שזוכה במכרז, מבצע תכנית בינוי השכונה".

ואחרי הקמת הבנינים החדשים יכולים תושבי השכונה לעבור לדירותיהם החדשות (או למקומות עסק חדשים) שניתנו להם כדיור חלוף, בבנינים שיוקמו בשכונה על-ידי היזמים-הקבלנים שזכו במכרז או במקומות אחרים שיועמדו לרשותם; והשלב האחרון הוא הריסת מבנות העוני אחרי פנוין. ואם פעולות הבניה אינן יכולות להתבצע אלא אם מבנות העוני ייהרסו תחילה, דואג החוק

לשמש שיכון ארעי למשתכנים בתקופת הביניים עד לבנית הדיור החלוף. על רקע זה נראות סמכויות ההפקעה שבסעיפים 34 ואילך של החוק כסמכויות-עזר בלבד, שבעזרתן אפשר לפתור בעיה מיוחדת שהתעוררה והמחייבת נקיטת האמצעי הרדיקלי של רכישת קרקע בכספי המדינה, מחוץ למסגרת הרעיון הכללי של "מימון עצמי" המונח ביסוד החוק.

אגב, מענין ששר השיכון הזכיר באותו נאום שכונות ערבי שלגביהן מתכוונים לפעול על-ידי השקעת כספי המדינה, ולא על-פי התכנית של החוק:

> "את תקציבי המדינה ננצל כדי לעזור לאותן שכונות שאין אפשרות לשקמן על בסיס כלכלי, כגון שכונות הערבי בעכו, בצפת או <u>אפילו כמה שכונות בירושלים</u>".

כנראה שכונת ימין משה היא אחת השכונות הללו, בה נמצאה הצדקה לפתרון של רכישת השכונה כלה בכספי הציבור, במקום שיקומה בדרך "המימון העצמי"; ובאמת, צדק מר יעקב בציינו בתזכירו הנ"ל שכל התכנית לשיחזור דמותה ההסטורית של שכונה זו נוגדת את הרעיון של הריסת הקיים והקמת בתים רבי קומות במקום ההריסות על פי החוק, אם כי מבחינה פורמלית אפשר היה לבצע גם תכנית זו בעזרת הסעיפים 34 ואילך של החוק.

החוק על עיקרו ממציא את הכלים המשפטיים להגשמת הרעיון, עליו דבר שר השכון, לפרטיו השונים. כן נקבעו בו, בפרק ג' שבו, גם הוראות לתאום סמכויותיה של הרשות עם סמכויות הועדות לבינוי ערים.

העולה מן האמור שמטרת החוק ויעדיו שונים מיסודם ממטרת הרכישה לפי הפקודה. על כן לא זו בלבד ששני מעשי חקיקה אלה יכולים לעמוד זה בצד זה מבחינה <u>פורמלית</u>, אלא יש גם הצדקה <u>ענינית</u> מלאה לדו-קיום ביניהם; ומכיון שכך, אין לייחס למחוקק בשום אופן כוונה לבטול מכללא של הפקודה, במה שנוגע לפעולות רכישה בשכונות ערבי, אחרי חקיקתו של החוק משנת תשכ"ה.

וזאת ועוד: גם ההנחה שהחוק יותר נוח לאזרח מאשר הפקודה נכונה רק בחלקה. למשל, לגבי הבעלים מבטל סעיף 22 של החוק עיסקות במקרקעין שטרם הושלמו בעת מתן ההודעה המוקדמת על אזור השיקום. בעל מקרקעים שנפגע עקב ביטול עיסקת מכירה שעשה היה בודאי מעדיף את הליכי הרכישה לפי הפקודה שאינה מכילה הוראה דומה. גם התרופה הניתנת לו בסעיף 24 של החוק אינה שלמה, ואין צורך להאריך בזה. כיצד נשקול את הנזק של בעל כזה כנגד "הנזק" לו טוענים העותרים בענין שלפנינו, מפני שנשלל מהם תרופת ההתנגדות והערעור הניתנות על פי החוק ? ואשר לדיירים, הם צפויים, לפי הסעיפים 38 ו-40 של החוק, לפינוי בדרך מקוצרת, על פי דרישת הרשות בלבד, ועליהם, ולא על הרשות, לפנות לבית-המשפט בערעור לפי סעיף 48. אין, איפוא,

לפנינו חוק מאוחר יותר המיטיב כלל עם האזרח, וגם מבחינה זו אין יסוד לסברה שהמחוקק התכוון לבטל מכללא את סמכותו של שר האוצר לפי הפקודה, כל אימת שניתן להפעיל את החוק.

מר יבובסקי מנה טענות נוספות, אך אלה נופלות מאליהן בנפול הטענות העיקריות, עליהן הרחבתי את הדבור.

לדעתי יש לבטל את הצו-על-תנאי ולדחות את העתירה.

ש ו פ ט

השופט ויתקון:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט מני:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט לבטל את הצו-על-תנאי ולדחות את העתירה. על העותרים, סולידרים לשלם למשיבים הוצאות בעתירה זו, בסכום כולל של 300.- ל"י לכל אחד מהם.

ניתן היום, יט' בשבט תש"ל (26.1.70).

ש ו פ ט ש ו פ ט ש ו פ ט

העתק מתאים למקור
מזכיר ראשי
בית המשפט העליון ירושלים

/אכ

נבדק בבית המשפט העליון
על ידי

4/25

עירית ירושלים

ירושלים, י' באלול תשכ"ט
24.8.1969

אל: מר טדי קולק, ראש העיריה

מאת: יוחנן רמתי, חבר המועצה.

הנדון: מחלקת מהנדס העיר.

לאור העובדה שבדיון שהתקיים על הנושא הנ"ל בישיבה משותפת של ההנהלה וועדת המשנה לתכנון ובנייה ב-12 לחדש זה, לא נתת למשתתפים להביע בקורת כל שהיא, ברצוני לציין :

1. ישיבה זו התקיימה בעקבות הדו"ח של מבקר המדינה על פעולות המחלקה הנ"ל, אם כי המגרעות העיקריות היו ידועות לך היטב ולא עשית דבר לתקנן במשך 4 השנים האחרונות. לכן גם קשה להתיחס ברצינות להצעותיך שהועלו בישיבה הנ"ל - מה עוד שבראש הועדה שנקבעה לבדוק את המצב ולהציע הצעות לשפור הועמד סגן ראש העיר הממונה על התיק אשר ביחד אתך אחראי למצב הנוכחי.

2. מח' מהנדס העיר אינה מאורגנת היום בצורה המאפשרת לה לבצע את משימותיה. מצבה מבחינה זאת אף גרוע יותר מאשר בקדנציה בה כיהן מר איש שלום כראש העיריה, כי אז היתה העיר קטנה יותר, והמנגנון - גם אם מועט מדי - הספיק לבצע אחוז קצת יותר גבוה מהצרכים.

3. אין כל אפשרות לתכנן תכניות בשביל ירושלים בקנה המדה הדרוש היום - כחובת העיריה - עם המנגנון המצומצם הקיים באגף התכנון של מח' מהנדס העיר. עובדה היא שמרבית התכנון מתבצע היום על-ידי המנגנונים של משרד השכון ומינהל מקרקעי ישראל. העיריה שותפה לתהליך זה אך במעט. מהנדס העיר הודיע בזמן הדיון בועדת הכספים על התקציב האחרון כי העיריה לא תכננה שום שטח בעיר המזרחית. קיומו של מצב זה אחרי שלוש וחצי שנות כהונתך כראש עיר מדבר בעד עצמו.

יש להדגיש שהשענות יתר על משרד השכון והמינהל בשטח התכנון יוצרת נטיה להתחשב בהם יתר על המדה בנושאים אחרים - למשל אחוזי הבנייה כאשר משרד השכון הוא בעצמו הבונה.

4. באגף הפקוח על הבנייה התקן הקבוע הקיים הוא 22 משרות ועובדים שם בפועל כ-30 איש. מנגנון בגודל זה איננו מסוגל לפקח אף על בצוע תקין של עבודות עליהן הוצאו רשיונות בנייה. במקרים רבים מוצא רשיון, נעשות עבירות רבות תוך תהליך הבנייה, והתיק מובא לועדת המשנה לדיון ולהכרעה אחרי שכבר קיימות עובדות מוגמרות בשטח הנוגדות את תנאי הרשיון שהוצא. זה מוכיח שיש צורך בכח אדם נוסף (ובמקרים מסויימים כח אדם אחר) לצורך פקוח על הבנייה לפי הרשיונות שהוצאו. עם זאת יש לציין שמרבית המפקחים עושים את עבודתם במסירות, וקבלו משימות מעבר לכחם.

5. המצב בועדת המשנה לתכנון ובנייה הנו לדעתי ללא נשוא.

א) החומר מוגש לועדה במקרים רבים ללא ציון העובדות הבסיסיות הדרושות על מנת לאפשר קבלת החלטה סבירה - כגון גודל המגרש, אחוזי הבניה המותרים והמבוקשים, שטח הבנייה המותר, שטח הבנייה המבוקש, והאם המגרש מהווה חלק מפרצלציה מאושרת או

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

   [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

   a) [illegible]

לא מאושרת. בדרך כלל גם לא צויין איזה שטח נלקח מהמגרש לצרכי צבור בעבר. במקוים בודדים קיימת אפילו חוסר בהירות לגבי עצם יעוד המגרש עליו מבקשים לבנות. העדר נתונים כאלה הופך את הויכוח בועדת המשנה לבלתי עניני ובלתי שקול. יתר על כן, הוא מאפשר העברת החלטות המפלות גורמים שונים לטובה או לרעה מבלי שהועדה או מועצת העיריה אף ידעו על כך. לפעמים ניתנו אחוזי בנייה מפרצלציה לא מאושרת כאילו היתה מאושרת - בלי סיבה מספקת. במקרים אחרים התהליך היה הפוך, והועדה בגלל חוסר, או אי-דיוק, נתונים לא התחשבה במדה הרצוייה בזכויות בעלי המגרשים. כל האפשרויות האלה להטעות את הועדה והמועצה וליצור הפליות בעד או נגד גופים או אזרחים תוקטנה במידה ניכרת אם יונהג ששום תיק לא יובא לדיון בועדת המשנה מבלי שהאינפורמציה הבסיסית לגביו תוגש לחברי הועדה בכתב לפני הישיבה. נוהג דומה קיים בועדת הכספים, ואין סיבה - מלבד חוסר יעילות וארגון - למה לא יונהג בועדת המשנה לתכנון ובנייה שם משמעותו וחשיבותו גדולה אולי אף יותר. אם הטענה היא שאין לשם כך מנגנון, הרי הנהלת עיר יעילה היתה צריכה לדאג ליצירת מנגנון זה מזמן.

ב. הגישה של רוב חברי הועדה לבקשות המובאות לפניהם מתיחסת לעתים קרובות יותר מדי למי הוא המבקש ופחות מדי למהות הבקשה עצמה. קיימת נטייה בין חברים רבים להעדיף גופים צבוריים או חצי-צבוריים על פני גורמים פרטיים. בצוע מדיניות מעין זו יוצר הפליות בשוק בו ההתחרות חדה מאד לפעמים, ונותן יתרונות מסחריים ואחרים בלתי מוצדקים לגורמים מסויימים. לדעתי על העיריה לשמור על העקרון שכל גוף וכל אזרח שוים לפני החוק. נוסף על כך, ניתנות מזמן לזמן הטבות, בגבוי חברי הועדה, לגורמים שונים - צבוריים או פרטיים - שיש להם קשרים או צביון מסוים. אדגיש שלדעתי לגיטימי בהחלט שחבר ועדה יתמוך בבקשות סבירות המושתתות על החוק וסמכויות הועדה או יוצרות יתרונות תכנוניים מהם נהנה הצבור. אך לא לזה התכוונתי בפסקה הקודמת. במקרים רבים ניתנו אחוזי בנייה מעבר למותר ללא הצדקה מספקת תכנונית או אחרת, והרווחים שהובטחו בצורה זו לגופים שונים לא עמדו בשום יחס ליתרונות שהצבור הפיק מהנחות אלה.

במשך כל השנים דרשתי שוב ושוב שייקבעו קריטריונים ברורים בנדון. אם מוצדק לתת אחוזי בנייה נוספים תמורת מקלט צבורי או גן ילדים באזורים שם חסרים שרותים אלה, אזי על הועדה לדעתי לקבוע באופן ברור כמה אחוזים תמורת כמה מטר מרובע מקלט או תמורת כיתת גן בכל אזור, וכן את הגבולות המדוייקים של האזורים. אם יש הצדקה לאחוזים נוספים בשביל מלונות, למשל, אז יש לקבוע אותם אבסולוטית לכל אזור, אך אין הצדקה למצב שמלונות שונים באותו אזור לפעמים מקבלים אחוזי בנייה שונים. אני בדעה שהיה גם צורך לקבוע אחוזי בנייה ברורים למוסדות, כי גם בין מוסדות קיימת התחרות, וחוסר הבהירות בנושא זה יוצר הפליות מיותרות.

ג. קיימת תופעה פסולה של התערבות בבצוע החלטות של הועדה עצמה או של המחלקה. היו מקרים בהם הופסקה העבודה על פי צו מבית המשפט אך העבריין המשיך בבנייה, והועדה או בעל התיק התעלמו מכך. מקרים כאלה לעתים גם לא הובאו לועדת המשנה אלא באיחור רב, כאשר היה מאוחר מדי למנוע יצירת עובדות מוגמרות.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ד. המחלקה טוענת שהיא צריכה הוראה מפורשת מראש העיר (ו/או בעל התיק) על מנת לבצע צווי הריסה. עד כמה שידוע לי לא ניתנו הוראות כאלה בשום מקרה בו עבר גוף רציני כל שהוא את העבירה. אילו היה אף מספר מועט של צווי הריסה כאלה מוטל על העיריה וההריסה היתה מתבצעת תוך שבוע מקבלת פסק-הדין מבית המשפט, היתה נעלמת תוך זמן קצר תופעת העבירות החוזרות ונשנות על תנאי הרשיונות המוצאים. את בעית המנגנון הדרוש ניתן לפתור אם יש רצון בכך.

ה. באוירה שנוצרה של חוסר מנגנון מספיק, חוסר גבוי לפקידים בבצוע דרישות החוק ואף צווי בית משפט מצד ראש העיריה ובעל התיק, וחוסר נתונים וקריטריונים בעבודת ועדת המשנה, קשה לדרוש מאותו המנגנון הבלתי מספיק שהוא-הוא יעמוד בפני הלחצים המופעלים עליו ע"י הגורמים המבצעים השונים. מפקח או עוזר למפקח לא יכול להרגיש עצמו חזק בבצוע תפקידו כל זמן שתנאים אלה לא ישונו, וגם עשר ועדות חקירה במצב לא תועלנה.

ו. מצד שני אני מדגיש במיוחד שיש לתת לאזרחים את מלוא הזכויות המגיעות להם על פי החוק - גם במקרים שאולי חושבים בתום לב שמוטב מבחינת העיריה שזכויות אלה לא תינתנה במלואן.

ז. לדעתי אסור לועדת המשנה או לועדה המקומית לדון מספר פעמים תקופה קצרה באותו התיק על מנת לתת הקלות נוספות, אלא אם התנאים האוביקטיביים השתנו. מדיניות זו היא אחד הגורמים המזמינים לחץ מצד המבצעים.

6. העובדה שאגף הדרכים מחוסר מנגנון במדה כזו שאין באפשרותו אפילו לפקח ביעילות על ביצוע עבודות פתוח ע"י קבלנים גורמת גם לסבוכים מבחינת רשיונות בנייה, כי לא ניתן להטיל על אגף זה עבודות דחופות המתיחסות להכנת תכנונם של כבישים שכונתיים באזורים מסויימים של העיר על מנת לאפשר שהבנינים במקומות אלה ייבנו ביחד עם הכביש המשרת אותם או אחריו. הועדה המקומית, אשר נתנה אחוזי בנייה מוגזמים תמורת כתות גני ילדים, ולפעמים אף מסיבות פחות מוצדקות, לא מצאה לנכון לתת הנחות תמורת בצוע של כבישים על-ידי קבלנים שמבצעים בנייה למגורים, בפקוח ולפי הוראות אגף הדרכים. אחת הסיבות שאין לאגף הדרכים המנגנון הדרוש לכך. התוצאה היא שלעתים נבנים בתים ללא כביש גישה טוב, והעיריה צריכה אחר-כך לעמוד בלחץ מוצדק מצד הצבור שהכביש ימומן על חשבונה. היות ותקציבי הפיתוח של העיריה מוגבלים, נשאר חלק מבתים אלה ללא כביש גישה טוב במשך שנים רבות. הצדקה תכנונית וחוקית למתן הנחות תמורת בצוע כבישים קלה הרבה יותר מאשר במרבית המקרים בהם החליטה הועדה המקומית להוסיף אחוזי בנייה מעל המותר, כי התועלת לצבור ולעיר ברורה. את הבעיה של גביית המגיע מבעלי רכוש גובלים ניתן לפתור. אותו דבר נכון לגבי הבעיות החוקיות האחרות.

7. יש לציין שמספר עבודות כבישים גדולות כגון סלילת דרך חברון, שד' בן-צבי ורחוב אגריפס מתעכבות בצורה רצינית. לדעתי העדר מנגנון פקוח מספיק באגף הדרכים הוא הסיבה העיקרית לכך.

8. קיימים מקרים רבים מאד בהם מדרכות שתמורתן שולמה לפני שנה ויותר לא נבנו ע"י העיריה, והכסף אף לא הוחזר כפי שהחוק דורש. העליתי נקודה זאת מספר פעמים במועצת העיריה, אך לא נענית אפילו לבקשתי לספק למועצה את הרשימה המדוייקת של מקרים אלה ואת היקפם הכספי.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

דחיית בצוען של עבודות פתוח שתמורתן שולמה - בין שהן מדרכות או כבישים - גורמת לא רק לכך שכאשר כבר מגיעים לבצוע יש צורך בכספים נוספים עקב התיקרויות, והאזרחים לא מקבלים את השרות שסלמו עבורה במשך תקופה ממושכת, אלא גם יוצרת אוירה המקשה על גביית המגיע מבעלי רכוש ע"ח עבודות פתוח מסיבות מובנות.

9. גם אתה וגם קודמך לא עשיתם דבר על מנת למנוע בנייה בלתי חוקית בירושלים. עוד בקדנציה הקודמת, ושוב פעמים רבות במשך קדנציה זו, העליתי את ההצעה למנות מפקחים מיוחדים במסגרת אגף הפקוח על הבנייה שזו תהיה משימתם היחידה (ז.א. שהם לא יעסקו כלל בפקוח על בנייה לפי רשיונות). דרוש למנות בכל אזור לפחות מפקח אחד או שניים מסוג זה, אשר תפקידם יהיה לעבור באופן שיטתי על כל נכס באזור - נניח פעם לשבוע - ולמסור דו"ח כתוב על כל תופעה של בנייה בלתי חוקית שהם מצאו למפקח הראשי, לסגן מהנדס העיר או לאיזו כתובת מתאימה אחרת שתרכז את הנושא של נקיטת צעדים מינהליים מידיים נגד העבריינים. צריך גם למנות עו"ד מיוחד לטפול בנושא זה בבתי המשפט.

בשטח זה שוררת הפקרות מוחלטת זה שנים רבות, עד כדי כך שהצבור מתיחס בזלזול לחוק ולעיריה.

<u>ל ס כ ו ם :</u>

המדיניות שננקטה על-ידך כלפי מח' מהנדס העיר צמצמה את תקציבה יחסית למחלקות אחרות ולא אפשרה למחלקה לבצע את משימותיה, בו בזמן שסכומים גדולים הרבה יותר הוצאו על שרותים ממלכתיים ומפעלי ראווה. מדיניות זו התיחסה בזלזול לנושא הבנייה הבלתי חוקית, ויצרה הרגשה בצבור שבשטח זה "הכל הפקר". היא זרעה בצבור את האמונה שזכויות הבניה הנתנות על-ידי העיריה לא נקבעות תמיד לפי מהות הבקשה, אלא לעתים לפי <u>מי המבקש</u>. לא כל טענות הצבור מוצדקות, אבל חלק מהן כן מוצדק. אוירה זאת ומצב זה לא ניתנים לתקון אלא על-ידי צעדים מרחיקי לכת הכוללים <u>תקציב מבוסס על הרבה יותר מעוף והבנה מינהלית, הגדלה ניכרת במנגנון המחלקה, ושפור איכותו במקרים מסויימים. שום צעד הנקט חדשיים לפני הבחירות על בסיס התקציב הקיים לא יוכל להועיל הרבה. תפקידו של ראש העיריה לחשוב על דברים מעין אלה בזמן הכנת התקציב ולדאוג לתקונם. דבר זה לא נעשה.</u>

בכבוד רב,

[signature]

יוחנן רמתי - חבר המועצה

<u>העתקים ל:</u>

חברי ועדת השרים לעניני ירושלים:

ס/רה"מ - מר י. אלון, יו"ר

השר פ. ספיר	שר העבודה	השר מ. בגין
שר הדתות	שר הפנים	שר החקלאות
שר המשטרה	שר התיירות	שר החוץ
שר המשפטים	שר השכון	שר האוצר

להברי מועצת העיריה, ירושלים
לממונה על מחוז ירושלים
למבקר המדינה
למבקר העיריה
למהנדס העיר

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מדינת ישראל
משרד הדתות
המדור להקדשות דתיים-יהודיים

כ"ה, ירושלים, כ"ב אלול תשכט
5 בספטמבר 1969

מס' 62/פ/1/133

לכבוד
ד"ר ז. ורהפטיג
שר הדתות
כ א ן

אדוני השר,

הנדון: **ההפקעה בימין משה**

דברתי עם עו"ד מ. ינובסקי - ב"כ מספר כוללים ודיירים בימין משה - בעניין ההפקעה על גושי שומא 30031-30030 שם, בהתאם לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) - 1943.

עשרים ושבעה עותרים - שהם כוללים ומנהלי הקדשות ודיירים - פנו בבג"ץ כפעם שניה, לאחר שכבג"ץ הראשון (בג"ץ 17/69 מינואר 1969) הוציא ביה"מ צו על תנאי המכוון למשיבות: שר האוצר והחברה לפיתוח מזרח ירושלים - הממונה על ביצוע ההפקעה והקשורה עם עירית ירושלים.

ביום הדיון בבג"ץ הראשון (13.5.69) הסכימו העותרים, בהמלצת, ועל דעת ביה"מ כי הצו יבוטל כדי לאפשר בין הצדדים ניהול מו"מ, ובאם תוך חודשיים לא יושב הסדר יוכלו העותרים לשוב ולחדש את עתירתם, תוך שמירת מלא הזכויות.

מאחר ולא הושג שום הסכם מניח את הדעת במשך התקופה הנ"ל, הגישו העותרים בג"ץ שני, עם נקודות נוספות שנבעו מכשלון המו"מ.

בג"ץ זה הוגש בתאריך 11.7.69 ועד היום לפי מיטב ידיעתי, טרם דן בי"מ בבקשת העתירה.

בנוסף לעותרים הנ"ל, ועד העדה הספרדית, שלה חלק רב בהקדשות המופקעים בימין משה, ובניהם, הקדש "סורא", מתנגדת גם היא להפקעה, ומנהלת מצדה ובדרכיה היא, מו"מ עם המשיבים ע"מ להגיע לידי הסדר.

כשיחתי עם מר סיסון, ב"כ העדה הספרדית, נאמר לי כי המו"מ כנראה נכשל, ויצטרכו גם הם לפנות לבג"ץ.

ועד העדה המערבית, שלה רק בית אחד שם, הגיעו לידי הסכם סופי, עם החברה לפיתוח מזרח ירושלים, וכנראה שתמורת ההפקעה יקבלו תמורה

הרב אלכסנדר ברלין, המקשר בין תושבי ימין משה וב"כ שלהם והפעיל בעניין, פנה אלי כמה פעמים ובקשני להעביר את בקשתם של העותרים הנ"ל לכב' השר, וגם לכב' סגן השר מר ב. שחור, שהספיק לטפל בעניין (ישב עם שר המשפטים לדיון בבעיה), לעשות את כל מה שביכולתם בציבורות הממשלתיים כדי לבטל את המשיכה : החברה לפיתוח מזרח ירושלים, באמצעות שר האוצר ועיר[illegible]

./.

שר האוצר וראש עירית ירושלים, לרכך את עמדתה של החברה לפיתוח מזרח ירושלים ע"מ להגיע לידי הסכם - כפי שהוצע ע"י העותרים בדלית ברירה.

בידי, העתק מהעתירה למתן צו על תנאי נגד המשיבות הנ"ל (בג"ץ שני) ואם ברצון כב' השר לקבלו, אתכבד להמציאו.

אני ממשיך לעמוד בקשר עם עו"ד ינובסקי ועם הרב ברלין הנ"ל ועומד מקרוב על התפתחות העניינים אצל העדה הספרדית.

בכבוד רב,

א. אלמליח
האחראי להקדשות
היהודיים-דתיים

העתק : סגן שר הדתות מר ב. שחור
יועץ המשפטי למשרדנו - מר ח. חפץ
עו"ד מ. ינובסקי - ירושלים
הרב א. ברלין - ירושלים
הרב ד. כץ - מנהל בתי-הדין משרד הדתות

נ.ב. : בענין הנוגע לחילול בית-כנסת בימין משה, ע"י הפיכה חלק ממנו ל"אסליה" לציור ולפסול (מכתבו של עו"ד ינובסקי מ-10.7.69), יש צורך לפנות למועצה הדתית בירושלים וגורמים אחרים הנוגעים בדבר.
א.א.

4/25

13.10.69

לכבוד
ראש עירית ירושלים
מר טדי קולק
ירושלים

א.נ.,

לחץ של כב' ירושלים, של כבוד בתי הכנסת ומוסדות החסד מכריחני להביא לתשומת לב כב' את העובדא דלקמן:-

בשכונת "אחוה" אחת השכונות הותיקות של ירושלים החדשה ישנו רחוב אחד בשם "ראשית חכמה", ברחוב הזה מרוכזים לא פחות מחמשה בתי כנסת, מוסד רפואי אחד וכמה מוסדות של גמ"ח ועוד, מלבד התושבים הגרים ברחוב הזה והרחוב הזה הומה מרוב אדם בכל ימות השבוע ועוד יותר בשבתות ובחגים, ולפי מדת הצפיפות של תושבת - אפשר היה כבר לרצף אותו במטבעות של כסף, מהמסים שהם משלמים לעיריה ולממשלה.

אולם, לצערי הרב, לא טורחים אבות העיר לעשות משהו לטובת תקונו של הרחוב, והרחוב הזה הוא כ"כ הרוס ומלא גומות גדולות וקטנות ומהווה ממש מכשול לעוברים ושבים, אין מדרכה לרחוב, אבל ישנם כמה מדרכות גבוהות ונמוכות ומהוות ממש מכשול לעוברים ושבים.

אני מביא את דבר התקלה הזאת לתשומת לבם של אבות העיר ומבקש לתת את דעתם על הרחוב ההרוס הנמצא בלב השכונות היהודיות ולתקן אותו סו"ס ואת מדרכותיו אחרי כ"כ הרבה מאוד שנים שלא תוקן ולא סודר, לאפשר להושבים ולדיירי הרחוב הזה לעבור בו מבלי להיתקל בגומות ובשלוליות המים הנאספים בו וביתר התקלות של רחוב שבור ורצוץ זה, ואם לא למען הרחוב גופא - עשו נא זאת למען כב' 5 בתי הכנסת ומוסדות החסד הנמצאים בו.

אני עצמי גר ברחוב יעקב מאיר מס' 4 וכואב לי הלב על ההזנחה הגדולה של רחוב הזה המהווה תקלה לאלפי האנשים העוברים בו מידי יום ביומו מי לתורה ומי לדבר מצוה וכיוצא והנני מוכן להראות לנבחרי העיר על התקלה הגדולה הזאת שיראו בא עיניהם האם ישנו רחוב מוזנח כזה בירושלים הבירה.

אקוה לפעולה מידית בענין זה עוד לפני התחלת עונת הגשמים.

בכל הכבוד
זאב קמלך
רח' יעקב מאיר 4
ירושלים

העתק: לשר הדתות ד"ר זרח ורהפטיג
לסר מ. פרוש - עירית ירושלים
לסר שאר-ישוב כהן - עירית ירושלים
למחלקה הטכנית של העיריה.

45

משרד הדתות
המדור להקדשות דתיים-יהודיים

ב"ה, ירושלים, כ"ב אלול תש
5 בספטמבר 1969

62/9/1/133

לכבוד
ד"ר ז. ורהפטיג
שר הדתות
<u>כ א ן</u>

אדוני השר,

הנדון: <u>הפקעה בימין משה</u>

דברתי עם עו"ד ס. ינובסקי - ב"כ מספר כוללים ודיירים בימין משה - בענין ההפקעה על גושי שומא 30030-30031 שם, בהתאם לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) - 1943.

עשרים ושבעה עותרים - שהם כוללים והנהלי הקדשות ודיירים - פנו בבג"ץ בפעם שניה, לאחר שבבג"ץ הראשון (בג"ץ 17/69 מינואר 1969) הוציא ביה"מ צו על תנאי המכוון למשיבות: שר האוצר והחברה לפיתוח מזרח ירושלים - הממונה על ביצוע ההפקעה והקשורה עם עיריית ירושלים.

ביום הדיון בבג"ץ הראשון (13.5.69) הסכימו העותרים, בהמלצת, ועל דעת ביה"מ כי הצו יבוטל כדי לאפשר בין הצדדים ניהול מו"מ, ובאם תוך חודשי לא יושג הסדר יוכלו העותרים לשוב ולחדש את עתירתם, תוך שמירת מלא הזכויות.

מאחר ולא הושג שום הסכם מניח את הדעת במשך התקופה הנ"ל, הגישו העותרי בג"ץ שני, עם נקודות נוספות שנבעו מכשלון המו"מ.

בג"ץ זה הוגש בתאריך 11.7.69 ועד היום לפי מיטב ידיעתי, טרם דן בי"מ בבקשת העתירה.

בנוסף לעותרים הנ"ל, ועד העדה הספרדית, שלה חלק רב בהקדשות המופקעים בימין משה, ובביניהם, הקדש "סורא", מתנגדת גם היא להפקעה, ומנהלת מצדה ובדרכיה היא, מו"מ עם המשיבים ע"מ להגיע לידי הסדר.

בשיחתי עם מר סיטון, ב"כ העדה הספרדית, נאמר לי כי המו"מ כנראה נכשל, ויצטרכו גם הם לפנות לבג"ץ.

ועד העדה המערבית, שלה רק בית אחד שם, הגיעו לידי הסכם סופי, עם החבר לפיתוח מזרח ירושלים, וכנראה שתמורת ההפקעה יקבלו תמורה כספית.

הרב אלכסנדר ברלין, המקשר בין תושבי ימין משה וב"כ שלהם והמפעיל בענין פנה אלי כמה פעמים וביקשני להעביר את בקשתם של העותרים הנ"ל לכב' השר, וגם לכב' סגן השר מר ב. שחור, שהספיק לטפל בענין (ישב עם שר המשפטים לדיון בבעיה), לעשות את כל מה שביכולתם בגבורות הממשלתיים כדי לבטל את הגזירה או לאלץ את המשיבה: החברה לפיתוח מזרח ירושלים, באמצעות שר האוצר ועיריית

./.

שר האוצר וראש עירית ירושלים, לרכך את עמדתה של החברה לפיתוח מזרח ירושלים ע"מ להגיע לידי הסכם - כפי שהוצע ע"י העותרים בדלית ברירה.

בידי, העתק מתעמירת למתן בו על תנאי נגד המשיבות הנ"ל (בג"ץ שני) ואם ברצון כב' השר לקבלו, אתכבד להמציאו.

אני ממשיך לעמוד בקשר עם עו"ד יבובסקי ועם הרב ברלין הנ"ל ועומד מקרוב על התפתחות העניינים אצל העדה הספרדית.

בכבוד רב,

א. אלמליח
האחראי להקדשות
יהודיים-דתיים

העתק : סגן שר הדתות מר ב. שחור
היועץ המשפטי למשרד - מר ח. חפץ
ירושלים
עו"ד ס. יבובסקי - ירושלים
הרב א. ברלין
הרב ר.י. כץ - מנהל בתי-הדין משרד הדתות

נ.ב. : בענין הנוגע לחילול בית-כנסת בימין משה, ע"י הפיכת חלק ממנו ל"אטליה" לציור ולפסול (מכתבו של עו"ד ינובסקי מ-10.7.69), יש צורך לפנות למועצה הדתית בירושלים וגורמים אחרים הנוגעים בדבר.
א.א.

ע תיק ועדת ירושלים

מדינת ישראל
משרד הדתות
המחלקה להמקידים מיוחדים

ב"ה, ירושלים ו' באייר תשכ"ט
(24.4.69)

מס' 29/ו/3/16

לכבוד
ד"ר ז. ורהפטיג
שר הדתות
ירושלים.

שר מאד נכבד!

הנדון: הצעת תוכנית להפעלת החברה לפתוח הרובע היהודי.

להלן הערותי להצעה הנ"ל:

1. בחוברת הנ"ל שהמצאתי לכב' השר בעמוד 17, אבקש בזמן הדיון בועדת השרים להציע שלכל ועדה יהיה יו"ר משלה, ושמר יהודה תמיר ירכז את 4 יושבי הראש של 4 הועדות.

2. לפי דעתי חשוב מאד שנציג משרד הדתות יקבל את המנוי כיושב ראש הועדה לאיכלוס, ושלועדה הזאת יצורף נציג המועצה הדתית ירושלים, בגלל הרכוש הרב שיש להקדשים ולישיבות, ברובע היהודי.

3. שנציג משרד הפנים יצורף גם כן לועדת המכרזים וימונה כיו"ר ועדת המכרזים.

כמו"כ אם מותר לעודד רכישת רכוש הארפגים ע"י בנקים ואנשים פרטיים יהודיים, במיוחד בשטח הגובל לרובע היהודי, וקרוב לשער ציון.

בכבוד רב ובהוקרה,

הרב א. תורן
מנהל המחלקה

ועדת ירושלים

ב"ה ירושלים, ח' בתשרי תשכ"ט
30 בספטמבר 1968

פרוטוקול

ישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים
- י"ז באלול תשכ"ח - 10.9.68

שיקום שכונת "ימין משה"

ראש עירית ירושלים פותח.

מחליטים:

א) להפקיע, בהתאם לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, כל שטח שכונת "ימין משה" ולהבטיח להושבי השכונה דיור חלוף בירושלים.

ב) להקים ועדת שרים אשר תדון בכל הבעיות הנובעות מהפקעת השטח, כאמור בסעיף א) דלעיל, ותביא את המלצותיה לאישור ועדת השרים העליונה לעניני ירושלים.

הרכב הועדה: שר המשפטים - יו"ר, שר הפנים ושר השיכון.

כמו כן יוזמנו לישיבות הועדה ראש עירית ירושלים ונציג משרד האוצר.

משרד הפנים - הארכיון
נתקבל
12.VIII.1968

פיתוח מזרח ירושלים בע"מ
EAST JERUSALEM DEVELOPMENT LTD.

סודי – גל מס' 2

מסיבה שקיימה בלשכת ראש העיר ביום 12.7.68

נוכחים: מר טדי קולק – ראש העיר
ד"ר מ. אלטס – משרד המשפטים
מר רוזן – משרד ~~המשפטים~~ הבינוי
הרב מאיר ישוב כהן – סגן ראש העיר
מר תירוש – משרד השיכון
מר צ. אוריאלי – מינהל מקרקעי ישראל
מר ע. לביא – אגף התקציבים משרד האוצר
מר י. יעקבי – מנהל "פיתוח מזרח ירושלים בע"מ
מר ר. תמיר – "פיתוח מזרח ירושלים בע"מ"

נעדר: מר י. תמיר – משרד ראש הממשלה.

נושא הדיון: **הפקעת "ימין משה"**

מר קולק: לפניכם חוות דעתו המשפטית של ד"ר מ. אלטס.

ד"ר מ. אלטס: הסביר את פרטי חוות דעתו.

מר רוזן: מבקש לדעת אם בכל אופן ניתן להשתמש לצורך הפקעת השכונה – גם בחוק בנוי ופנוי ומבקש לבדוק את הדבר.

ד"ר מ. אלטס: הדבר אינו מתאים ואין כאן מקום להשתמש בחוק בנוי ופנוי כפי שגם משתמע מחוות הדעת.

מר קולק: מבקש לדעת אם ניתן יהיה לשפץ את בית הכנסת האשכנזי במקום.

מר י. יעקבי: הדבר ניתן והחברה תטפל בנושא.

הרב מאיר ישוב כהן: האם אפשר לקיים במקום ע"י בית הכנסת פנימיה או להקים פנימיה ליד בית הכנסת.

מר קולק: הדבר לא ניתן וגם אין מקום פנוי לכך בשכונה. בשכונה גרים בסה"כ 8 בעלי נכסים ובבדי להמתיק את הגלולה אני מציע שכל בעל בית אם ירצה בכך, יוכל לרכוש בחזרה את הנכס שהופקע.

מר צ. אוריאלי: מבקש שירשמו פרוטוקולים לגבי המו"מ עם בעלי הנכסים.

מר קולק: אני מציע שבהחלטה שתתקבל יצויין כי על מנת לשמור על אופיה של השכונה ויחס כבוד למורשה התרבותית כמו בית כנסת, ממליצים לפני ועדת השרים להשתמש בפקודה המנדטורית ולהפעיל אותה במהירות.

מר רוזן: כיצד לשמור על צביונה של השכונה?

מר קולק: ע"י כך שהקימונו מוזיאון לתולדות חייו ופועליו של השר מ. מונטפיורי מיקום מרכבת השר מ. מונטפיורי, אסור מסחור בשכונה, שיפוץ בתי הכנסת והחזרת צורתם המקורית טפרדי אשכנזי. שמירה על הצורה המקורית של המבנים בשכונה.

מר רוזן: היתכן שהרוכש החדש (המשתכן החדש) יוכל גם להעביר את הנכס לדיירים אחרות התהייה קיימת זכות עדיפות והאם הדבר ייעשה במסגרת תכנית?

מר קולק: הדייר החדש (משתכן החדש) יקבל הנכס בחכירה ל-49 שנים, עדיפות תינתן לבעל הנכס (שהופקעה ממנו בעלותו) האפשרות לרכוש את הנכס באותם התנאים כפי שינתנו לדיירים אחרים. אולם כל זאת ייעשה בהתאם להוראות והנחיות החברה לפיתוח מזרח ירושלים בע"מ שזהו גוף ציבורי ממשלתי המועל לפי הנחיות ברורות.

ד"ר מ. אלמס: אני חוזר ומבקש להחליט ולהיות עקבי לגבי ההחלטה - מטרת ההפקעה במקרה זה היא לשסר את השכונה ולשקם אותה וכו'. ואם הכונה היא שונה, כלומר לשקם שכונת עוני הרי חוות הדעת שלי אינה מתאימה במקרה זה ויהיה עלי להמציא חוות דעת שונה.

מר קולק: המטרה היא ברורה יש לשקם את השכונה ולשפצה ולשמור על צביונה ואין כל כוונה לשקם משכנות עוני. תוצאות לוואי חיוביות של מבצע זה תהיה גם שיקום הדיירים הגרים כיום במקום בתנאים תת אנושיים. המטרה היא לשמור ולשמר שכונה יפה למרגלות חומות העיר.

<u>אין</u>, אני חוזר ומדגיש כוונה לשקם משכנות עוני, הכוונה היא ברורה לשקם את השכונה ולא את המושבים - שיקום המושבים הם תוצאות לוואי בלבד.

מר ע. לביא: אם מדובר בפנוי משכנות עוני יש לממשל לצורך זה סולם עדיפיות. ועדה זו נקבעה לבדוק ולהמליץ על ענין שיקום ושיחזור השכונה. לפי המסמך הכספי מצורף לפרוטוקול הראשון מדובר על השקעה שתכסה את עצמה ע"י התושבים מקומיים ותושבי חו"ל.

אם ההוצאה וההכנסה מכסות אחת את השניה מדובר כאן על עיסקה המכסה את עצמה. יש מקום לד ון בדבר הגוף שיטפל בפנוי ושיקום יש מקום להקים גוף מיוחד מסוג זה הקיים ביפו העתיקה עם הון מניות לגבי השקעת תשתית. המימון לפנוי ולשיחזור יבוצע בהלוואות או כהון חוזר אפשר לדעתי לקיים פעולות אלו באמצעות פיתוח מזרח ירושלים בע"מ.

לגבי הכנסות: קיימות שתי דעות האחת אומרת נפנה ואחר מכן נאכלס - מטעמים תקציביים רצוי מאוד לפנות מיד ולאכלס זאת על מנת לממש מיד הכנסות. דעה שניה - פנוי כללי ורק לאחר מכן איכלוס. זה יוצר מצב של בתים ריקים ללא איכלוס והכבדה מימונית. כן מחייב פיקוח ושמירה בפני פלישות.

מר קולק: יש לקחת בחשבון כי יתישבו במקום כ- 20-25 אנשי חו"ל ויתרה מקומיים.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר צ. הירוס: אם המטרה היא לגמר את הסכנה ולא לשקם את הדיירים. (שיקום הדיירים במקרה זה יהיה תוצאה לוואי בלבד) אין כל מקום להפעיל את ההפקעה לפי חוק בנוי ופנוי של אזור שיקום 1965, דבר זה רק יחטיא את המטרה ועלול רק לגרום למשיכת הענין לזמן מאד ממושך.

הדבר חייב לדעתי להיות מבוצע לפי הפקודה המנדטורית (רכישה לצרכי ציבור), 1943, ואז אפשר יהיה לקבוע קריטריונים לניהול מו"מ עם בעלי הנכסים.

אני חוזר ומציע לקבוע לוח זמנים לבצוע הפנויים.

כן אני מציע שלגוף המבצע יצורף נציג הרשות לבנוי ופנוי במשרד השיכון.

מר ס. קולק: אני מקבל הצעתו של מר צ. הירוס.

מר ע. לביא: אפשר לקבל פחות כסף מישראלים מאשר מאנשי חו"ל.
<u>ההנחיה</u>: פנוי בד בבד עם איכלוס והמטרה היא לקבל הכנסות מידיות.
אני מבקש לקבוע את הענין בעקרון.

מר צ. אוריאלי: הפעולה צריכה להיות מבוצעת בבת אחת ובמהירות וללא הפסד של זמן.

ד"ר מ. אלמס: אסור לקבל התחייבויות לפני ביצוע ההפקעה.

מר ע. לביא: <u>לגבי סעיף ההוצאות</u> - יש בו הגזמה כלפי מעלה - פנוי מקובל בירושלים הוא כיום כ-.8.000 ל"י ואני מקוה שלא נגיע ליותר.
<u>לגבי פיתוח</u> - אין תכניות פיתוח מפורטות, אין תרגום כספי מדוייק ופרט לאומדן המבוסס על נסיון והשערה העלולה לה חנות.

מר רוזן: בידי תזכיר של ועדה הנקראת הועדה לשיקום ימין משה - מדוע לא באו אתה בדברים?

מר ע. לביא: אני מתנגד לכל מו"מ עם ועדים. ההנחיה של ועדת השרים היתה לנהל מו"מ עם בעלי הרכוש ולא עם ועדים.

מר רוזן: לפחות יש מקום לשמוע אותם (את הועדה לשיקום ימין משה).

מר י. יעקבי: הועד המכנה את עצמו הועד לשיקום ימין משה, אינו גוף חוקי או מוסמך - לועד זה אין נכסים והחברים בו, אינם גרים בשכונה. לשנים מחברי ועד זה יש נכסים בנפרד בשכונה ולאחרונה שוחחנו אתם על האפשרות שימכרו לנו הנכסים והתשובה היתה שלילית. (הם הוזמנו במכתב רשמי ולא הופיעו). הנכסים של שני חברי הועדה האמורה לא אוכלסו עד היום והם במצב גרוע ביותר משניתן בכלל לתאר.

מר קולק: <u>אני מציע לסכם את הענין כדלקמן</u>: (בהסכמת כל חברי הועדה תוך הסתייגות מר רוזן)

לאור התפקיד שהוטל על הועדה ע"י ועדת השרים, ובכוונה לשמור על צורת השכונה כאתר הסטורי בירושלים ולאור חוות דעתו המנומקת של ד"ר אלמס, מ/פרקליט המדינה, ולאור בדיקות שנעשו ע"י מו"מ עם בעלי הבתים והשכנים שבשכונה אנו ממליצים על ההפקעה בהתאם לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) 943 . ההפקעה תלווה גם בהוצאות לוואי ובמסגרתה ימצא גם פתרון לדיירי השכונה.

מר ע. לביא: אני מציע להוסיף כי הפעולה תבוצע באמצעות פיתוח מזרח ירושלים בע"מ שזהו גוף צבורי ממשלתי (2/3 ממשלה, 1/3 עיריה) ובעל נסיון בשיקום ופנוי. אני מציע שלצורך התחלתית יוסדר הדבר ע"י הון מניות בסכום של -.600.000 ל"י ויתרת המימון תהיה ע"י הלוואות.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר רוזן: רשמתי לפני חוות דעת ואני מבקש לרשום אותה בפרוטוקול כחוות דעת יחיד.

א. לפי מיטב הכרתי תכנית השיקום של ימין משה נכנסת תחת ד״ אמות של חוק בנוי ופנוי של אזורי שיקום 1965

ב. אם יוכרע לעשות את ההפקעה לפי הפקודה המנדטורית (רכישה לצרכי ציבור 1943) אזי יש לפעול לפי ההסדר בין העיריה ושר הפנים לגבי הפקעת נחלת שבעה.

1) מכתב שר הפנים לראש העיר מיום 17.2.64 (מצורף)

2) מכתב ראש העיר לשר הפנים מיום 17.3.64 (מצורף)

ג. בנוסף להחלטתנו בדבר מתן זכות עדיפות לבעלי נכסים לרכוש מחדש את נכסיהם לאחר השיקום, יש לסייע להם בהלוואות בתנאים נוחים.

ד. יש להבטיח שמירת האופי והצביון של השכונה לפי רוח המיסדים.

רשם: ראובן תמיר

ה ע ת ק

ראש העיר

ירושלים, ד' בניסן תשכ"ד
17.3.1964

לכבוד
מר מ. ח. שפירא
שר הפנים
ירושלים

אדוני השר,

הנדון: נחלת שבעה - הפקעה
סמוכין מכתבך מיום ד' אדר תשכ"ד (17.2.64)

בפגישתנו ביום כ"ז באדר ת.ד. (17.3.64) דנו שנית בתוכן מכתבך הנידון.

סוכם כי הנך מוותר על שני התנאים המפורטים בסעיפים א ו-ב, התנאים המפורטים בסעיפים ג' ו-ד ישארו בתוקף. ביחס לסעיף ה' סוכם כי הועדה הצבורית תפגש ותכין הנחיות מפורטות לפעולותיה ותעביר אותן למשרדך.

ר"ב הנוסח הרשמי לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי צבור) 1943 כמקובל, להחתמתו של שר האוצר.

המפות הנוספים והחלקות הדרושים צורפו למכתבנו לשר האוצר שהועברו אליכם באמצעות הממונה על המחוז ביום 22.4.1960.

בזה מתאפשרת איפוא מתן המלצתך להפקעה המבוקשת.

בכבוד רב,

(-)

מ. איש שלום
ראש העיר

העתק

ב"ה, ירושלים, ד' באדר תשכ"ד
17 בפברואר 1964

6601/1

לכבוד
מר מ. איש שלום
ראש העיריה
ירושלים

מר איש שלום הנכבד,

הנדון: נחלת שבעה – הפקעה
סמוכין מכתבך מיום 30.12.63

כפי שכבר מסרתי לך, הנני מסכים עקרונית להפקעת שטח נחלת שבעה.

לשם העברת המלצה של ההפקעה מטעם משרד הפנים בפני שר האוצר, יש צרך להבטיח את הענינים הבאים:

א. תכנית השיכון תקבל אישור מוקדם של אגף התכנון;
ב. מיכרז פומבי לשיקום השכונה בהתאם לתכנית מאושרת בחוק;
ג. הגבלת זמן – שלש שנים, למשל, לביצוע תכנית השיקום ושהן ערובות מספיקות לקיום הביצוע בפרק הזמן המוסכם;
ד. מימון בטוח לתשלום פיצויים;
ה. ועדה ציבורית תדון ותחליט בתביעותיהם של הבעלים והמחזיקים בשטח המופקע על הועדה, שכבר נקמתה כבר הודעה לי במכתבך מיום ו' בשבט תשכ"ד (20.1.64), להכין בהקדם תקנון מפורט – הטעון אישור מועצת העיריה – שיגדיר זכויותיהם של הבעלים והמחזיקים למיניהם, כגון: ותק; גודל השטח; מספר נפשות; דיירי משנה; הבטחת תמורה לבניני צבור הקיימים בשכונה וכולי. במקרים מיוחדים תחליט הועדה לפי שיקול דעת השיה, מעבר להקנון ולפנים משורת הדין. החלטת הועדה הציבורית תהא סופית. כמובן שמי שלא יסכים להביא טענותיו בפני הועדה, פתוחה לפניו הדרך לקבל פיצויים כחוק.

ואשר לנכונותך למנות נציג משרד הפנים בועדה, כאמור במכתבך מיום ו' בשבט תשכ"ד (20.1.64), אשוב לדון בענין זה לאחר אישור התקנון הנזכר בסעיף ה' לעיל.

בכבוד רב,

(-)
ח.מ. שפירא
שר הפנים

(1)

מדינת ישראל
משרד הדתות
המדור להקדשות דתיים-יהודיים

ב"ה, ירושלים, כ"ב אלול תשכט
~~5 בספטמבר 1969~~

מס' 62/פ/1/133

4/25

לכבוד
ד"ר ז. ורהפטיג
שר הדתות
כ א ן

אדוני השר,

הנדון: <u>ההפקעה בימין משה</u>

דברתי עם עו"ד מ. ינובסקי - ב"כ מספר כוללים ודיירים בימין משה - בענין ההפקעה על גושי שומא 30031-30030 שם, בהתאם לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) - 1943.

עשרים ושבעה עותרים - שהם כוללים ומנהלי הקדשות ודיירים - פנו בבג"ץ כפעם שניה, לאחר שבבג"ץ הראשון (בג"ץ 17/69 מינואר 1969) הוציא ביה"מ צו על תנאי המכוון למשיבות: שר האוצר והחברה לפיתוח מזרח ירושלים - הממונה על ביצוע ההפקעה והקשורה עם עירית ירושלים.

ביום הדיון בבג"ץ הראשון (13.5.69) הסכימו העותרים, בהמלצת, ועל דעת ביה"מ כי הצו יבוטל כדי לאפשר בין הצדדים ניהול מו"מ, ובאם תוך חודשיים לא יושג הסדר יוכלו העותרים לשוב ולחדש את עתירתם, תוך שמירת מלא הזכויות.

מאחר ולא הושג שום הסכם מניח את הדעת במשך התקופה הנ"ל, הגישו העותרים בג"ץ שני, עם נקודות נוספות שנבעו מכשלון המו"מ.

בג"ץ זה הוגש בתאריך 11.7.69 ועד היום לפי מיטב ידיעתי, טרם דן בי"מ בבקשת העתירה.

בנוסף לעותרים הנ"ל, ועד העדה הספרדית, שלה חלק רב בהקדשות המופקעים בימין משה, וביניהם, הקדש "סורא", מתנגדת גם היא להפקעה, ומנהלת מצדה ובדרכיה היא, מו"מ עם המשיבים ע"מ להגיע לידי הסדר.

בשיחתי עם מר סיטון, ב"כ העדה הספרדית, נאמר לי כי המו"מ כנראה נכשל, ויצטרכו גם הם לפנות לבג"ץ.

ועד העדה המערבית, שלה רק בית אחד שם, הגיעו לידי הסכם סופי, עם החברה לפיתוח מזרח ירושלים, וכנראה שתמורת ההפקעה יקבלו תמורה.

הרב אלכסנדר ברלין, המקשר בין תושבי ימין משה וב"כ שלהם והפעיל בענין, פנה אלי כמה פעמים ובקשני להעביר את בקשתם של העותרים הנ"ל לכב' השר, וגם לכב' סגן השר מר ב. שחור, שהספיק לטפל בענין (ישב עם שר המשפטים לדיון בבעיה), לעשות את כל מה שביכולתם בציבורות הממשלתיים כדי לבטל את הגזבר, [illegible] לאלץ את המשיבה: החברה לפיתוח מזרח ירושלים, באמצעות

./.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מס'

שר האוצר וראש עירית ירושלים, לרכך את עמדתה של החברה לפיתוח מזרח ירושלים ע"מ להגיע לידי הסכם - כפי שהוצע ע"י העותרים בדלית ברירה.

בידי, העתק מהעתירה למתן צו על תנאי נגד המשיבות הנ"ל (בג"ץ שני) ואם ברצון כב' השר לקבלו, אתכבד להמציאו.

אני ממשיך לעמוד בקשר עם עו"ד ינובסקי ועם הרב ברלין הנ"ל ועומד מקרוב על התפתחות העניינים אצל העדה הספרדית.

בכבוד רב,

א. אלמליח
האחראי להקדשות
יהודיים-דתיים

העתק : סגן שר הדתות מר ב. שחור
היועץ המשפטי למשרדנו - מר ח. חפץ
עו"ד מ. ינובסקי - ירושלים
הרב א. ברלין - ירושלים
הרב ד. כץ - מנהל בתי-הדין משרד הדתות

נ.ב. : בענין הנוגע לחילול בית-כנסת בימין משה, ע"י הפיכת חלק ממנו ל"אסליה" לציור ולפסול (מכתבו של עו"ד ינובסקי מ-10.7.69), יש צורך לפנות למועצה הדתית בירושלים וגורמים אחרים הנוגעים בדבר.
א.א.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

. . .

ימין משה

משרד הפנים

ירושלים יט' בתמוז תשכ"ח
15 ביולי 1968

6601/1

לכבוד
מר ראובן חפיר
החב' לפיתוח מזרח ירושלים בע"מ
דרך חברון 15
<u>י ר ו ש ל י ם</u>

א"נ,

<u>הנדון</u>: הועדה לשיקום שכונת "ימין משה"

... ר"ב העתקי מכתבים מאת שר הפנים (מיום 17.2.64) וראש עירית ירושלים (17.3.64), בדבר התנאים להפקעה שכונה נחלה שבעה. חליפת מכתבים זו - אותה הקראתי בישיבת הועדה שהתקיימה אצל ראש העיריה ביום 12.7.64 - יש לצרף לפ"כ של הישיבה הנ"ל.

בהזדמנות זו הנני חוזר - בשביל רישום הפ"כ על ידך - על הצעותי כהמלצות הועדה אותן העליתי בישיבה הנ"ל:

א) לפי מיטב הכרתי תכנית השיקום של שכונת "ימין משה" נכנסת תחת ד' אמות של חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, תשכ"ה - 1965;

ב) אם יוכרע בב"ז לעשות את ההפקעה לפי הפקודה לרכישת צרכי ציבור, 1943, אזי יש לפעול לגבי הסדר התשלום פיצויים לפי הסיכום בשנת 1964 בין שר הפנים וראש העיריה (לשעבר);

ג) נוסף למתן זכות עדיפות לבעלי הנכסים בימין משה לרכוש מחדש את נכסיהם, בהתאם לתכנית השיקום, יש לסייע להם בהלוואה בתנאים נוחים וכו';

ד) יש להבטיח שמירת האופי והצביון של השכונה לפי רוח המגסדים.

בכבוד רב,
ובברכת ירושלים השלימה,

דב רודן
מנהל המחלקה

דר/או

ה ע ת ק

ב"ה, ירושלים, ד׳ באדר תשכ"ד
17 בפברואר 1964

6601/1

לכבוד
מר מ. איש שלום
ראש העיריה
ירושלים

מר איש שלום הנכבד,

הנדון: נחלת שבעה - הפקעה
סמוכין מכתבך מיום 30.12.63

כפי שכבר מסרתי לך, הנני מסכים עקרונית להפקעת שטח נחלת שבעה.

לשם העברת המלצה על ההפקעה מטעם משרד הפנים בפני שר האוצר, יש צרך להבטיח את הענינים הבאים:

א. תכנית השיקום תקבל אישור מוקדם של אגף התכנון;
ב. מיכרז פומבי לשיקום השכונה בהתאם לתכנית מאושרת כחוק;
ג. הגבלת זמן - שלש שנים, למשל, לביצוע תכנית השיקום ומתן ערובות מספיקות לקיום הביצוע בפרק הזמן המוסכם;
ד. מימון בטוח לתשלום פיצויים;
ה. ועדה ציבורית תדון ותחליט בתביעותיהם של הבעלים והמחזיקים בשטח המופקע על הועדה, שכבר הקמתה כבר הודעה לי במכתבך מיום ו׳ בשבט תשכ"ד (20.1.64), להכין בהקדם תקנון מפורט - הטעון אישור מועצת העיריה - שיגדיר זכויותיהם של הבעלים והמחזיקים למיניהם, כגון: ותק; גודל השטח; מספר נפשות; דיירי משנה; הבטחת תמורה לבניני צבור הקיימים בשכונה וכולי. במקרים מיוחדים תחליט הועדה לפי שיקול דעת חפשית, מעבר לתקנון ולפנים משורת הדין. החלטת הועדה הציבורית תהא סופית. כמובן שמי שלא יסכים להביא טענותיו בפני הועדה, פתוחה לפניו הדרך לקבל פיצויים כחוק.

ואמר לנכונותך לפנות נציג משרד הפנים בועדה, כאמור במכתבך מיום ו׳ בשבט תשכ"ד (20.1.64), אשוב לדון בענין זה לאחר אישור התקנון הנזכר בסעיף ה׳ לעיל.

בכבוד רב,

(-)
ח.מ. שפירא
שר הפנים

העתק

ראש העיר

ירושלים, ד׳ בניסן תשכ"ד
17.3.1964

לכבוד
מר מ. ח. שפירא
שר הפנים
<u>ירושלים</u>

אדוני השר,

הנדון: נחלת שבעה - הפקעה
סמוכין מכתבך מיום ד׳ אדר תשכ"ד (17.2.64)

בפגישתנו ביום כ"ז באדר ש.ז. (17.3.64) דנו שנית בתוכן מכתבך הנידון.

סוכם כי הנך מותר על שני התנאים המפורטים בסעיפים א ו-ב, התנאים המפורטים בסעיפים ג׳ ו-ד ישארו בתוקף. ביחס לסעיף ה׳ סוכם כי הועדה הצבורית תכנס ותכין הנחיות מפורטות לפעולותיה ותעביר אותן למשרדך.

ר"ב הנוסח הרשמי לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי צבור) 1943 כמקובל, לחתימתו של שר האוצר.

המפות הנושים והחלקות הדרושים צורפו למכתבנו לשר האוצר שהועברו אליכם באמצעות הממונה על המחוז ביום 22.4.1960.

בזה מתאפשרת איפוא מתן המלצתך להפקעה המבוקשת.

בכבוד רב,

(-)

מ. איש שלום
ראש העיר

מדינת ישראל
משרד הפנים ירושלים

המחלקה לעיריות ולמועצות מקומיות ז

תאריך: ה' באב תשכ"ח
30 ביולי 1968

מספר: 6601/1

אל: כב' שר הדתות

הנדון: ועדה ימין משה

... ר"ב, כבקשתך בשיחתנו הבוקר, העתק מחו"ד משפטית בנידון של ד"ר אלמס, מגן פרקליט המדינה. ד"ר אלמס השתתף בישיבות הועדה במקום מר צבי טרלו.

בברכה ירושלים השלימה
ובהוקרה,

דב דורן
מנהל המחלקה

דר/אר

מדף 907

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

... [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

מדינת ישראל

משרד המשפטים

העתק מתיק מס' 6601/1 מדף 41.

ירושלים ט"ו בתמוז תשכ"ח
(11.7.68)

16140/1

פרקליטות המדינה
המחלקה הראשית

לכבוד
מר טדי קולק, ראש העיר,
יושב ראש הועדה לענין שכונת ימין משה
שהוקמה בהחלטה הועדה העליונה לעניני ירושלים
מיום כט' בסיון תשכ"ח (25.6.68)

אדוני ראש העיר,

בישיבת הועדה מיום 5.7.68 התעוררה השאלה האם אפשר להפקיע את הנכסים שבשכונת ימין משה על-פי הוראות פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943 (להלן - הפקודה), או שמא חייבת ההפקעה להיעשות על-פי חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, תשכ"ה-1965 (להלן - החוק). והחותם מטה קיבל על עצמו לעיין בדבר ולחוות דעתו. וזאת חוות דעתי :

החוק, כפי ששמו מעיד עליו, מטרתו לבנות, ולשם זה לפנות, איזורי שיקום. וכך נאמר בדברי ההסבר להצעת החוק :

חיסול שכונות נחשלות ומשכנות עוני. והדאגה ששכונות חדשות לא יהפכו במרוצת הזמן לשכונות נחשלות, היא בראש וראשונה בעיה כלכלית וסוציאלית, אך ברור כי לשם פתרונה זקוקה המדינה לכלים משפטיים במסגרת של חוק מיוחד, כי הוראות החוקים הקיימים אינן מספיקות ואינן יעילות די הצורך לביצוע המשימה בשלמותה ובמהירות הרצויה. מטרתו של החוק המוצע הוא לספק כלים אלה".

(הצעות חוק תשכ"ה עמוד 168).

היות ומטרת ההפקעה של שכונת ימין משה היא להחזיר את דמות השכונה לימי-קדם זאת אומרת לימים בהם היא הוקמה על-ידי משה מונטיפיורי, הרי אין בין מטרה זאת לבין מטרת החוק, ולא כלום.

אבל אפילו אם נניח שגם החוק מהווה מסגרת נאותה למטרה שלשמה קומרים להפקיע את ימין משה, גם אז אפשר להפעיל גם את הפקודה.

בעיה דומה התעוררה בפני בית המשפט הגבוה לצדק בבג"צ 180/52, ו' פד"י 908. וכך נאמר שם, בעמוד 910 עד 911 :

"6. טענתו השניה של ב"כ המבקשים היא, כי המשיב נתפס לכלל טעות בלכתו לכלל טעות בלכתו בדרך ההפקעה. קליטת עולים והשכנתם על אדמה שבקנין בעלותם של אנשים פרטיים נדונה בהרחבה

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

בחוק להסדר תפיסת מקרקעים בשעת חירום, התש"י-1949 (מספר 1, ספר החוקים 27), ולפיכך - כך טוען ב"כ המבקשים - היה על השלטונות במקרה שלנו להוציא צו לפי אותו חוק ולא להפקיע את האדמה.

7. גם טענה זו אין בידינו לקבלה. החוק להסדר תפיסת נכסים מוגנה אמנם גם קליטת עולים בין המטרות אשר לשמן מותר להוציא צו דיור או תפיסה; אך אותו חוק איננו ממצה את הדרכים שבהן חייבים השלטונות ללכת בדאגם לקליטת עולים חדשים. למטרה זו קבועים בחוק גם דרכים אחרות ואמצעים אחרים...."

"... וכל עוד יש בידו של המוסד האכזקוטיבי להשיג את המטרה אשר הוא משווה לנגד עיניו במסגרת החוק הקיים - ויהא זה חוק ישן שנועד לצרכים אחרים - אין לבוא בטענה עמו, שהוא משתמש בחוק לתנאי מציאות חדשים".

למעשה נובע מן הצימוטים האלה כי ההוראה הכללית הדנה בהפקעות היא הוראות הפקודה דוקא, ואין זה משנה לצורך הקביעה אם אפשר להשתמש בהוראות הפקודה, שקיימת בספר החוקים של מדינת ישראל גם מסגרת אחרת נוסף למסגרתה של הפקודה. ועובדה היא שגם החוק, וגם חוקים אחרים שדנים בסוגית ההפקעה, חוזרים ומפנים באשר לביצוע אל הוראות הפקודה.

מן הטעמים האלה נראה לי שאם ירצה בכך, יוכל שר האוצר להורות על הפקעה במסגרת הפקודה.

כ ב ר כ ה,

מ. אלטס

ד"ר מרטין אלטס
סגן פרקליט המדינה

[illegible]

"[illegible] ...."

"... [illegible]".

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

פ ר ט י כ ל

ישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים

כ"ה בסיון תשכ"ח - 25.6.68

נכחו השרים : ל. אשכול - יו"ר, מ. בנטוב, ח. גבתי, ז. ורהפטיג,
מ. קול, ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא, א. ששון.

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל), י. אלון, מ. בגין (בחו"ל),
פ. ספיר (בחו"ל), ז. שרף (בחו"ל).

א. אגמון	-	משרד האוצר
מ. בנבנישתי	-	עירית ירושלים
ש. הלל	-	משרד החוץ
ע. יפה	-	משרד ראש הממשלה
א. כידן	-	משרד ראש הממשלה
מ. פרגאי	-	משרד החוץ
ט. קולק	-	ראש עירית ירושלים
י. תמיר	-	משרד ראש הממשלה
מ. ניר	-	מזכיר הועדה

א. קידום הבניה במזרח ירושלים

שר השיכון פותח.

1) הקמת צריפים

מ ח ל י ט י ם , למען לאפשר הקמת צריפים ללא דיחוי נוסף, לפטור את משרד השיכון מלהזדקק לנוהלים המקובלים כגון מכרזים על ביצוע עבודות, אישורים של ועדת בנין ערים וכיו"ב.

2) תכנית הפיתוח בצפון מזרח ירושלים בגודל כ-850 דונם

מ ח ל י ט י ם להטיל על משרד השיכון לזרז את הגשת תכנית הבניה לאישור מבלי שהדבר יעכב ביצוע תכנית הבניה והפיתוח.

3) תכנית פיתוח נוספת בצפון מזרח ירושלים

מ ח ל י ט י ם להטיל על משרד השיכון ועל הלשכה לאיכלוס מזרח ירושלים במשרד ראש הממשלה לזרז את פעולת התכנון והגשת תכניות בניה ופיתוח במזרח ירושלים, בנוסף לאמור בסעיף 2.

./הגדלת

4) <u>הגדלת היקף חוזים לפיצוץ מבנים בעיר העתיקה</u>

מ ח ל י ט י ם להסמיך את ראש הלשכה לאיכלוס מזרח ירושלים במשרד ראש הממשלה להורות על הגדלת היקף חוזים לפיצוץ מבנים ופינוי הריסות בעיר העתיקה.

ב. <u>שיקום שכונת "ימין משה"</u>

ראש העיר פותח.

מ ח ל י ט י ם:

1) להקים ועדה אשר תבוא בדברים עם בעלי הרכוש בשכונת "ימין משה" לשם רכישת כל מבני השכונה ותדווח לועדת השרים לענייני ירושלים תוך 3 שבועות.

2) הועדה, כאמור בסעיף 1), תוסמך להודיע לבעלי הרכוש כי במידה ולא תהיה נכונות מצד בעלי הרכוש להגיע להסדר מוסכם, תצטרך הממשלה להוציא צו רכישה לצרכי ציבור.

הרכב הועדה: ראש עירית ירושלים – יו"ר
ד. אוריאלי – משרד החקלאות
צ. טרלו – משרד המשפטים
ע. לביא – משרד האוצר
ד. רוזן – משרד הפנים
צ. תירוש – משרד השיכון
י. תמיר – משרד ראש הממשלה

ג. <u>העברת מטה המחוז של המשטרה למזרח ירושלים</u>

שר המשטרה מודיע כי מטה המחוז של המשטרה יועבר למשכן החדש במזרח ירושלים בסוף חודש יולי.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת

ב"ה ירושלים, י"ז בסיון תשכ"ח
13 ביוני 1968

אל : ראש הממשלה

הנדון: שכונת "ימין משה"

קבלתי העתק מכתבו של ראש עירית ירושלים לכב' בענין הצעת ההפקעה של שכונת ימין משה אינני יודע למי התכוון ראש העיריה בפסקה "בגלל עמדה אחד השרים" שכן היו מספר שרים שהסתייגו מהצעתו. מכיוון שגם אני הייתי אחד מהמתנגדים הריני מפרט בזה הערותי.

א. כל עוד ירושלים שבין החומות עדיין אינה מיושבת ביהודים, אין לרוקן מתושביה שכונה יהודית הסמוכה לחומת העיר העתיקה. כשול יהודים ממקום זה רק יגדיל את המרחק ואת הפער בין העיר שבתוך החומות ובין זו שמחוץ לחומות.

ב. במשך עשרים השנים האחרונות עמדו תושבי השכונה במקומם למרות מגוריהם ליד הגבול. האם דוקא לאחר שיצאו לרווחה נכון הוא לטרדם שוב ממנוחתם?

ג. אם אמנם אין כוונה להרוס את השכונה אלא רק לשקמה - הרי אפשר לבצע זאת יחד עם הדיירים. ועד השכונה כתב לי שהוא מעונין בשקום רשפרץ - ולמה לא לעשות את הפעולה אתם?

2/..

ד. הטענה שפעולה משותפת עם הבעלים הקיימים תגרום לעליית מחירים עדיין אינה מספקת כדי להצדיק את ההפקעה. כוונת המחוקק כחוק הרכישה לצרכי צבור לא היתה רק תסכון. אם נלך בדרך זו - של הפקעה בכל מקרה שיש רצון לחסוך כסף - הרי קיים רכוש פרטי רב שלשלטונות [יכול להיות] ענין לרכשו בזול.

מכל הסבות דלעיל נראה לי שראש עירית ירושלים מרחיק לכת בתביעתו להפקעת השכונה כל זמן שקיימת אפשרות לשקמה בדרכים אחרות.

ב ב ר כ ה,

ז. ורהפטיג

ירושלים, כ"ג אייר תשכ"ח
21 מאי 68

לכבוד
ראש הממשלה
מר לוי אשכול
כאן

אדוני ראש הממשלה,

הנדון: "ימין משה" – הפקעת הקרקעות (לרכישה לצרכי צבור)

הנני פונה אליך כיו"ר ועדת השרים לענייני ירושלים.

נושא הפקעת שכונת "ימין משה" היה כבר על סדר יומה של הועדה והוא הובא לממשלה באחת מישיבותיה האחרונות. ממידע שהגיע אלי הבינותי כי ההפקעה אשר ועדת השרים המליצה עליה לא אושרה עדיין בממשלה בגלל עמדת אחד השרים, מכיוון שהוא הטיל ספק בצדקת ההפקעה, על סמך העובדה שבאילו באה ההפקעה לנשל מרכושם אנשים אשר ישבו במקום במשך 20 שנות המדינה ושאבותיהם היו בין מיסדי השכונה. הנני מרשה לעצמי להביא בפניך את הבעיה בשלמותה:

1. המטרה

השכונה, מהראשונות שנבנו מחוץ לחומה, היא מהשכונות היהודיות היחידות הקיימות עדיין על תילן בשלמותן. הקרקע עליה הוקמה, נרכש במאה הקודמת ע"י סיר משה מונטפיורי ז"ל, בגלל קרבתה להר-ציון ולכותל.

מיקומה לגובת החומה, הר-ציון, מגדל דוד והעובדה שלמרגלותיה מבוצע הפארק הלאומי שיקשר את העיר העתיקה, הביאו למסקנה כי יש לשמר את השכונה לשקמה ולשפצה במטרה להחזיר לה את צורתה המקורית. זאת תהיה למעשה השכונה היהודית היחידה בירושלים שתישמר בשלמותה כדמותה במאה ה-19.

השכונה הוזנחה קשות מאז מלחמת השחרור וצורתה המקורית הושחתה ע"י בניה פראית בראש ובראשונה בגלל חוסר יחס מצד האוכלוסיה המתגוררת בה בתנאי דיור קשים בצפיפות גדולה, עם שרותים גרועים ביותר. (על הרקע 2).

ביצוע השיקום מחייב, לאור אי הזהות שבין בעלי הנכסים לבין הדיירים המאכלסים את השכונה כי הבעלות על הקרקע תעבור לידים צבוריות. זאת כדי לאפשר תכנון מרוכז פיתוח השירותים הצבוריים (מעברים, מדרגות, ביוב-מים-חשמל-טלפון-תת קרקעיים, גינות וכד') הריסת הבניה הבלתי חוקית המכערת את המקום. מנוי יזום והחלפה חלקית של האוכלוסיה תוך בקורת ציבורית על הדיירים הנכנסים ושמירה על רמה הולמת של האוכלוסיה המתחלפת. כל זאת כדי להבטיח כי השכונה תאוכלס אך ורק ע"י דיירים שלהם יחס נפשי למבנים טעוני מסורת בשכונה עתיקה, המוכנים ליטול על עצמם את העול הלא קל הכרוך בדבר.
קיימת בנדון גם התענינות מרובה מצד גורמים חשובים בארץ ובחו"ל שהתישבותם בירושלים בשכונה יהודית מקורית עתיקה, על דרך המלך למבוא הראשי לעיר העתיקה, מעל הפארק הלאומי, תהיה תוספת נכבדה לאוכלוסית הבירה.

2. הרקע המשפטי

א. בשכונה "ימין משה", הידועה כגוש 30030, מצויות 148 חלקות קרקע.

ב. מתוך 148 החלקות הופקעו ע"י המדינה לצרכי ציבור בנובמבר 1966, 9 חלקות הידועות בשם "משכנות שאננים". (השכונה הראשונה שהוקמה מחוץ לחומות העיר העתיקה בשנות ה-60 של המאה ה-19, ע"י סיר משה מונטפיורי מכספי עזבונו של התורם יהודה טורו מניו-אורליאנס).

ג. 139 החלקות הנותרות מתחלקות ל-:
(1) 128 חלקות שעליהן מבנים שונים.
(2) 11 חלקות שאין עליהן מבנים כתוצאה מפעולות מלחמה.

ד. מתוך 139 החלקות 113 - הן בבעלות פרטית, ו-26 הן בבעלות של הקדשים וכוללים.

ה. המבנים של 139 החלקות ניטשו ע"י בעליהם בעקבות מלחמת השחרור, פרט ל - 8 משפחות שהן גם בעלי בתים וגם דרות במקום. יתר המבנים תפוסים ע"י עולים, רובם מכריע מתורכיה, הגרים בהם על חוזי שכירות מוגנים ע"י חוק הגנת הדייר. מספרן של משפחות אלה הוא קרוב ל- 100. משפחות אלה גרות בתנאי דיור קשים ביותר והן מיחלות לרגע בו תינתן להן האפשרות לעבור לתנאי דיור אנושיים יותר, דבר שמשרד השכון והעיריה מטפלים בו באמצעות החברה הממשלתית עירונית לשיקום שכונות עוני בירושלים "פרזות".

אסיר תודה אהיה לך אם תואיל להביא אינפורמציה זו לידיעת חברי הועדה.

לנוחיות השרים הנני מצרף רשימת הבעלות, כולל פרטים על הרישום בספרי האחוזה, כאשר שמות הבעלים המתגוררים בעצמם בשכונה מסומן בקו אדום.

ב ב ר כ ה,

טדי קולק

מספר הגוש [redacted]

חלקה מספר	סף/ספר פס'	השטח הרשום	סוג הקרקע	תאור הקרקע	הבעלים
1		ר. 550		אדמה	ד. ילין
2		ר. 155		2 חד'	[redacted]
3					
4	56/~~54~~ 27	~~105~~	מולק	5 חד'	[redacted]
5	6/243	106.19	"	חדר ואר'	[redacted]
6		ר. 115	"	3 חד'	[redacted]
7	31/125	113.76	"	2 חד'	[redacted]
8	111 פרץ328	180 פיק	"	2 חד'	[redacted]
9		ר. 125	"	2 חד'	[redacted]
10	20/107	121.80	"	בית	[redacted]
11		ר. 126	"	2 חד'	[redacted]
12	51/56	123.12	"	2 חד'	[redacted]
13	24/26	ר. ~~130~~ 132	"	2 חד'	[redacted]
14	71/176	158.58	"	4 חד'	[redacted]
15		ר. 100	"	1 חד'	[redacted]
16	18/115	187 פיק	"	2 חד'	[redacted]
17	6/244	250 פיק	"	3 חד'	[redacted]
18	6/245	135.60	"	בית	[redacted]
19		ר. 136	"	2 חד'	[redacted]
20	72/89	124.67	"	בית	[redacted]
21	35/97	152.71	"	"	[redacted]
22	6/246	242 פיק	"	"	[redacted]
23	17/167	240 "	"	"	[redacted]
24	29/180	135.61	"	2/1 חד'	[redacted]
25	42/198	113.28	"	2 חד'	[redacted]
26	47 מאיס325	156פיק	"	2 חד'	[redacted]
27	48 מאיס325	223 "	"	בית מרחץ,תנו	[redacted]
28	~~56/24~~ 49 מאיס 325	226 "	"	2 חד'	[redacted]
29	14/40	86.18	"	2 חד'	[redacted]
30	14/44	107.37	"	בית	[redacted]
31	15/219		"	"	[redacted]
32	6/241	84.46	"	"	[redacted]
33	54/127	88	"	2 חד'	[redacted]
34	48/27	3079	"	2 חד'	[redacted]
35	6/242	68.37	"	בית	[redacted]
36	36/193	71.82	"	2 חד'	[redacted]

מספר הגוש [redacted]

חלקה מספר	דף/ספר עמ'	השטח הרשום	סוג הקרקע	תאור הקרקע	הבעלים
37		ר. 60	מולק	נערך כקרקע ✓	כולל רומניה
38 ✓	11 מאי325	139 פיק	"		[redacted]
39	12 "	" 615 "	"	בית הכנסת [redacted]	
40	84/152	126	"	2 חד' ✓	
41	38/137		"	2 חד'	
42	17/137		"	4 חד'	
43		ר. 138	"	4 חד'	
44	20/26	101.54	"	בית	
45	20/17	101.54	"	בית	
45		ר. 108	"	2 חד'	
46	79/66	100.55	"	2 חד'	
47	87/12	100.55	"	2 חד'	
48		ר. 138	"	3 חד'	
49	20/3	262 פיק	"	בית	
50	88/46	131	"	3 חד'	
51	87/180	116.06	"	2 חד'	
~~52~~					
52	51/41	115.48	"	3 חד' ✓	
53	75/9	114	"	2 חד'	
54	28/128	114.33	"	" "	
55	81/122	114	"	" "	
56		ר. 105	"	" "	
57	56/71	125.85	"	4 חד'	
58	6/249	265.44	"	בית	
59		ר. 156	"	"	
60 ✓	15/321	125	"	2 חד'	
61	74/18	152.60	"	בית	
62	31/124	131.57	"	"	
63	62/69	132.72	"	2 חד'	
64	42/68	136.16	"	" "	
65	118 מרץ328	237 פיק	"	בית	
66		ר. 140	"	"	
67		ר. 110	"	3 חד'	
68	80/4	149.95	"	6 חד' ✓	
69	15/70	252 פיק	"	8 חד' ✓	

[redacted] מספר הגרש

חלקה מספר	דף/ספר פס'	השטח הרשום	סוג הקרקע	תאור הקרקע	הבעלים
70	75/195	138.46	מולק	2 חד'	[redacted]
71		100 .ל	"	2 חד'	
72	18/322		"	3 חד'	
73	24/45	188.45	"	בית	
74	15/91	264 פיק	"	3 חד'	
75	15/77	244 "	"	3 חד'	
76	44/141	139.61	"	2 חד'	
77	15/76	242 פיק	"	2 חד'	
78	18/325		"	2 חד'	
79	42/57 42/58	85.38 47.90	" "	בית "	
80	42/38		"	2 חד'	
81 82		90 .ל	"	" "	
83	15/69	97.67	"	" "	
84		90 .ל	"	1 "	
85	18/149	90	"	3 חד'	
86	22/132	255 פיק	"	3 חד'	
87	15/80	173	"	6 חד'	
88	15/82	160.30	"	4 חד'	
89	15/72	159.42	"	2 חד'	
90	15/94	159.72	"	3 חד'	
91	15/83	129.27	"	3 חד'	
92	20/124	185.06	"	בית	
93		130 .ל	"	4 חד'	
94	18/327		"	2 חד'	
95	18/331	208	"	חדר ומח'	
96		120 .ל	"	3 חד'	
97	55/55	116.13	"	2 חד'	
98	18/328 /93/119		"	2 חד'	
99	18/329		"	2 חד'	
100 ✓		560 .ל	"	קרקע	
101	15/92	205.5 ~~274~~ פיק	"	2 חד'	
102	15/88	113.25 " ~~151~~	"	2 חד'	
105	15/78	247.06	"	4 חד'	
106	15/71	108.11	"	בית	
107		88 .ל	"	חנות וחד	

[redacted] מטער הגרש

חלקה מספר	דף/ספר פס'	השטח הרשום	סוג הקרקע	תאור הקרקע	הבעלים
108	15/93	95.95	מולק	2 חד'	[redacted]
109	18/151		"	בית	
110	15/81	156.26	"	3 חד'	
111		ר. 260	"	מאפיה 3 ח	
111/א				ביכ'נ 2 "	
112	15/86	122.37	"	3 חד'	
113	18/153	ר. 92	"	2 חד'	
114	18/152	ר. 104	"	2 חד'	
115	15/85	178 פיק	"	3 חד'	
116	15/75	177 פיק	"	3 חד'	
117	18/326	ר. 106	"	2 חד'	
118	20/153	98.25	"	בית	
119	15/84	115	"	3 חד'	
120		ר. 516	"	קרקע	
121	22/131	113.27	"	3 חד'	
122	15/74	99.39	"	2 חד'	
123	132 מאיס325	178 פיק	"	2 חד'	
124	15/87	230 פיק	"	2 חד'	
125		ר. 178	"	4 חד'	
126	15/73	102.84	"	3 חד'	
127	20/123	165 פיק	"	3 חד'	
128	59/25	~~180~~ 96.57	"	4 חד'	
129	20/122	174 פיק	"	בית	
130	20/125	" 172	"	"	
131	20/126	102.26	"	"	
132	18/330		"	2 חד'	
133	15/90	131	"	2 חד'	
134		ר. 790	"	תחנת הר	
136	42/146	115.05	"	3 חד'	
137	90 [illegible] 325	~~ר. 153~~ לא פק	"	3 חד' א	
138	42/59	232.19	"	אדמה	
139	18/323		"	2 חד'	
140	18/324		"	2 חד'	
141		ר.12,800	"	44 חד'	ועד עדת הספרדים 1/2

מספר הגוש [redacted]

חלקה מספר	דף/ספר מס'	השטח הרשום	סוג הקרקע	תאור הקרקע	הבעלים
142 ✓		ד. 44	מולק	1 חד'	[redacted]
143 ✓		ד. 44	"	2 חד'	
144 ✓		ד. 44	"	2 חד'	
145 ✓		44	"	2 חד'	
146 ✓		44	"	2 חד'	
147 ✓		ד. 44	"	2 חד'	
148 ✓		ד. 30	"	1 חד'	
149 ✓		ד. 30	"	1 חד'	
150	20/16	101.54	"	בית	
151	20/17	101.54	"	בית	

רוטן רוטנברג משרד הבן

הועדה לשקום שכונת ימין משה

בעה"י

ירושלים יז' ניסן תשכ"ח

כבוד
השר הדגול והנערץ
כמר זרח והרפטיג הי"ו
רב שלום וברכה

רצ"ב מכתב בענין הפקעת שכונתינו ימין משה, ומבקשים אנו מכב' השר שיחי' שיואיל בטובו ובסמכותו לטובתינו בנדון.
אנו מודים לכב' השר למפרע.

בכבוד רב
הועדה לשקום שכונת ימין משה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

הועדה לקיום שכונת "ימין-משה"
ירושלים ת"ו

ב"ה, י"ז ניסן תשכ"ח, ירושלים השלמה.

לכבוד
שר הפנים הנכבד והדגול,
מר חיים משה שפירא הי"ו
כ א ן .

הנדון: הפקעת שכונת ימין משה

רב שלום וברכה,

אנו הח"מ, ועד בעלי בתי השכונה "ימין-משה", דיירי השכונה מזה עשרות שנים וכל יתר הכואבים על מזימת חיסול השכונה פונים בזה למעלת כבוד השר במחאתנו הנמרצת נוכח השמועות הרווחות אשר הגיעו לאזנינו, לפיהן קמו גורמים מסויימים הזוממים להניף ברזל על שכונתנו עטירת ההוד ואפופת קדושה ומסירות נפש - ולערערה עד היסוד חלילה, ע"י הפקעה על מנת להרוס.

אנו הח"מ ועד שכונת ימין משה הוכינו בתדהמה למשמע המזימה של הסכנה הצפויה למעונותינו והחורבן הנשקף לשכונתנו, הלא זוהי השכונה שנהרתה באותיות זהב בדברי ימי הרחבת גבולותיה של ירושלים, הלא זוהי השכונה שהיתה ראשונה מחוץ לחומה, ואלה הבתים שעמדו כעמוד נחושת וכחומת ברזל נגד צר ואויב, הם שקבלו את האבנים והבליסטראות מצד הערבים המרועים, הם שקבלו את הסבל, יסורי ארץ-ישראל ויסורי ירושלים באהבה, זוהי השכונה שעם כונונה כחוץ לחומה המריצה לתוספת שיקום ולהשתכנות נוספת בירושלים החדשה.

הערבים המרועים עם כל התנכלותם לשכונה לא יכלו לה, הדיירים והבעלי-בתים כרתו ברית-דמים עם מעונותיהם ולא זזו משם כל השנים, הוסמה בצורה ה' בזה לירושלים החדשה, מצער ומכאיב, איפוא, אשר מה שלא הצליחו אויבינו הנלוזים להחריבנו מנוינו אשר אויבנו לשבת שם, יצליחו ח"ו בוני ירושלים ? מה שלא הצליחו מחריבי ירושלים, יצליחו מרחיביה ? אף אם לא בכונה.

מכאיב ומצער הדבר אשר קם דור חדש "אשר לא ידע את יוסף", או אינו רוצה לדעת מה הן זכויותיה של שכונת "ימין-משה" למען הרחבת ירושלים ועתה קמים עליה להחריבה ולא להשאיר לה זכר חלילה ולמחוק בזה שם מיסדיה המהוללים.

שכונה זאת שעמדה במשך השנים האחרונות שנות פחד וסכנת נפש, בכל אותן הנגישות מצד הערבים ולא זזו ממקומותיהם, היתכן שיבואו עתה משחררי ירושלים ויחריבוה ? וכשם ש"אשה עולה עם בעלה ואינה יורדת" קבעו חז"ל (כתובות) כך שכונה זאת רבת-סבל צריכה ומחויבת ההגיון הבריא, לעלות ולהתעלות, ליהנות מן ההרוחה שקמה לה בעזרת ה', לנשום את אוירה הקדושה מהר הבית לאחר שנמחה הגבול, להיבנות ולהכניס לשכונה שיפורים ניכרים לאחר נצחוננו במלחמת ששת הימים, ולא להיפך חלילה.

אנו דורשים לתת לנו האפשרות הכספיים וכו', בכדי שנוכל לשפר את השכונה ולשכללה, ואנו סומכים אי"ה להעמיד את כל מרצנו עם ועדות של מומחים למטרה זו.

ההומים בדמע ומצפים לישועת ה' ולהתערבות כבוד השר לשם ביטול גזירת הכליה של שכונת ימין משה עטורת ההוד.

בכל הכבוד הראוי,

הועדה לשקום שכונת "ימין משה" ירושלים ת"ו

הרב א. ברלין - חבר הרב יוסף כהן - חבר

ישראל משה וילף יו"ר הועדה

העתק: לשר המשפטים
לשר הדתות
לשר האוצר
לראש העיר ירושלים
לסגני ראש העיר

י.ס. וילף
רחוב יונה 25
כאן

כבוד שר הדתות
משרד הדתות
כאן

ועדה לשקום שכונת „ימין משה"

[illegible]

[illegible] 25

[illegible]

אילן קליינמי ,

24 פנים ,

128 מבנים ,

160 מצבמות

(מצה 8 עשוג)

3 פיגלי חמודה ,

לפי השלוה ,

לצלם השלוה

להפוך למשלוחים . /.

120 מצבי ,

דיגל
ברכה מלצלף
דדאמים ,

ע

2/

ילדן ה 120

ק 80 מצגאות

עד בלילה

לאשר לו אלף השמרה,

בספל והפצצות שוקולד,

לבנון רק ½ ק שנה,

אחולל ש. ניגוים

פאמה ביאוגל, איציק גילוס, סופר ד. נ. מ, רוכשל,

./.

3/

אלא ימני ל discothèque

לא עם פלמנגו,

שבע חלות,

ומאלי לפסי,

ואין שם,

לכ רק לי,

לשכים מאס הלילה!

מחכים,

האלוהים,

לאלוהים,

אין לבסוף

אלמוות

ב"ה ירושלים, י"ב בניסן תשכ"ח
11 באפריל 1968

אל : שר המשפטים
יו"ר ועדת המשנה לענין הסדר קרקעות מסוימים בירושלים

לפני צאתנו מהישיבה ביום שני האחרון עורר ראש העיריה מר ט. קולק את בעיית ההפקעה של שכונת ימין משה. ההפקעה הוצעה כדי לתביא להריסת השכונה. הריני מודיע על התנגדותי מהצעה זו מהטעמים הבאים:

1. אין להעתיק שכונה מאוכלסת מאות תושבים ממקומה מול החומה של העיר העתיקה בעוד שלפי קצב התכנון אין סיכויים רבים לאיכלוס מהיר של העיר שבין החומות ביהודים.

2. בשכונה קיימים בית ספר, מרכז נוער ובתי כנסת המרכזים בתוכם את תושביה.

יש, לדעתי, לשפר תנאי הדיור בשכונה ולשקמה ולא להרסה.

בברכת חג כשר ושמח

ז. ורהפטיג

העתק: שר האוצר
שר העבודה
השר מ. בגין
ראש עיריית ירושלים

[illegible]

משה פרוש

סגן ראש העיר ירושלים

45

י"ט בחשון תשכ"ט
10.11.68

לכבוד
מר ט. קולק
ראש העיריה
<u>ירושלים.</u>

א.נ.,

הופתעתי לשמוע כי אתה מסתמך עלי באילו הסכמתי להפקעת ימין משה.

הודעתי לך במפורש לא פעם ולא פעמיים שאני מתנגד באופן החריף ביותר להפקעת שכונה שהוקמה לפני קרוב למאה שנים ע"י יהודים שומרי תורה. השכונה היתה מקור של תורה וקדושה, ולהפוך אותה לשכונה של צבור אחר לגמרי.

אני מצטער שבצבור מתקבל הרושם כי אתה פועל בשם העיריה, מה שזה לגמרי לא נכון. אף פעם לא הועלתה בעיה זו לפני ההנהלה ולא לפני המועצה.

אתה פועל בתור איש פרטי מה שאני מסופק שאתה בתור ראש עיריה מותר לך לעשות בעד אשר אין אף צל של ספק שזו היא לא דעת כל חברי מועצת העיריה.

לצערי אינני יכול למנוע ממך לעשות מה שאתה רוצה, אבל אל לך לומר שאתה פועל גם בשמי.

בכל הכבוד,

מ. פרוש
סגן ראש העיר

סדר היום

לישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים
יום ג', י"ז באלול תשכ"ח - 10.9.68
(בשעה 9.00 בבוקר במשרד ראש הממשלה)

א. העברת הממשל הצבאי להר הצופים.

ב. שיקום שכונת "ימין משה".

המלצות הועדה הבינמשרדית לענין שיקום שכונת "ימין משה"

ועדת השרים העליונה לעניני ירושלים הקימה, בהחלטתה מיום כ"ט בסיון תשכ"ח (25.6.68), ועדה עליה הוטל לבוא בדברים עם בעלי הרכוש בשכונת "ימין משה" לשם רכישת מבני השכונה, ולהודיעם כי במידה ולא תהיה נכונות מצידם להגיע להסדר מוסכם, תצטרך הממשלה להוציא צו רכישה לצרכי ציבור.

על הועדה הוטל לדווח, תוך 3 חודשים, לועדת השרים העליונה לענין ירושלים.

הועדה קיימה שתי ישיבות בהשתתפות הנציגים הבאים:

ס. קולק – ראש עירית ירושלים - יו"ר
ד. אוריאלי – מינהל מקרקעי ישראל
ס. אלמס – משרד המשפטים
י. יעקבי – חברה ל"פיתוח מזרח ירושלים בע"מ"
ע. לביא – משרד האוצר
ד. רוזן – משרד הפנים
צ. תירוש – משרד השיכון

לאחר מו"מ עם בעלי בתים ודיירי השכונה ובדיקת הצד המשפטי, ממליצה הועדה כדלהלן:

א. להפקיע, בהתאם לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) 1943, כל שטח שכונת "ימין משה", תוך מציאת פתרון נאות לדיורם של תושבי השכונה.

ב. ביצוע ההפקעה יוטל על החברה "פיתוח מזרח ירושלים בע"מ", ע"י מתן הרשאה לפי סעיף 22(2) לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) 1943, וע"י העמדת הון מניות לענין זה בסך -.600,000 ל"י, כאשר שאר המימון הדרוש יושג כהלוואה ממקורות אחרים. הביצוע ומקורות המימון יושתתו על בסיס של יחידה משקית סגורה.

ג. לתת זכות עדיפות לבעלי הנכסים בשכונה לרכוש מחדש את נכסיהם לאחר השיקום, בתנאי שישלמו את הוצאות הפיתוח, ולסייע להם ע"י הלוואות בתנאים נוחים.

ד. ההפקעה והפינוי יבוצעו בד בבד עם הטיפול במועמדים לאיכלוס וזאת ע"מ להבטיח את ההכנסות עם ביצוע ההוצאות.

ה. לצרף לגוף המבצע נציג הרשות לבנוי ופינוי במשרד השיכון.

ההחלטות דלעיל נתקבלו ע"י כל חברי הועדה בהסתייגות נציג משרד הפנים מר ד. רוזן, כדלהלן:

א. לפי מיטב הכרתי, תכנית השיקום של "ימין משה" נכנסת תחת ד' אמות של חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, 1965.

אם / .

ב. אם יוכרע לעשות את ההפקעה לפי הפקודה המנדטורית (ברכישה לצרכי ציבור) 1943, אזי יש לפעול לפי ההסדר בין העיריה ושר הפנים, לגבי הפקעת "נחלת שבעה".

ג. יש להבטיח שמירת האופי והצביון של השכונה לפי רוח המיסדים."

מוגש ע"י ועדת השרים לענין שיקום
שכונת "ימין משה"

י"א באלול תשכ"ח
4.9.1968

45

פיתוח מזרח ירושלים בע"מ

EAST JERUSALEM DEVELOPMENT LTD.

פרטי - כל מס' 2

<u>מישיבה שתקיימה בלשכת ראש העיר ביום 12.7.68</u>

נוכחים: מר טדי קולק - ראש העיר
ד"ר מ. אלטס - משרד המשפטים
מר רוזן - משרד המשפטים
הרב מאיר יעקב כהן - סגן ראש העיר
מר תירוש - משרד השיכון
מר צ. אוריאלי - מינהל מקרקעי ישראל
מר ע. לביא - אגף התקציבים משרד האוצר
מר י. יעקבי - מנהל "פיתוח מזרח ירושלים בע"מ"
מר ר. תמיר - "פיתוח מזרח ירושלים בע"מ"

נעדר: מר י. תמיר - משרד ראש הממשלה.

נושא הדיון: <u>הפקעת "ימין משה"</u>

מר קולק: לפניכם חוות דעתו המשפטית של ד"ר מ. אלטס.

ד"ר מ. אלטס: הסביר את פרטי חוות דעתו.

מר רוזן: מבקש לדעת אם בכל אופן ניתן להשתמש לצורך הפקעת השכונה - גם בחוק בנוי ופנוי ומבקש לבדוק את הדבר.

ד"ר מ. אלטס: הדבר אינו מתאים ואין כאן מקום להשתמש בחוק בנוי ופנוי כפי שגם משתמע מחוות הדעת.

מר קולק: מבקש לדעת אם ניתן יהיה לשפץ את בית הכנסת האשכנזי במקום.

מר י. יעקבי: הדבר ניתן והחברה תטפל בנושא.

הרב מאיר יקוב כהן: האם אפשר לקיים במקום ע"י בית הכנסת פנימיה או להקים פנימיה ליד בית הכנסת.

מר קולק: הדבר לא ניתן וגם אין מקום פנוי לכך בשכונה. בשכונה גרים בסה"כ 8 בעלי נכסים ובכדי להמתיק את הגלולה אני מציע שכל בעל בית אם ירצה בכך, יוכל לרכוש בחזרה את הנכס שהופקע.

מר צ. אוריאלי: מבקש שירכשו פרוטוקולים לגבי המו"מ עם בעלי הנכסים.

מר קולק: אני מציע שבהחלטה שתתקבל יצויין כי על מנת לשמור על אופיה של השכונה ויחס כבוד למורשה התרבותית כמו בית כנסת, ממליצים לפני ועדת השרים להשתמש בפקודה המנדטורית ולהפעיל אותה במהירות.

מר רוזן: כיצד לשמור על צביונה של השכונה?

מר קולק: ע"י כך שהקימונו מוזיאון לתולדות חייו ופועליו של השר מ. מונטפיורי מיקום מרכבת השר מ. מונטפיורי, אסור מסחור בשכונה, שיפוץ בתי הכנסת והחזרת צורתם המקורית ספרדי אשכנזי. שמירה על תצורה המקורית של המבנים בשכונה.

מר רוזן: היתכן שהרוכש החדש (המשתכן החדש) יוכל גם להעביר את הנכס לידיים אחרות התהייה קיימת זכות עדיפות והאם הדבר ייעשה במסגרת תכנית?

מר קולק: הדייר החדש (משתכן החדש) יקבל הנכס בחכירה ל-49 שנים, עדיפות תינתן לבעל הנכס (שהופקעה ממנו בעלותו) האפשרות לרכוש את הנכס באותם התנאים כפי שינתנו לדיירים אחרים. אולם כל זאת ייעשה בהתאם להוראות והנחיות החברה לפיתוח מזרח ירושלים בע"מ שזהו גוף ציבורי ממשלתי הפועל לפי הנחיות ברורות.

ד"ר מ. אלטס: אני חוזר ומבקש להחליט ולהיות עקבי לגבי ההחלטה - מטרת ההפקעה במקרה זה היא לשפר את השכונה ולשקם אותה וכו'. ואם הכונה היא שונה, כלומר לשקם שכונת עוני הרי שחוות הדעת שלי אינה מתאימה במקרה זה ויהיה עלי להמציא חוות דעת שונה.

מר קולק: המטרה היא ברורה יש לשקם את השכונה ולשפצה ולשמור על צביונה ואין כל כוונה לשקם משכנות עוני. תוצאות לוואי חיוביות של מבצע זה תהיה גם שיקום הדיירים הגרים כיום במקום בתנאים תת אנושיים. המטרה היא לשמור ולשמר שכונה יפה למרגלות חומות העיר.

<u>אני</u>, אני חוזר ומדגיש כוונה לשקם משכנות עוני, הכוונה היא ברורה לשקם את השכונה ולא את התושבים - שיקום התושבים הם תוצאות לוואי בלבד.

מר ע. לביא: אם מדובר בפנוי משכנות עוני יש לממשלה לצורך זה סולם עדיפויות. ועדה זו נקבעה לבדוק ולהמליץ על ענין שיקום ושיחזור השכונה. לפי המסמך הכספי מצורף לפרוטוקול הראשון מדובר על השקעה שתכסה את עצמה ע"י התושבים מקומיים ותושבי חו"ל.
אם ההוצאה וההכנסה מכסות אחת את השניה מדובר כאן על עיסקה המכסה את עצמה. יש מקום לדון בדבר הגוף שיטפל בפנוי ושיקום יש מקום להקים גוף מיוחד מסוג זה הקיים ביפו העתיקה עם הון מניות לגבי השקעת תשתית. המימון לפנוי ולשיחזור יבוצע כהלוואות או כהון חוזר אפשר לדעתי לקיים פעולות אלו באמצעות פיתוח מזרח ירושלים בע"מ.
לגבי הכנסות: קיימות שתי דעות האחת אומרת נפנה ואחר מכן נאכלס - מטעמים תקציביים רצוי מאוד לפנות מיד ולאכלס זאת על מנת לממש מיד הכנסות. דעה שניה - פנוי כללי ורק לאחר מכן איכלוס. זה יוצר מצב של בתים ריקים ללא איכלוס והכבדה מימונית. כן מחייב פיקוח ושמירה בפני פלישות.

מר קולק: יש לקחת בחשבון כי יתישבו במקום כ- 20-25 אנשי חו"ל ויתרה מקומיים.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר צ. הירוש: אם המטרה היא לשמר את השכונה ולא לשקם את הדיירים.
(שיקום הדיירים במקרה זה זהי תוצאה לוואי בלבד)
אין כל מקום להפעיל את ההפקעה לפי חוק בנוי ופנוי
של אזור שיקום 1965, דבר זה רק יחטיא את המטרה ועלול
רק לגרום למשיכת הענין לזמן מאד ממושך.

הדבר חייב לדעתי להיות מבוצע לפי הפקודה המנדטורית
(רכישה לצרכי ציבור), 1943, ואז אפשר יהיה לקבוע
קריטריונים לניהול מו"מ עם בעלי הנכסים.

אני חוזר ומציע לקבוע לוח זמנים לבצוע הפנויים.

כן אני מציע שלגוף המבצע יצורף נציג הרשות לבנוי
ופנוי במשרד השיכון.

מר ס. קולק: אני מקבל הצעתו של מר צ. הירוש.

מר ע. לביא: אסור לקבל פחות כסף מישראלים מאשר מאנשי חו"ל.
<u>ההנחיה:</u> פנוי בד בבד עם איכלום והמטרה היא לקבל הכנסות מידיות.
אני מבקש לקבוע את הענין בעקרון.

מר ז. אוריאלי: הפעולה צריכה להיות מבוצעת בבת אחת ובמהירות וללא הפסד של זמן.

ד"ר מ. אלסט: אסור לקבל התחייבויות לפני ביצוע ההפקעה.

מר ע. לביא: <u>לגבי סעיף ההוצאות</u> - יש בו הגזמה כלפי מעלה - פנוי מקובל בירושלים הוא כיום כ-.8.000 ל"י ואני מקוה שלא נגיע ליותר.
<u>לגבי פיתוח</u> - אין תכניות פיתוח מפורטות, אין תרגום בספר מדוייק ופרט לאומדן המבוסס על נסיון והשערה העלולה לה חנות.

מר רוזן: בידי תזכיר של ועדה הנקראת הועדה לשיקום ימין משה -מדוע לא באו אתה בדברים?

מר ע. לביא: אני מתנגד לכל מו"מ עם ועדים. ההנחיה של ועדת השרים היתה לנהל מו"מ עם בעלי הרכוש ולא עם ועדים.

מר רוזן: לפחות יש מקום לשמוע אותם (את הועדה לשיקום ימין משה).

מר י. יעקבי: הועד המכנה את עצמו הועד לשיקום ימין משה, אינו גוף חוקי או מוסמכי - לועד זה אין נכסים והחברים בו, אינם גרים בשכונה. לשנים מאברי ועד זה יש נכסים בנפרד בשכונה ולאחרונה שוחחנו אתם על האפשרות שימכרו לנו הנכסים והתשובה היתה שלילית.(הם הוזמנו במכתב רשמי ולא הופיעו). הנכסים של שני חברי הועדה האמורה לא אוכלסו עד היום והם במצב גרוע ביותר שניתן בכלל לתאר.

מר קולק: <u>אני מציע לסכם את הענין כדלקמן:</u> (בהסכמת כל חברי הועדה תוך התייגות מר רוזן)

לאור התפקיד שהוטל על הועדה ע"י ועדת השרים, ובכוונה לשמור על צורת השכונה כאחר הספורי בירושלים ולאור חוות דעתו המוסמכת של ד"ר אלסט, ס/פרקליט המדינה, ולאור בדיקות שנעשו ע"י מו"מ עם בעלי הבתים והשכנים שבשכונה אנו ממליצים על ההפקעה בהתאם לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) 943 . ההפקעה תלווה גם בהוצאות לוואי ובמסגרתה ימצא גם פתרון לדרי השכונה.

מר ע. לביא: אני מציע להוסיף כי הפעולה תבוצע באמצעות פיתוח מזרח ירושלים בע"מ שזהו גוף צבורי ממשלתי (2/3 ממשלה, 1/3 עיריה) ובעל נסיון בשיקום ופנוי. אני מציע שלצורך המשתים יוסדר הדבר ע"י הון מניות בסכום של -.600.000 ל"י ויתרת המימון תהיה ע"י הלוואות.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר רוזן: רשמתי לפני חוות דעת ואני מבקש לרשום אותה בפרוטוקול כחוות דעת יחיד.

א. לפי מיטב הכרתי תכנית השיקום של ימין משה נכנסת תחת ד' אמות של חוק בנוי ופנוי של אזורי שיקום 1965

ב. אם יוכרע לעשות את ההפקעה לפי הפקודה המנדטורית (רכישה לצרכי ציבור 1943) אזי יש לפעול לפי ההסדר בין העיריה ושר הפנים לגבי הפקעת נחלת שבעה.

1) מכתב שר הפנים לראש העיר מיום 17.2.64 (מצורף)

2) מכתב ראש העיר לשר הפנים מיום 17.3.64 (מצורף)

ג. בנוסף להחלטתנו בדבר מתן זכות עדיפות לבעלי נכסים לרכוש מחדש את נכסיהם לאחר השיקום, יש לסייע להם בהלוואות בתנאים נוחים.

ד. יש להבטיח שמירת האופי והצביון של השכונה לפי רוח המיסדים.

רשם: ראובן תמיר

ישיבת ועדת שרים לעניני סמלים וטקסים.
כ"ז ניסן תשכ"ז. 7.5.67

הצעה בענין קיום כנוסים בירושלים

א. כל כינוס בינלאומי יערך בירושלים.

ב. כינוסים אשר בשל נושאיהם קשורים במקום אחר, חובה על מארגניהם להעביר לירושלים, אחד מאירועיהם כגון פתיחה, נעילה או אירוע חשוב אחר.

ג. כנוסים אשר המספר הרב של משתתפיהם אינו מאפשר סדורי איכסון מתאימים בירושלים, ינהגו מארגניהם, כאמור בסעיף ב' לעיל.

ד. במידה והשר הנוגע בדבר מארח את באי הכינוס, יתקיים האירוח בירושלים.

ה. עזרה מוגדלת תנתן על ידי משרד התיירות ועל ידי המשרדים הנוגעים בדבר לכל אותם האירגונים אשר יקיימו את כינוסיהם בבירה בחודשים ינואר, פברואר, מארס, יוני, אוקטובר, נובמבר ודצמבר.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ב"ה

כ"ו באייר, תשכ"ח.

אפוטרופסי הקדש
בתי יהודה טורא,
ימין משה,
ירושלים.

לכבוד
מעלת שר הדתות,
ד"ר זרח ורהפטיג
משרד הדתות
ירושלים.

מעלתו,

פונה אני בזאת לכבודו על דעת אפוטרופסי ההקדש הידוע בשם בתי יהודה טורא, כב' הרב איסר יהודה אונטרמן, הרב הראשי, הר' שרגא פייבל פרנק, והחו"מ.

נודע לנו כי הממשלה ועירית ירושלים מנהלות מו"מ עם הדיירים שגרים בבתי יהודה טורא בשכונת ימין משה, בירושלים. על מנת להוציאם מדירותיהם, להפוך את מקום ההקדש הזה למרכז לממכר מלאכת אמנות ומקום לאמנים.

בתור אפוטרופסים להקדש זה אנו מזועזעים מידיעה זו והנטיה להפוך מקום זה מיעודו לישוב יהודים שיהיו שומרי חומות של ירושלים.

בזמנו, בשעה שהוצאה המודעה על ההפקעה נאמר לנו כי הכוונה ברכישת המקום לצרכי צבור היא לשמור על צביונו המקורי של המקום ושיהיה מעוז לישוב היהודי בירושלים, שלא הסכים לנטוש אותו גם בימי חרום, ואף הקריב קרבנות בנפש ועמד על משמרת הקודש של ירושלים.

אמרנו שהממשלה והעיריה עם הפקעת המקום תקים מבנים לצרך שכון, או שתפצה את ההקדש כדי מתן אפשרות להקמת שכון מתאים לאותם התושבים שיפונו מן הבית בסביבה.

עכשיו עם שזכינו לירושלים המאוחדת, בודאי שאפשר יהיה למצוא מקום אחר ומתאים יותר לתכלית זו, וישאירו את הבנין המקורי על יושביו ולא יגעו בהם לרעה, ומה גם כי בשטח זה הקרוב לחומות ירושלים אסור לבטל כל ישוב קבוע של משפחות יהודים. אמנם אנו מצווים לפתח את מזרחה של ירושלים ע"י שכונים וכיוצא בזה, אבל לבטל ישוב בבתי יהודה טורא ולהפכו לשוק שרק שעות מסוימות ביום יהיה פתוח – הרי זה משום השבתת הישוב היהודי במקום חשוב כזה, שהוא חולית קשור בין חלקיה הדרומיים של ירושלים עם מרכזה.

אנו האפוטרופסים של ההקדש הצבורי הזה, מבקשים אתכם בכל לשון של בקשה לבטל את הגזירה הזאת.

בכבוד רב,
ישראל פוליקמן

העתק אל: שר הפנים,
שר האוצר,
שר המשפטים,
ראש העיר,

ירושלים ת"ו

ב"ה א' תמוז תשכ"ח
27.6.68

לכבוד
ראש הממשלה הנכבד
יו"ר ועדת השרים
לעניני ירושלים.

ראש הממשלה הנכבד מאוד,

הנדון: <u>נגד הפקעה ימין משה</u>

אחד המשגים הנפלאים של הישוב הישן הוא הרחבת גבוליה של ירושלם, ובנית שכונות מחוץ לחומתיה. ושכונתה ימין משה הנקראת על שם סיר מונטיפיורי היתה השכונה הראשונה שמחוץ לחומות והיא אשר שמשה כחולית המקשרת בין העיר החדשה לעיר העתיקה.

זכויותיהם של מיסדי ימין משה הם גדולות לאין ערוך, להרחבת גבולותיה של עיר הקדש, ולהפצת מעינותיה חוצה. המשתכנים הראשונים שהתנחלו בשכונה זאת שמחוץ לחומה – הגדלת העיר היתה לנגד עיניהם, והרחבת גבולותיה – ראש מאוים. את כל יסורי קליטתם שגרמו להם אז הערבים קבלו באהבה. את כל הנגישות מצד המתנכלים להם קבלו ברצון. כל גל וגל שעבר עליהם נענעו בראשם. בידעם כי סוללים הם את הדרך לבאים אחריהם, ומתוך הכרה כי הם החלוצים העוברים לפני המחנה ובעקבותיהם יבואו אחרים וירחיבו את עיר דוד וישקמו את בירת הנצח.

בתחילת מלחמת הקוממיות עם ההצבעה באו"ם על מדינת ישראל היתה השכונה למטרה לחצי האויב ותשעה קבים סבל ירדו על ימין משה. ובני אותה השכונה ההסטורית ורבת הזכויות ספגו מהלומות כבדות. אבל הם עמדו בחומה בצורה וכעמוד נחושת ולא עזבו המערכה ולא את השכונה. עמידתם האיתנה של בני השכונה בימי חירום שמשה עמדת מגן והגורת הצלה לירושלם כולה.

עם יציאת האנגלים מהארץ הוענה כובד המערכה מצד הערבים על השכונה השוכנת למרגלות הר ציון, ואז נצטוו האזרחים לצאת את השכונה. כי השכונה נהפכה לשדה קרב. ורחובתיה למנהרות, ותעלות קשר, ובתיה לעמדות. מיסדי השכונה ותושביה עזבו את השכונה בשברון לב וברוח נכאה והפכו לפליטים. משבר זה גרם לאחדים לאבדן חייהם.

עם כנון המדינה ולאחר שביתת הנשק השקיעו אבות השכונה הנותרים ובניהם של הנעדרים הרבה כוחות מאמצים וכספים לשקם את השכונה על אותם היסודות שהניחו הראשונים. והצליחו לשכן בתוכה יוצאי אירופה מליטי פולין אונגריה צכי"ן אבל ניתוק השכונה מהעיר החדשה וחוסר כבישים, התחבורה ושירותים יעילים היו למכשול לפיתוח השכונה מבלי שפוסד ממשלתי או עירוני ידאג לכך ואפילו לא לפנוי ההריסות שנגרמו עקב מלחמת הקוממיות, בעקבות זה עזבה האוכלוסיה המכובדת את השכונה ובבתים אחדים פלשו אנשים בעלי רמה בלתי הולמת את אופי השכונה, והם גם בנו בניה בלתי חוקית המכערת את המקום.

והנה את אשר לא מללנו עומד לבוא. במקום לבנות את השכונה להקים הריסותיה ולדאוג לסדור כבישים התבורה ושירותים יעילים ולהקים בתוך השכונה עצמה תנאי דיור נאותים שימשכו אוכלסיה גדולה בשטח המקשר את שני חלקי ירושלם השלמה, מרחפת גזירת הפקעת השכונה מידי בעליהם ולהפוך את השכונה שוממה מאדם.

חורשי המזימה עוד לא הספיקו לקבל את הגושפנקא החוקית על ההפקעה, וכבר החחילו במעשים. וראשית מעשיהם הי׳ לתפוס את בית הכנסת הראשון שבשכונה ולמסור אותו לבית חרושת לפסלים, העמידו צלם בהיכל ואת בית ד׳ הפכו לבית של פסלים.

אנו מוחים נמרצות נגד מזימת ההפקעה הנוגדת את הדין את ההגיון ואת החוק, ומסכלת את המטרה והכוונה של השר הצדיק משה מונטיפיורי, ניאבק בכל האמצעים העומדים לרשותנו ולא ניתן שהשכונה בעלת הזכויות הרבות אשר בשנות ראשוניותה וקפיצת נחשון מצדה הרחיבה ירושלם את גבולותיה תהי׳ עכשיו שוממה מאדם. נדרוש זכויותינו ויותר נכון את זכויות מיסדיה הראשונים שבניהם יהיו הממשיכים במפעלם הנאדר להרחיב את השכונה ולשקמה על היסודות שהם הניחו ולשמור על צביונה הדתי ולא לטשטש את הדף המזהיר ההסטרי של הישוב הישן.

אנו מתעתדים להקים מצדנו גוף אשר יפעל לפיתוח המקום ובאם כוונותיה של העיריה טובות וכנות הן אדרבא תפעל יחד עם גוף זה ותשתתף עימו בתוכניותיה. ואף גוף זה מצידו יהיה נכון לפעול תוך ביקורת צבורית על דיירי המקום. אולם אין בהפקעה כדי לשרת מטרה זו אלא לסכל את כוונתו של מונטיפיורי בהקמת השכונה.

בכל הכבוד הראוי

הועדה לשקום שכונת "ימין-משה".

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ב"ה ירושלים, י"ז בסיון השכ"ח
13 ביוני 1968

אל : ראש הממשלה

הנדון: <u>שכונת "ימין משה"</u>

קבלתי העתק מכתבו של ראש עירית ירושלים לכב' בענין הצעת ההפקעה של שכונת ימין משה איני יודע למי התכוון ראש העיריה בפסקה "בגלל עמדת אחד השרים" שכן היו מספר שרים שהסתייגו מהצעתו. מכיוון שגם אני הייתי אחד מהמתנגדים הריני מפרט בזה הערותי.

א. כל עוד ירושלים שבין החומות עדיין אינה מיושבת ביהודים, אין לרוקן מתושביה שכונה יהודית הסמוכה לחומת העיר העתיקה. נשול יהודים ממקום זה רק יגדיל את המרחק ואת הפער בין העיר שבתוך החומות ובין זו שמחוץ לחומות.

ב. במשך עשרים השנים האחרונות עמדו תושבי השכונה במקומם למרות מגוריהם ליד הגבול. האם דוקא לאחר שיצאו לרווחה נכון הוא לטרדם שוב ממנוחתם?

ג. אם אמנם אין כוונה להרוס את השכונה אלא רק לשקמה - הרי אפשר לבצע זאת יחד עם הבעלים הדיירים. ועד השכונה כתב לי שהוא מעונין בשקום ושפוץ - ולמה לא לעשות את הפעולה אתם?

ד. הטענה שפעולה משותפת עם הבעלים החוקיים תגרום לעליית זירים עדיין אינה מספקת כדי להצדיק את ההפקעה. כוונת המחוקק בחוק הרכישה לצרכי צבור לא היתה רק חסכון. אם נלך בדרך זו - של הפקעה בכל מקרה שיש רצון לחסוך כסף - הרי קיים רכוש פרטי רב שלשלטונות יכול להיות ענין לרכשו בזול.

מכל הסבות דלעיל נראה לי שראש עירית ירושלים מרחיק לכת בתביעתו להפקעה השכונה כל זמן זמן שקיימת אפשרות לשקמה בדרכים אחרות.

בברכה

ז. ורהפטיג

4/25

ב"ה כו' אייר תשל"א (21.5.71)

לכבוד
מר בנימין שחור ח"כ
הכנסת
ירושלים.

א.נ.,

שר הדתות ביקשני לברר אצלך פה כדבר הכנסתם
של כ-20 משפחות לבנינים המשופצים בשכונת ימין משה
ירושלים.

בכבוד רב,

ישראל צ' וינברג
סגן המנהל הכללי.

45

ב"ה ירושלים, י"ז בסיון תשכ"ח
13 ביוני 1968

אל : ראש הממשלה

הנדון: שכונת "ימין משה"

קבלתי העתק מכתבו של ראש עירית ירושלים לכב' בענין הצעת ההפקעה של שכונת ימין משה איני יודע למי התכוון ראש העיריה בפסקה "בגלל עמדת אחד השרים" שכן היו מספר שרים שהסתייגו מהצעתו. מכיוון שגם אני הייתי אחד מהמתנגדים הריני מפרט בזה הערותי.

א. כל עוד ירושלים שבין החומות עדיין אינה מיושבת ביהודים, אין לרוקן מתושביה שכונה יהודית הסמוכה לחומת העיר העתיקה. נשול יהודים ממקום זה רק יגדיל את המרחק ואת הפער בין העיר שבתוך החומות ובין זו שמחוץ לחומות.

ב. במשך עשרים השנים האחרונות עמדו תושבי השכונה במקומם למרות מגוריהם ליד הגבול. האם דוקא לאחר שיצאו לרווחה נכון הוא לטרדם שוב ממנוחתם?

ג. אם אמנם אין כוונה להרוס את השכונה אלא רק לשקמה - הרי אפשר לבצע זאת יחד עם הבעלים הדיירים. ועד השכונה כתב לי שהוא מעונין בשקום ושפוץ - ולמה לא לעשות את הפעולה אתם?

ד. הטענה שפעולה משותפת עם הבעלים החוקיים תגרום לעליית זירים עדיין אינה מספקת בדי להצדיק את ההפקעה. כוונת המחוקק בחוק הרכישה לצרכי צבור לא היתה רק חסכון. אם נלך בדרך זו - של הפקעה בכל מקרה שיש רצון לחסוך כסף - הרי קיים רכוש פרטי רב שלשלטונות יכול להיות ענין לרכשו בזול.

מכל הסבות דלעיל נראה לי שראש עירית ירושלים מרחיק לכת בהביעתו להפקעת השכונה כל זמן שקיימת אפשרות לשקמה בדרכים אחרות.

בברכה

ז. ורהפטיג

משרד הפנים, ירושלים

משרד החוץ
נתקבל ביום
25.11.67 כג טבת תשכ"ז
45

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה

ירושלים, כ"א בטבת תשכ"ז
3.1.1967

מס' 1/1/1

אל : המנהלים הכלליים, משרדי הממשלה

הנדון:- מעמדה של ירושלים כלפי פנים וחוץ

הנני מביא להלן את ההוראות הנוגעות לעובדי המדינה, מתוך החלטת ועדת השרים לעניני סמלים וטקסים מיום 9.11.1966 בנדון:

"א. פגישות ושיחות רשמיות של שרים ושל פקידי ממשלה עם נציגי ממשלות זרות תתקיימנה בירושלים.

ב. השרים והפקידות הבכירה של הממשלה ירבו להזמין את הסגל הדיפלומטי לשיחות ולמעמדים רשמיים וחברתיים בירושלים."

2. אבקשכם להביא הוראות אלה לידיעת העובדים הנוגעים בדבר במשרדכם ולמתן הוראות מתאימות בקשר לכך במשרד.

בברכה,

ראובן שרי
נציב שירות המדינה

העתק: סגני המנהלים הכלליים לאמרכלות ומנהלי יחידות הסמך הממונה על עניני ירושלים, משרד החוץ.
מזכירות הממשלה

רש/יבם

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

"a. [illegible]

b. [illegible]"

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

45

ט"ז בכסלו תשכ"ז
29 בנובמבר 1966

אל:
סגן השר - מר ב. שחור
המנכ"ל - ד"ר ש.ז. כהנא
הסמנכ"ל - הרב ס. לופס
הסמנכ"ל - מר י.ד. ויינברג
מזכ המשרד - מר י. יקרי
דובר המשרד- מר ע. דרוק ✓

א.נ.

נתבקשתי ע"י כב' השר להביא לתשומת לבכם את החלטת הממשלה 110(7/60) בדבר מעמדה של ירושלים:

"מחליטים":

א. פגישות ושיחות רשמיות של שרים ושל פקידי ממשלה עם נציגי ממשלות זרות תתקיימנה בירושלים.

ב. השרים והפקידות הבכירה של הממשלה ירבו להזמין את הסגל הדיפלומטי לטקסים ולמאורעות רשמיים וחברתיים בירושלים.

ג. השרים יקיימו מסיבות עתונאים המיועדות לפרסום, עם כתבי חוץ, בירושלים.

בברכה

מרדכי רוזנברג
מנהל לשכת השר

כה כסלו תשכ"ז 8.12.66
45
מספר ____ תיק ____

מזכירות הממשלה

ירושלים, י"ד בכסלו תשכ"ז
27 בנובמבר 1966

פנימי - לא לפירסום
==================

א ל : המנהלים הכלליים של משרדי הממשלה

מאת : מזכירת הממשלה

הריני מתכבדת להביא לתשומת-לבכם החלטות הממשלה המפורסמות להלן בענין מעמדה של ירושלים:

"1. פגישות ושיחות רשמיות של שרים ושל פקידי ממשלה עם נציגי ממשלות זרות תתקיימנה בירושלים.

2. השרים והפקידות הבכירה של הממשלה ירבו להזמין את הסגל הדיפלומטי לשיחות ולמעמדים רשמיים וחברתיים בירושלים.

3. הממונה על ענייני ירושלים במשרד החוץ יעקוב אחרי ביצוע ההחלטה הנ"ל ויודיע למזכירות הממשלה על כל מקרה של הפרתן.

4. להסמיך את הועדה הבינמשרדית לאישור הזמנות לכינוסים בינלאומיים לבדוק את הבעיות הכרוכות בעידוד עריכת טקסים ממלכתיים וכינוסים לאומיים ובינלאומיים בירושלים. הועדה תיוועץ בגורמים הנוגעים בדבר ותגיש הצעותיה לראש-הממשלה ולשר-החוץ."

אודה לכם אם תואילו לרשום לפניכם החלטות אלו ולהקפיד על ביצוען על-ידי הפקידות הבכירה במשרדיכם.

הממונה על עניני ירושלים במשרד החוץ, מר י. אילסר, יעמוד אתכם בקשר בעניינים הנובעים מההחלטה האמורה.

ב ב ר כ ה

יעל עוזאי

יעל עוזאי

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

45

מדינת ישראל

דואר רשמי

ב"ז

למפקד האוכלוסיה

לכבוד
המנהל הכללי
משרד הפנים

יום היצוא
תשנ"ג

נייצא
ונחיה

45

לעיון בלשכה

משרד הדתות

ב"ה, ירושלים יח' בכסלו תשכ"ז
1 בדצמבר 1966

45

אל מר מ. רוזנברג, מנהל לשכת השר

קבלתי לתשומת לב תוכן החלטת הממשלה
110(7/60) בדבר מעמדה של ירושלים.

ב ב ר כ ה

הרב ש. לופס
סגן המנהל הכללי

כ"ז בכסלו תשכ"ז
29 בנובמבר 1966

אל:
סגן השר - מר ב. שחור
המנכ"ל - ד"ר ש.ז. כהנא
הסמכ"ל - הרב ס. לופס
הסמכ"ל - מר י.ד. וינברג
חשב המשרד - מר י. יערי
דובר המשרד- מר ע. דרוק

מ.נ.

נתבקשתי ע"י כב' השר להביא לתשומת לבכם את החלטת הממשלה 110(7/60) בדבר מעמדה של ירושלים:

"מחליטים":

א. פגישות ושיחות רשמיות של שרים ושל פקידי ממשלה עם נציגי ממשלות זרות תתקיימנה בירושלים.

ב. השרים והפקידות הבכירה של הממשלה ירבו להזמין את הסגל הדיפלומטי לטקסים ולמעמדים רשמיים וחברתיים בירושלים.

ג. השרים יקיימו מסיבות עתונאים המיועדות לפרסום, עם כתבי חוץ, בירושלים.

בברכה

מרדכי רוזנברג
מנהל לשכת השר

מדינת ישראל
משרד הדתות

ב"ה, ירושלים, יח' בכסלו תשכ"ז
1 בדצמבר 1966

מס' 45

אל מר מ. רוזנברג, מנהל לשכת השר

קבלתי לתשומת לב תוכן החלטת הממשלה
110(7/60) בדבר מעמדה של ירושלים.

ב ב ר כ ה

הרב ש. לופס
סגן המנהל הכללי

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

45

כ"ז בכסלו תשכ"ז
29 בנובמבר 1966

אל:
סגן השר - מר ב. שחור
המנכ"ל - ד"ר ש.ז. כהנא

א.נ.

נתבקשתי ע"י כב' השר להביא לתשומת לבכם את החלטת הממשלה 110(סמ/7) בדבר מעמדה של ירושלים:

מחליטים:

.
.
.

ז. להסמיך את הועדה הבינמשרדית לאישור הזמנות לכינוסים בינלאומיים לבדוק את הבעיות הכרוכות בעידוד עריכת טקסים ממלכתיים וכינוסים לאומיים ובינלאומיים בירושלים. הועדה תיוועץ בגורמים הנוגעים בדבר ותגיש הצעותיה לראש הממשלה ולשר החוץ.

ט. השר י. גלילי יבוא בדברים עם הרמטכ"ל בדבר העתקת מעמדים מתאימים של צ.ה.ל. מתל-אביב אל הבירה; כן יבוא בדברים עם המזכיר הכללי של ההסתדרות ועם מנהל המחלקה המדינית של ההסתדרות בדבר קביעת מעמדים של פגישות רשמיות עם גורמים מדיניים בירושלים.

ב ב ר כ ה

מרדכי רוזנברג
מרדכי רוזנברג
מנהל לשכת השר

ט"ז בכסלו תשכ"ז
29 בנובמבר 1966

אל:
סגן השר - מר ב. שחור
המנכ"ל - ד"ר ש.ז. כהנא
הסמנכ"ל - הרב ס. לופס
הסמנכ"ל - מר י.ד. וינברג
חשב המשרד - מר י. יערי
דובר המשרד- מר ע. דרוק

א.נ.

נתבקשתי ע"י כב' השר להביא לתשומת לבכם את החלטת הממשלה 110(7/60) בדבר מעמדה של ירושלים:

"מ.חליטים":

א. פגישות ושיחות רשמיות של שרים ושל פקידי ממשלה עם נציגי מ.עלות זרות מתקיימות בירושלים.

ב. השרים והפקידות הבכירה של הממשלה ירבו להזמין את הסגל הדיפלומטי לשיחות ולמעמדים רשמיים וחברתיים בירושלים.

ג. השרים יקיימו מסיבות עתונאים המיועדות לפרסום, עם כתבי חוץ, בירושלים.

ב ב ר כ ה

מרדכי רוזנברג
מנהל לשכת השר

45

ט"ז בכסלו תשכ"ז
29 בנובמבר 1966

45

אל:
סגן השר - מר ב. שחור
המנכ"ל - ד"ר ש.ז. כהנא
הסמנכ"ל - הרב מ. לוטם
הסמנכ"ל - מר י.ד. וינברג
מזכ המשרד - מר י. יקרי
דובר המשרד- מר צ. דרוק

א.נ.

נתבקשתי ע"י כב' השר להביא לתשומת לבכם את החלטת הממשלה 110(7/60) בדבר מעמדה של ירושלים:

"מחליטים":

א. פגישות רשמיות רשמיות של שרים ושל פקידי ממשלה עם נציגי ממשלות זרות תתקיימנה בירושלים.

ב. שרים והפקידות הבכירה של הממשלה ירבו להזמין את הסגל הדיפלומטי לטקסים ולמאורעות רשמיים ותרבותיים בירושלים.

ג. השרים יקיימו מסיבות עתונאים המיועדות לפרסום, עם כתבי חוץ, בירושלים.

ב ב ר כ ה

מרדכי רוזנברג
מנהל לשכת השר

45

ט"ז בכסלו תשכ"ז
29 בנובמבר 1966

אל:
סגן השר - מר ב. שחור
המנכ"ל - ד"ר ש.ז. כהנא

א.נ.

נתבקשתי ע"י כב' השר להביא לתשומת לבכם את החלטת הממשלה 110(סמ/7) בדבר מעמדה של ירושלים:

מחליטים:

.

.

.

ז. להסמיך את הועדה הבינמשרדית לאישור הזמנות לכינוסי בינלאומיים לבדוק את הבעיות הכרוכות בעידוד עריכת טקסים ממלכתיים וכינוסים לאומיים ובינלאומיים בירושלים. הועדה תיוועץ בגורמים נ בדבר ותביא הצעותיה לראש הממשלה ולשר החוץ.

ט. השר י. גלילי יבוא בדברים עם הרמטכ"ל בדבר העתקת מתאימים של צ.ה.ל. מתל-אביב אל הבירתן כן יבוא בדברים עם המזכיר הכללי של ההסתדרות ועם מנהל המחלקה המדינית של ההסתדרות בדבר קבי מעמדים של פגישות רשמיות עם גורמים מדיניים בירושלים.

ב ב ר כ ה

מרדכי רוזנברג
מנהל לשכת השר

להעניק לשוק: ירושלים.

(אם אין חק כזה - נא להכין)

תודה

מ. רו[illegible]

ראש העיר

כ"ו אלול תשכ"ו
11.9.66

לכבוד
מר זרח ורהפטיג, שר הדתות,
ירושלים.

אדוני השר,

לאחר הפגישה של כל חברי הכנסת הירושלמיים, שהתקיימה ביום 5.6.66, בה ניסינו לברר במשותף, באיזו דרך ניתן לעזור בפיתוח הבירה, נשלח אליך חומר על תכנון ופתוח ערי-בירה, כפי שזה נעשה בארצות שונות, בחו"ל.

היום, אני מעביר לך שוב חומר ומכל הפרטים שהספקנו ללקט מתבררים מספר רעיונות, שבודאי גם אתה נתקלת בהם.

איני חושב, שהאינפורמציה שנתקבלה חידשה הרבה. בעצם היו ידועים לנו הדברים, כשהתאספנו בישיבה הנ"ל.

מכל מקום תרשה לי, לסכם:

א. אם הוצהר על מקום מסויים כבירה, יש לנקוט - וזה בהקדם האפשרי - בכל הצעדים הדרושים, כדי להבטיח תכנון הבירה וסביבתה בצורה מסודרת.

ב. יש להקנות באותו החוק סמכויות מיוחדות להנהלת הבירה (שיכולה להיות רשות מוסמכת מיוחדת), אשר לפיהן יהיה קל יותר לרכוש שטחים מסויימים, המיועדים לתכנון חדש; להוציא הוראות מחייבות על חלוקת העיר וסביבתה לשטחים המיועדים, למטרות מיוחדות; למנוע הפקעת מחירים על ידי ספקולאנטים וכו'.

ג. הבירה, היא כרטיס הביקור של כל המדינה ואילו אוכלוסייתה לא יכולה לשאת בעול בנין ופתוח של הבירה - לכן על הממשלה לספק במידה הדרושה את האמצעים הכספיים והאשראיים.

ד. מובן מאליו, שכל המרכזים השלטוניים מועברים לבירה ודואגים להקלות מיוחדות על מנת לאפשר העברת מרכזים אדמיניסטראטיביים אחרים (כספיים, פוליטיים, מקצועיים וכו'). צעד זה יגרום לכך, שמרכזים אחרים יחליטו גם הם, כי רצוי לעבור למרכז האדמיניסטראטיבי ארצי, שיקום בדרך זו.

ה. עקרונית, יש לקיים את כל ההופעות המרכזיות - לאומיות, פוליטיות וחברתיות, בבירה ולשם כך יש לנקוט בצעדים מיוחדים מטעם משרדי הממשלה והמוסדות השונים, על-ידי הוצאת הוראות מיוחדות, ע"י פעולות הסבר וכו'.

ו. למרות שאין צורך, להפוך את הבירה למרכז מסחרי או תעשייתי מובן מאליו, שכל תכנון של הבירה חייב לכלול יסודות, כדי להבטיח את קיום האוכלוסיה ולמשוך תושבים נוספים אליה.

בתקוה שאפשר יהיה, להעביר באחת הישיבות הראשונות לאחר פגרת הכנסת את הבסיס החוקי הדרוש, אנצל הזדמנות זו, כדי לברך אותך ואת בני משפחתך,

בשנה טובה וחג שמח!

טדי קולק
ראש העיר

ע י ר י ת   י ר ו ש ל י ם

מתוך מכתבו של מר מ. ששון, ציר
ישראל באנקרה, מיום 19.7.1966 אל ראש עירית-ירושלים.

סדי יקירי,

שמחתי על מכתבך שבא אלי ערב סיום שרותי הממושך בתורכיה באשר הוא איפשר לי לחקור בצורה יסודית בעיה שלא הקדשתי לה, עד עתה, תשומת לב מיוחדת.

כבקשתך חקרתי ודרשתי בשאלת מעמדה של העיר אנקרה כבירת תורכיה. נועצתי במספסנים מהאוניברסיטה, בראשי מינהל התכנון הממלכתי, באישים המשתייכים לסגל הפקידות הבכירה בעיר וכן בהסטוריונים ובדמויות הזוכרות עדיין הימים בהן הורה אתא-תורכ העברת הבירה מקושטא לאנקרה. הנה אנסה לסכם עקרי הדברים בהמצות רב בכל האפשר.

באוקטובר 1923, בעיצומה של מהפכת אתא-תורכ וביוזמתו האישית קיבל הפרלמנט התורכי החלטה הקובעת "שהעיר אנקרה היא בירת תורכיה". החלטה זו מצאה לה אח"כ מקום בחוקה התורכית ובכל החוקות החדשות של תורכיה מאז ועד היום. אנקרה היתה אותה שעה עיירה אנטולית קטנה ומפגרת שמספר תושביה לא עלה על כמה אלפים ספורים של תושבים, בלבד, מנותקת מדרכי גישה ותחבורה רציניים, עם מקורות מים מעטים ומעט מאד ירק. כבאר שבע בימי התורכים וחו לאו.

תוך שנים ספורות הועברו לאנקרה כל משרדי הממשלה המרכזית, מרכזי הבנקים הממלכתיים, מרכזי התעשיות הממלכתיות, המוסדות המרכזיים של הצבא ועוד. הוקמו באנקרה אוניברסיטאות ובתי אולפנא גבוהים, ואף מוסדות תרבות ותיאטרון למיניהם. תקיפותו הקיצונית ועקביותו העקשנית של אתא-תורכ בנושא זה לא הותירו בפני השגרירויות הזרות, שמאנו בתחילה לעזוב את גדות הבוספורוס, כל ברירה אחרת והן נאלצו גם כן לעבור לעיר הבירה כאשר הם עוזבים מאחוריהם משכנות פאר וארמונות בזעיר אנפין ששרתו את השגרירים עוד מימי השולטנים והאמפריה, ואף מימי ביזנץ וממלכת ונציה. ברצונו להקל על השגרירויות הזרות העניק להם אתא תורכ הקלות רבות ברכישת קרקעות בבירה החדשה ולרבות מהן - לאלו שהסכימו לעבור מייד - ניתנה אף הקרקע במתנה. (שגרירות אטליה באנקרה קבלה, למשל, חלקת אדמה גדולה במתנה והיא אף הרחיבה שטחה בכך שקנתה כמה מגרשים גובלים נוספים. השגרירות שילמה אז לירה תורכית אחת עבור מטר מרובע שערכו כיום בשוק כשלש מאות לי"ח). אותם שגרירים שעזבו אחריהם ארמונות בקושטא הוסיפו להחזיק בארמונות אלו ולהשתמש בהם בשלשת חדשי הקיץ עת עברו לשם עם סגל עובדיהם...

....

... הממשלה שומרת על כך, ששום חג לאומי של מדינה כל שהיא לא יוחג מחוץ לבירה. זוכר אני מעשה בשגריר ספרד שערך מסיבה חגו הלאומי בקושטא לפני כשלש שנים וקיבל גערה בכתב ממשה"ח התורכי שמצא אז לנחוץ להפיץ אגרת רשמית ו"להזכיר" לשגרירים שמסיבות רשמיות מותרות אך ורק בעיר הבירה.

....

... מוסטפה כמאל כשליט לכל דבר, הוא לא נזקק לחוקים ולצוים מיוחדים. הוראותיו - הוראות שעה - היו כשלעצמן בבחינת חוק בל יעבור באשר החוקה עצמה העניקה לו סמכויות שלטון בלעדיות כה רחבות שאיפשרו לו לבצע רצונו מבלי להזדקק לצוים ולחוקים. ביד ברזל כאשר הוראותו משמשת הנחיה חזקה יותר מאשר כל חוק, דאג אתא תורכ לבצע הפיכת אנקרה לבירה הלכה למעשה.

...

... מעניין היה לברר מה הם בדיוק כל אותם אמצעים ומניים שלהם נזקק אתא תורכ בשנים הראשונות לאחר העברת הבירה לאנקרה. יתכן ונוכל לגלות באלה פרטים מענינים. מקוצר זמן בקשתי אחד החברים לנסות ולברר נקודה זו והוא הבטיחני לכתוב אליך מייד כשיעלה משהו בידו...

ב ב ר כ ה,

(- חתום)
ס. ששון

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

...

[illegible]

...

[illegible]

...

... [illegible]

[illegible]

[illegible]

לכ'
ד"ר זרח ורהפטיג

בהמשך לחומר ששלחתי
לפני שלוש אני מצרף
חומר נוסף לעניין

בברכה

מאת

ראש העיר

ירושלים

45

EMBASSY OF ISRAEL
CANBERRA, A.C.T.

שגרירות ישראל 365

קנברה, 6 ביולי 1966

לכבוד
מר טדי קולק
ראש עירית ירושלים

טדי היקר,

זאת לאשר קבלת מכתבך מה-26 ביוני 1966.

חוששני כי לא תוכל להעזר בדוגמת קנברה למטרותיך. המעמד של הבירה האוסטרלית דומה לזה של Washington D.C. . לקנברה אין גוף עירוני עצמאי. ענייני העיר מנוהלים ע"י משרד הפנים הפדרלי הממונה על ה- A.C.T - Australian Capital Territory. תקציבה של ה-A.C.T כלול בתקציבו של משרד הפנים. בקנברה קיים גוף מייעץ אשר סמכויותיו מוגבלות ביותר. במשך שנים רבות לא היה איזור ה- A.C.T רשאי לשלוח ציר לפרלמנט הפדרלי בזכות הצבעה. חבר הפרלמנט מה-A.C.T משתתף בכל הישיבות ויש לו כל הזכויות מלבד זכות ההצבעה. מצב זה עומד להשתנות לאחר הבחירות הפדרליות בסוף ש.ז.

עם זאת אפשר כמובן להצביע על היד הפתוחה של הממשלה הפדרלית לצרכי פתוח קנברה. במשך כל שנות כהונתו הארוכה ראה סיר רוברט מנזיס, רוה"מ לשעבר, בקנברה את ילד טפוחיו. בימי כהונתו הוקם המוסד - The National Capital Development Commission שהוא מוסד פדרלי. ועדת פתוח זו עושה גדולות למען קנברה. היא עובדת לפי תכניות פתוח מרחיקות לכת ובקצב מהיר מאד. מדי פעם בפעם קם מישהו בפרלמנט ומוחה על בזבוז כספים ועל מותרות אולם לטענות מסוג זה לא היה עד כה הד כלשהו והממשלה ממשיכה לפתח את הבירה בקצב מזורז.

אני משתדל להשיג עבורך את החומר הליגלי בנוגע לעמדתה של העיר קנברה. בינתיים קבל נא מצורף את האינפורמציה הנ"ל וחומר על פתוח הבירה. ...

אני משתמש בהזדמנות זו כדי לאחל לך הצלחה במאמציך לפתוח עירנו.

בברכה,

דוד ז. תשר

CANBERRA TO-DAY AND TO-MORROW

The task of planning and building a Capital City to serve a vigorous, fast developing young nation is a challenging and complex assignment.

The National Capital Development Commission, the statutory authority charged with this duty, is very conscious of its responsibilities to the nation in all its decisions.

The Commission must first of all see that the municipal development of Canberra goes ahead efficiently and at a rate appropriate to a city whose population increases by about 10 per cent each year. At the same time the Commission must ensure that Canberra is provided with the features necessary to its identity as National Capital.

How the Commission performs its dual function is a subject of vital interest to Australians everywhere. The decisions made now are not only important to the current generation of Australians but have significance for unborn generations. What the present generation of Australians does with the National Capital will be judged by Australians of the 21st century and beyond.

The National Capital Development Commission is confident that its standards of civic design and planning will provide a rich legacy in the National Capital for future generations. It is confident also that present-day Australians will approve the planning and development of the city.

The Commission believes that the kind of work it is doing should be known to all Australians and that public knowledge and discussion can assist it to maintain standards of planning and developmental efficiency.

The Commission spends the largest part of its funds on housing, schools and engineering services — the normal municipal needs of a fast-growing community.

With the balance of its funds the Commission must create in Canberra the special features necessary to the city's identity as National Capital. To achieve this a high level of planning is essential.

Most of the great capital cities of the world were endowed with special features in the days when the needs of the ordinary people were largely ignored. The capital city features were built and the people had to look after themselves as best they could. Monumental buildings were erected but nobody worried about the drains.

In Canberra the emphasis is very definitely on meeting the needs of the people first. However, with imaginative planning and action, the National Capital features are also being created.

By thoughtful planning, a rationalised building programme and adaptation of existing topographical features, Canberra is being given, at comparatively small cost, features which will give it the special qualities it needs to serve the nation creating it.

These qualities will become more pronounced as the capital matures over the years. The National Capital Development Commission aims to see that the Australians of the future have cause for satisfaction with their capital as a city functional to its purpose and expressing a truly Australian character.

To ensure this, the Commission, and the present-day generation of Australians, must not think only in the narrow terms of immediate needs. The planning targets must be such as to fire the imagination and challenge the capacity of the whole nation.

Expenditure for the year, summarised under the headings of the Particulars of Expenditure approved by the Minister for the Interior are set out below.

	£m.	£m.
National Works		.928
Commonwealth Offices		3.408
Territory Works—		
Education	1.296	
Housing and Accommodation ..	3.711	
Water Supply	1.014	
Sewerage	.191	
Stormwater	.136	
Roads and Traffic	.480	
Other Buildings	.140	
Miscellaneous	.131	7.099
City Works		.955
Land Development		2.217
Minor Works		.220
Fees and Charges		.604
TOTAL		15.431

THE FUTURE CANBERRA
THE NATIONAL CAPITAL DEVELOPMENT COMMISSION

RETROSPECT

CANBERRA EXISTS BECAUSE of the federation of the Australian states. The Constitution of 1901 imposed on the Commonwealth Parliament the duty of creating a National Capital.

Canberra is unique in that all land is owned by the Crown and the city has a leasehold system of land tenure. The leasehold system has been of great importance for it has provided the means of defining the use of land and of preventing uncontrolled private development from prejudicing the interests of the city as a whole.

It has provided also for land not required immediately for urban purposes to be leased for pastoral or agricultural use in such a way that it could be resumed speedily whenever it was needed to provide for the extension of the city. . . .

. . .

In 1948 the Government adopted a programme for the transfer of Commonwealth departments from Melbourne in four stages over a 10 year period. In the following three years five new office buildings were erected in the Barton area and substantial progress was made with the first stage of the Administrative Building, a permanent secretariat originally planned in 1930. But soon the public works crisis experienced throughout Australia in 1952 halted progress, the additional buildings were used largely to accommodate the expansion of departments already in Canberra, and the transfers had to be postponed. However, in 1953 the plan was re-affirmed and additional contracts were let for further stages of the Administrative Building.

The shortages of resources and pressures of growth which characterised the post-war years aggravated the difficulties of co-ordination and control of development. Moreover, there was growing uncertainty about the direction and form of growth best suited to the rôle of Canberra as the National Capital and these factors led to some disquiet about the soundness of the planning and

administration arrangements.

In 1964 a Select Committee of seven members of the Senate enquired into the development of Canberra, with Senator J.A. McCallum of New South Wales, who had shown special interest in Canberra's problems, as chairman. The Committee's report was presented to Parliament in 1955. Senator McCallum, commenting on behalf of the Committee, said: "The time has come to take the responsibility of building the National Capital from future generations and place it firmly and squarely on the shoulders of people alive today." The city's development, the Committee said, should be in the hands of a central authority with corporation status and adequate funds responsible to the Government through a Minister.

The National Capital Development Commission, authorised by Act of Parliament in October 1957, was established in March 1958 as a corporate body "to undertake and carry out the planning, development and construction of the City of Canberra as the National Capital Planning Committee, consisting of the National Capital Development Commissioner as chairman, and eight members appointed by the Governor-General, six selected from panels submitted by the Royal Australian Institute of Architects, the Institution of Engineers, Australia, and the Australian Planning Institute and two other committee members with special knowledge and experience in artistic or cultural matters. . . .

. . . .

1958 - 1964

Until the late fifties, Canberra was regarded by many people as an administrative outpost where Parliamentarians gathered from time to time and where public servants worked in ivory towers remote from the main stream of life. In recent years, this feeling has disappeared. Canberra is now a viable commercial city where the mail order catalogue is no longer in evidence. It is an employment centre serving a large region and it has become an attractive place in which to live. Moreover, an ever-increasing number of Australians whose hearts and homes are elsewhere are finding it an interesting and pleasant place to visit.

Soon after the National Capital Development Commission was appointed, a comprehensive development programme for the city was prepared. This document, "The Planning Report", covering proposals for the five year period from 1959 to 1964, outlined the developments which were expected to occur. It referred both to the programme which was being followed for the expansion of urban areas and to the steps being taken to establish the central areas as a fitting setting for Parliament and other important national buildings. The programme of work outlined in the report was based on the belief that the population, then approximately 40,000, would increase by from 20,000 to 25,000 over the next five years. It soon became apparent that this estimate would be exceeded. In February 1962 a revised report was issued covering the programme ending 1964 and later that year the programme was extended to cover the five year period then current in a publication entitled "Canberra Development 1962-1967". These documents, together with the Annual Report of the Commission, have defined the extent of development which has been attempted and have recorded the achievement over the past seven years.

While the most significant factor in this period has been the increase in population, associated in large measure with the transfer of the departments from Melbourne, enabling Canberra to operate more effectively as Australia's capital city, the most apparent change has been the emergence of something that really looks like a capital city. . . .

. . . . .

When the Commission began operations in March 1958 there were about 8,000 houses in Canberra. By June 1964 there were nearly 17,000 houses. Residential areas have been extended both north and south of the city with the emphasis initially in the northern district. Now development has commenced in the first suburbs in the new district of Woden in the Woden Valley to the south-west of the city. Throughout the period private enterprise has played an increasingly important role in house construction. In 1958-59 privately built dwellings numbered only 273 out of a total of 1,703 constructed in that year, whereas of the total of 1,950 dwellings built in 1963-64 private enterprise accounted for 1,100.

Private enterprise was quick to appreciate the opportunities in a city with an assured growth rate. In 1958-59 some £3.5 million of private money was invested in the growth of Canberra. In 1963-64 the figure was about £10 million. In the six years from 1958 to 1964 a total of some £45 million of private money was spent on buildings in Canberra. As the residential growth spread into new suburbs to the north, south and east, multi-storey commercial buildings rose at Civic and big new retail blocks appeared, dramatically altering the skyline of the city. . . . .

. . . .

CANBERRA - ITS ORIGIN: A BRIEF HISTORY OF ITS GOVERNMENT : A SURVEY OF SOME PROPOSALS FOR REFORM

Background notes prepared by Planning Section, Department of the Interior

Extract, prepared by the Bureau of Research and Statistics of the Jerusalem Municipality

(a) The Origin and Development of the Canberra "Concept"

......

Whereas most cities were founded for social or economical reasons, Canberra like Washington was not. Rather was it conceived for political reasons. This political concept set forth two principles to be followed in the establishment and development of Canberra namely : -

......

(b) that the city be planned and developed in such a way as to ensure a national capital worthy of the component States making up the federation.

......

(b) Land Tenure in the A.C.T.

12. An important factor which needs to be considered when discussing the government of Canberra is that of land tenure in the City and the Territory, particularly in the former. Section 9 of the Seat of Government (Administration) Act 1910-1963 provides that no crown lands in the Territory shall be disposed of for an estate in fee simple other than lands which, at the date of takeover from the State of New South Wales, were in process of alienation by, or subject to a conditional purchase from, that State. The net result has been the introduction into the Territory of a land-holding system based on a leasehold structure.

......

14. The reason advanced by Mr. O'Malley for the extent of the area recommended was that, although a far less area would be sufficient for the purpose of constructing the seat of government, the implementation of a programme based on a very small area would mean that the investment of Commonwealth funds in the development of that area would lead to a land boom on the surrounding borders. Such a boom would provide a source of profit for land speculators and that profit would be brought about because of the Commonwealth's investment in the seat of government. Mr. O'Malley expressed the view that the larger area should be obtained and within that area, the possibility of land speculators profiteering because of the Commonwealth's investment in the development of the National Capital should be avoided.

15. His concluding words were as follows, "I do not desire to take up the time of the House any further, but I say that the unearned increment created by the expenditure of the people's money belongs to the people and that the vesting of the land in fee simple is an inalienable right. The building of this Capital is a vital questions and of great importance to humanity and it is for the Federal Government to crystallize the whole thing into a living tangible reality for the benefit of the people."[2]

....

19. Therefore from the above statements, it can be deduced that the Commonwealth has claimed the ownership of land within the City and the Territory (insofar as considered necessary) in order to retain the profits accruing from the Commonwealth's development of that land.

....

(d) History of the Government of the Australian Capital Territory

25. ....

In 1921 the Committee recommended that, at a suitable stage of population settlement, the whole City administration should be vested in an independent Board of Control appointed by the Government, non elective, and consisting of experts in municipal and business management.

26. It was intended to vest the controlling authority with adequate powers to develop and maintain a proper system of government and administration for the Territory, to deal with the land question, the construction of the City and to take over the whole of the existing assets and liabilities. On the basis of these recommendations the Federal Capital Commission was established in 1924, and comprised three commissioners, all appointed by the Government.

27. The Commission could, subject to the approval of the Governor-General, make by-laws not inconsistent with the Seat of Government (Administration) Act, with any Regulations made under the Act, and with any Ordinances made in pursuance of the Act. Power was given to Parliament to disallow any by-law within 15 days after it has been laid before the House.

28. The Federal Capital Commission performed the functions of government for the Australian Capital Territory jointly performed nowadays by the Departments of the Interior, Works and Health and the National Capital Development Commission. The Government had endeavoured to give to the Federal Capital Commission reasonaly full powers in order that it could discharge these duties without being unduly hampered but, at the same time, had retained sufficient control to ensure that the Commission would be at all times under Parliamentary control.

29. All moneys received by the Commission were credited to a "Seat of Government Fund" the purpose being to distinguish the Commission's financial operations from those of the Government. The Commission has power to collect land rent, levy rates, etc. and was required to make the best use of revenue and resources. In connection with the planning and development of Canberra, the Commission has to conserve and adhere to the approved plan of Walter Burley Griffin and in undertaking works and buildings was subject to the provisions of the Public Works Committee Act 1913-1921. The Minister's written consent was necessary before the Commission could sell or dispose of any land on which public works, buildings or public units were to be constructed. The Commission also had to obtain approval for the construction of works and buildings for the Commonwealth.

30. From 1927 onwards construction activities diminished and many problems regarding civil administration became prominent. A strong feeling of discontent and criticism towards the form of government which applied in the Territory was evident. Canberra residents had no say in the administration of Canberra and complaints were numerous. The existing Federal Government attempted to remedy matters by appointing a locally elected representative as the third commissioner. However, this representative and his successor found that they had no real power and were continually at variance with their fellow commissioners.

31. By the Seat of Government (Administration) Act 1930, the Federal Capital Commission was abolished. Its functions were divided amongst the departments as it was considered that the government departments could perform the Commission's functions adquately. Although provision had been made for Canberra residents to elect the Third Commissioner they considered that: the elected person (a) did not have any degree of influence and (b) could not exert any pressure on the two Government appointed members of the Commission.
Hence the Commission had been unpopular as the people resented not having an influential voice in those matters which affected them.

32. The general administration of the Australian Capital Territory was then vested in the Departments of Home Affairs, Health and Attorney-General's. At the same time a partly nominated and partly elected Advisory Council was established under the provisions of the Advisory Council Ordinance 1931.

The function of that Council was (and still remains) to advise the Minister on matters affecting the Territory.

33. In 1932 the Departments of Home Affairs, Works and Railways, and Transport were abolished and replaced by a newly established Department of the Interior, which assumed responsibility for the planning, development and administration of the Australian Capital Territory. Other Departments were allocated relevant functions (for example, the Department of Health was responsible for public health and sanitation, the Department of Works for public works and services etc.).

34. This remained the position until 1957. However, following the Senate Select Committee Report of 1955, there was general agreement on the need for reform of Canberra's administration. The Committee recommended that divided departmental administration be replaced by a single authority headed by a Commissioner who was to exercice powers similar to those vested in the Federal Capital Commission. With regard to self-government, the Committee proposed that a legislative council be established to give to the Territory some form of representative government.

35. Whilst not accepting the Committee's recommendations in full, the Government did proceed to establish the National Capital Development Commission, constituted under the National Capital Development Commission Act 1957. The Commission is empowered by that Act to undertake and carry out the planning, development and construction of the City of Canberra as the National Capital of the Commonwealth. The Commission is authorized to provide, or arrange for the provision of, within the Australian Capital Territory, buildings, roads, bridges, works for the supply of water or electricity, sewerage or drainage and other matters incidental to the above purpose.

36. The Act also provided for the establishment of a National Capital Planning Committee to advice the Minister on town planning aspects of schemes of development proposed by the Commission and to make recommendations to the Minister on various aspects of planning and proposals to vary or modify the gazetted plan of Canberra. The Committe was to consist of the Chairman of the National Capital Development Commission and two representatives of each of the Australian Institutes of Architects, Engineers and Town Planning.

37. Also following the Senate Select Committee report, a Joint Parliamentary Committee on Canberra was established with authority to enquire into matters referred to it by the Minister for the Interior.

....

e) The Form of Government and Administration in Canberra and A.C.T. at the present time

40. Canberra and the Australian Capital Territory have undergone a number of changes in administrative organisation in their short history, and it can be said that the present arrangements are based on those introduced in 1930. The Seat of Government (Administration) Act, 1910-1959, an Act of the Commonwealth Parliament, makes general provision for the government of the Australian Capital Territory (including the City of Canberra). Responsibility is vested in the Minister

for the Interior, who administers that Act, but he is assisted by other ministers whose departments primarily discharge specialised functions at the national level. Thus the Attorney-General's Department is responsible in the Territory for the administration of law and justice; while the Department of Health deals with Public Health matters in the Territory as an incident to its national responsibilities.

41. In the absence of separate territorial or municipal legislature and executive bodies, Territory legislation is effected in the form of Ordinances made under section 12 of the Seat of Government (Administration) Act, 1910-1959, by the Governor-General of the Commonwealth,acting with the advice of the Federal Executive Council. In order to give citizens of the Territory an opportunity to participate in the government of the Territory, an Advisory Council, as mentioned earlier, exists under the provisions of the Advisory Council Ordinance 1936-1965, for the purpose of advising the Minister for the Interior on matters affecting the Territory. The Council consists of 12 members, 8 being elected trienially by the electors of the Territory, the remainder being senior officers of the administration appointed to the Council by the Minister.

42. The Departments having responsibilities in the Territory are bound by the constitutional and legislative requirements applying generally to the Commonwealth and must adhere to the procedures normally adopted in Commonwealth administration. Therefore, for example, there is no separate Territorial financial structure or budget, for all revenues received from Territory sources are paid into the Commonwealth Consolidated Revenue Fund and all government expenditure in the Territory is made from moneys appropriated by the Commonwealth Parliament for that purpose.

43. In Canberra and the A. C. T. no distinction is drawn between urban and rural administration, or between Territory and municipal administration. There is but one level of government for the Territory, with the one exception of the National Capital Development Commission. Its charter is limited to the planning, construction and development of Canberra as the National Capital and matters incidental thereto. Hence the Commission's authority does not extend beyond the city except to the extent that the Commission undertakes work incidental to its responsibility for the planning, construction and development of Canberra as the National Capital. In all other respects, however, the Territory is administered as one unit.

(f) Previous Proposals and Papers on Self-Government in the Australian Capital Territory.

......

50. The Canberra Citizens' Rights League submitted to the Advisory Council draft proposals for a local governing body for the Australian Capital Territory. Proposals were in very broad terms and were merely that there should be a Legislative Council to initiate laws which would be submitted to the Governor-General for approval. It also was stated that the usual type of municipal or shire council had only limited powers and that municipal government of this kind would be far too restrictive for the needs of the Territory. It was considered that the Australian Capital Territory required a full code of legislation to meet all its requirements and that much of this would elsewhere be the prerogative of the legislature of a sovereign state.

. . . . . .

1949. 53. The Government invited Mr. H. J. R. Cole, the Town Clerk of Hobart, to enquire into and report on the civic administration of Canberra.

54. A report by the Committee on Local Government which was appointed by the A. C. T. Progress and Welfare Council was presented to Mr. Cole prior to the preparation of his report. Briefly, it recommended the establishment of an A. C. T. Council composed entirely of elected citizens. It conceded that such a council should have the advice and assistance of trained administrative officers but considered that their place was not on the Local Council. It also recommended the widest possible powers of legislation and administration as the committee felt that the grant of real and substantial responsibility would attract the keen interest of the most capable citizens. In the opinion of the committee, if the degree of responsibility granted was small, then public interest and co-operation, would be proportionately less.

55. The Cole Report recommended the setting up of a Municipal Council comprised of members elected by the people, to be responsible for the existing City Area and to have the traditional functions of a local authority plus some of the powers normally exercised by a state government. It further recommended that the council be given the responsibility for rating and the levying of charges and that its revenue should be derived from such sources together with a government subsidy. Diagrammatically it might be illustrated as follows:

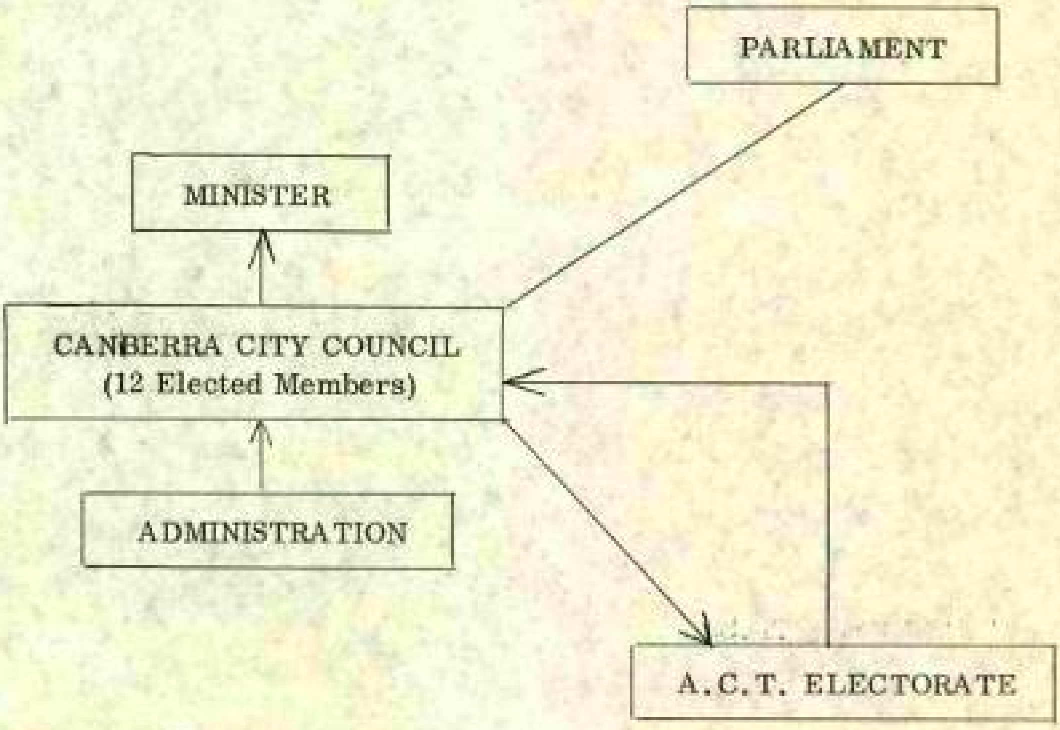

56. The Cole report was discussed in the Advisory Council, but no definite recommendations were made on it.

1952. 57. The Advisory Council resolved to enquire into and report upon a future form of administration of the Territory. The Department of the Interior provided information which enabled a statement to be prepared showing the existing provisions for the government and administration of the Territory and giving details of the financial arrangements relating to it.

58. Citizens, various organisations and leading academics were invited to furnish their views. The University of Melbourne Law Faculty was one such academic body which obliged and which submitted an extensive report. This report recommended:

That the government of the Australian Capital Territory should be centralised into a single organisation, the administration to be under the control of an Administrator, who should in turn be subject to a Council, consisting of himself and an equal number of elected and nominated members. The Council should elect its own President and should be sovereign in the Territory, subject to the control of the Commonwealth Government. The Commonwealth would exercise control:

(i) at the Cabinet level by appointing nominated members, giving general directions on policy and having a power of veto of Ordinances and enterprises; and

(ii) at the Parliamentary level by approving the annual budget and by retaining the present power to disallow Ordinances.

Diagrammatically the proposal might be illustrated as follows:

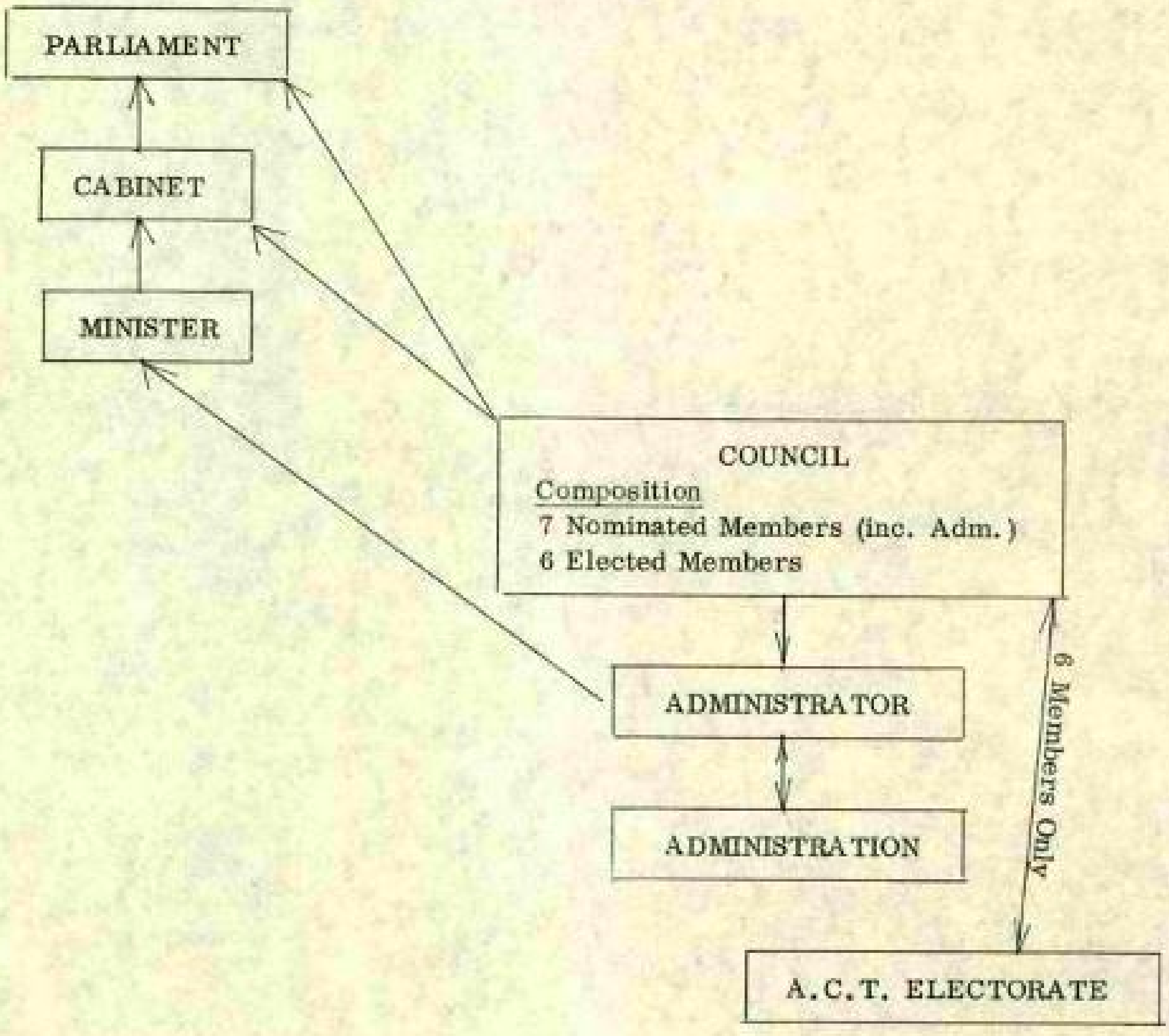

59. The Advisory Council commenced public hearings in June, 1953 and continued at various intervals for a period of 12 months. A report was issued in June, 1955, in which the Advisory Council recommended:

(a) that the administration of the Territory should be unified under the direction of the Minister with power to delegate functions;

(b) that a Legislative Council be created to discharge the legislative functions within proper limits of local jurisdiction;

(c) that eventually such public utilities as electricity, water and sewerage by established as self-contained, independent statutory bodies, with powers defined by law and under controlling bodies comprised of local consumers.

1955. 60. ...... The Senate Select Committee on the Development of Canberra presented a report to Parliament, advocating several substantive changes in the government of the Australian Capital Territory. The Committee recommended the establishment of a single authority, incorporated by law and headed by a Commissioner appointed by the Minister. The Commissioner would exercise powers similar to those vested in the Federal Capital Commission. The Committee also proposed the creation of a separate portfolio for the Australian Capital Territory and the establishment of a Standing Committee of the Senate to exercise parliamentary oversight.

....

62. The Committee also recommended that there be established, as Canberra's developed circumstances warrant, a municipal authority for the City of Canberra and a shire council for the remainder of the Territory, both bodies to be responsible to the Minister through the Commissioner. Diagrammatically the proposal is as follows:

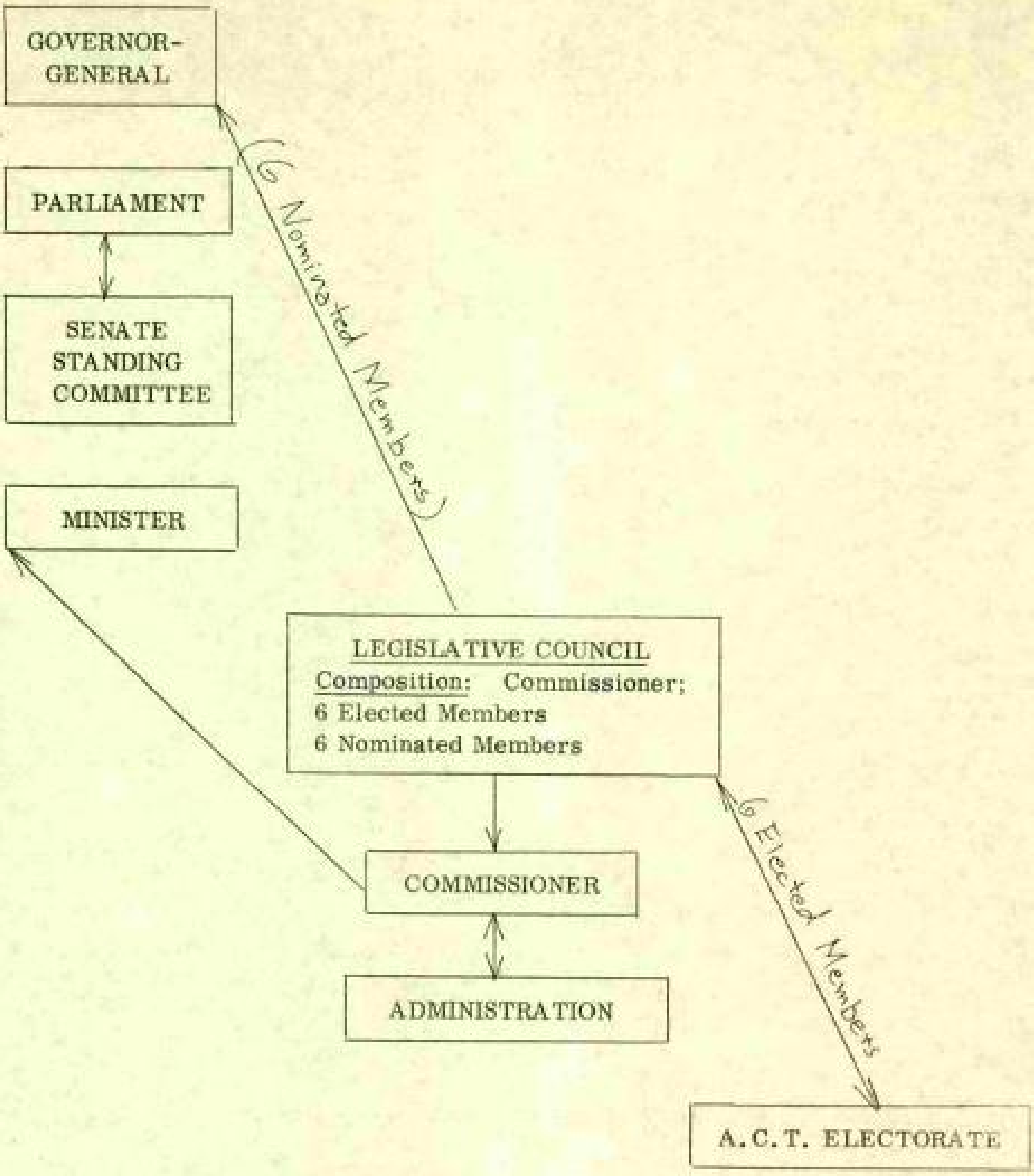

63. The only action which resulted from these recommendations was the establishment of the National Capital Development Commission, the functions of which were the planning, development and construction of Canberra as the National Capital. This action separated these functions from the administrative functions, whereas the Senate Committee had had in mind that they should all be under the one authority. The Joint Parliamentary Committee on the Australian Capital Territory was also established following the report of the Senate Select Committee. The Committee, consisting of representatives of both Houses of the Parliament, is required by the terms of its constitution to:

(a) examine and report on all proposals for modifications or variations of the plan of lay-out of the City of Canberra and its environs, which are referred to the Committee by the Minister for the Interior; and

(b) examine and report on such other matters relating to the Australian Capital Territory as may be referred to the Committee by the Minister for the Interior.

1957. 64. A report on the government of the Australian Capital Territory was issued by a study group of the Australian Capital Territory branch of the Institute of Public Administration. The report criticized the division of administrative responsibility between a number of departments and recommended:

(a) a Joint Standing Committee of both Houses of Parliament to be charged with the overall surveillance of the administration and development of the Australian Capital Territory and to report annually to Parliament;

(b) a Minister of State for the Australian Capital Territory;

(c) a Planning Advisory Committee appointed by the Government and required to act as guardian of the cultural architectural and esthetic development of Canberra;

(d) a fully elected Council of 16 to be known as the National Capital Council with legislative and executive powers and to be elected by residents of the Australian Capital Territory; and

(e) a unified administration for the Australian Capital Territory, responsible to the National Capital Council.

65. The council would have a statutory duty to submit to a planning committee appointed by the Parliament every decision touching upon the committee's terms of reference. Parliament would have the power to disallow legislation of the council and the Minister would retain certain policy oversight in regard to the matters dealt with by the Council. Diagrammatically the proposal might be illustrated as follows:

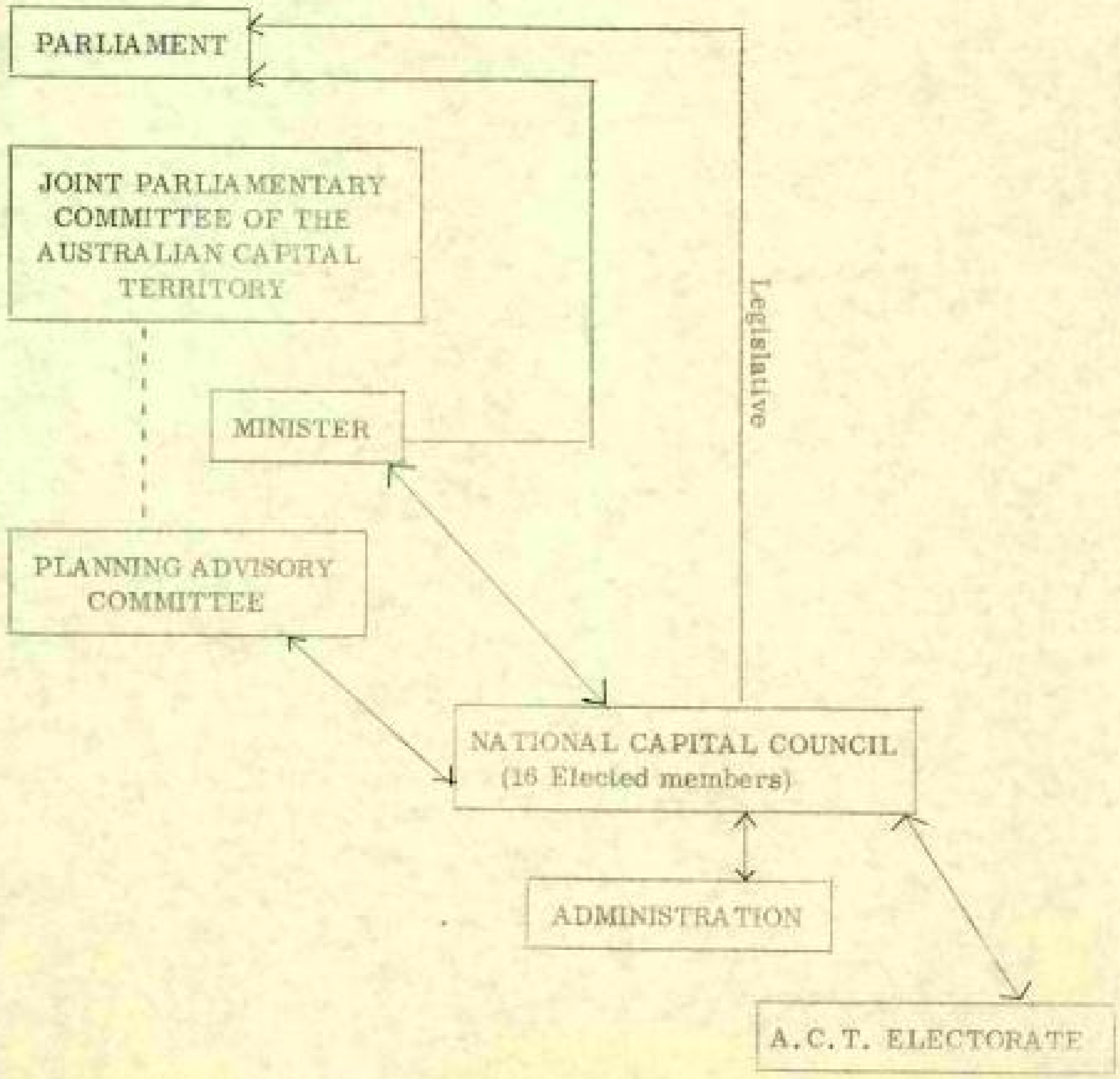

1958. 66. From time to time the Advisory Council has debated the question of the establishment of some form of local government in Canberra.

67. In May, 1962, the Council again passed a resolution requesting the Minister to establish a Legislative Council for the Australian Capital Territory. The Minister replied, explaining the complexity of the proposal and stating that, at that stage, he was in no position to say whether the proposal was acceptable and if so, how it would be implemented.

68. In March, 1963, the Council passed a further resolution reaffirming its recommendation of 1962. The Minister acknowledged this and stated that he had nothing to add to his previous reply.

......

1965. 74. In February, a T. V. panel consisting of Mr. Pead and Mr. Martin of the A. C. T. Advisory Council and Professor Arndt and Mr. Rose of the Australian National University, discussed the problem of self-government for the Australian Capital Territory and were unanimous in their opinion that there should be some form of local self-government in Canberra as soon as possible.

75. In March, in the "Australian Quarterly", David Buxton examined the problem in his article "Self-Government for the Australian Capital?" He forwarded two reasons for self-government, namely:

(a) self-government is conducive to the "nourishment of public spirit and to the development of intelligence"; and

(b) the inadequacy of the present system of government.

76. Mr. Buxton considered that the proposal to vest the control of the city's system of land tenure in a popularly elected Australian Capital Territory administration, "would not be incompatible with continued control over land use and planning by the Commonwealth through the National Capital Development Commission" (as Professor Arndt had pointed out) and deserves very careful consideration.

77. In his examination into financial problems Mr. Buxton advocated a separate Australian Capital Territory budget. He concluded that, unless an equitable formula is worked out to recoup such elements as national capital cost, self-government in Canberra is virtually doomed to failure.

GOVERNMENT AND ADMINISTRATION OF CANBERRA AND THE AUSTRALIAN CAPITAL TERRITORY

Authority for the existence and for the government of Canberra and the Australian Capital Territory lies in the Constitution of Australia. The more important sections of the Constitution for these purposes are sections 125 and 122 which read as follows:

"125 The seat of Government of the Commonwealth shall be determined by the Parliament, and shall be within territory which shall have been granted to or acquired by the Commonwealth, and shall be vested in and belong to the Commonwealth, and shall be in the State of New South Wales, and be distant not less than one hundred miles from Sydney.

" Such territory shall contain an area of not less than one hundred square miles, and such portion thereof as shall consist of Crown lands shall be granted to the Commonwealth without any payment therefor.

" The Parliament shall sit at Melbourne until it meet at the seat of Government".

"122 The Parliament may make laws for the government of any territory surrendered by any State to and accepted by the Commonwealth, or of any territory placed by the Queen under the authority of and accepted by the Commonwealth, or otherwise acquired by the Commonwealth, and may allow the representation of such territory in either House of the Parliamente to the extent and on the terms which it thinks fit".

Under the authority of section 125 of the Constitution, the State of New South Wales surrendered to the Commonwealth on the 1st. January, 1911 an area of just over 900 sq. miles which the Commonwealth accepted for the purpose of establishing a seat of government. Provision for the government of that territory was made by a Commonwealth Act, the Seat of Government (Administration) Act 1910-1963. That Act, which was made under the authority of section 122 of the Constitution, came into operation on 1st. January, 1911 when the Commonwealth took over the new territory.

Section 12 of the Seat of Government (Administration) Act provides that the Governor-General may make ordinances having the force of law in the Territory. The general law of the Territory is contained in these ordinances and in regulations made under these ordinances. In addition, a number of Acts of the Commonwealth Parliament apply to the Territory for particular purposes.

ADMINISTRATION

The Australian Capital Territory is administered directly by the Commonwealth. The Minister for the Interior is responsible for the general administration of the Territory and other ministers have particular responsibilities where specialised fields are involved. For example, the Attorney-General is responsible

for administration of law and justice in the Territory and the Minister for Health is responsible for Public Health in the Territory.

There is no special municipal or territorial government structure. Special agencies have been constituted by Commonwealth Acts where particular activities require specialised types of organisations for their administration. For example, the National Capital Development Commission was set up under the National Capital Development Commission Acta 1957 to undertake the planning, development and construction of Canberra as the National Capital and the Australian Capital Territory Electricity Authority was set up under the Australian Capital Territory Electricity Supply Act 1962 to supply electricity services within the Territory.

FINANCE.

There is no separate budget for Canberra and the Australian Capital Territory. All moneys received by way of taxes and charges are paid into the Commonwealth Consolidated Revenue Fund. All expenditure in the government of the Territory is made from funds appropriated by the Commonwealth Parliament. The Territory revenue and expenditure are included therefore each year in the normal Commonwealth Budget.

REPRESENTATION OF THE PEOPLE OF THE TERRITORY

The people of Canberra and the Australian Capital Territory have no form of representative government. An Advisory Council, consisting of twelve members, eight elected every three years by the people of the Territory and four officers of the administration appointed by the Minister for the Interior, is constituted under the Advisory Council Ordinance 1936-1965. The Council has no legislative or executive power. Its function is to advise the Minister for the Interior on many matters affecting the Territory, including the making of new ordinances or the repeal or amendment, of existing ordinances.

The Minister for the Interior has announced that his Department is currently studying possible forms of self-government for Canberra and Australian Capital Territory.

The Australian Capital Territory is represented in the Commonwealth Parliament by one member in the House of Representatives. Until now that member has not had full status in the Parliament, but has had only the right to vote on matters affecting the Territory. As from the beginning of the next Parliament (which will follow the election later this year) the member will have full voting rights in the Parliament on all matters. The Territory does not have any representatives in the other House of the Parliament, the Senate.

[illegible] the administration of law and justice in the Territory and the Minister for Health is responsible for Public Health in the Territory.

There is no [illegible] government structure. Social services have been established by Commonwealth [illegible] with a particular activity requiring specialised [illegible] administration. For example, the National Capital Development Commission was set up under the National Capital Development Commission Act [illegible] planning, development and construction of Canberra as the national capital and the Australian Capital Territory [illegible] Capital Territory [illegible] Territory.

FINANCE.

There is no separate [illegible] Canberra and the Australian Capital Territory. [illegible] moneys [illegible] are paid into the Commonwealth [illegible] the government of the Territory is made from funds appropriated in the [illegible] Parliament. The Territory revenue and expenditure are included each year in the normal Commonwealth Budget.

REPRESENTATION OF THE PEOPLE OF THE TERRITORY

The people of Canberra and the Australian Capital Territory have no form of representative government. An Advisory Council, consisting of [illegible] members, [illegible] elected by the [illegible] the Territory, and four officers of the administration [illegible] informally [illegible] the Advisory Council [illegible] The Council has no legislative or executive powers [illegible] to advise the Minister [illegible] on many matters affecting the Territory, including the making of new ordinances or the repeal or amendment of existing ordinances.

The Minister for the Interior [illegible] that his Department [illegible] forms of self-government for Canberra and Australian Capital Territory.

The Australian Capital Territory [illegible] in the Commonwealth Parliament by one member in the House of Representatives. Until now the member has not had full status in the Parliament but has had [illegible] right to vote on matters affecting the Territory. As from the beginning of the next Parliament, which will follow the election later this year, the member will have full voting rights in the Parliament on all matters. The Territory does not have representatives in the other House of the Parliament, the Senate.

ראש העיר

ירושלים, י׳ באב תשכ"ו
27.7.1966

לכבוד
מר ז. ורהפטיג
שר הדתות
משרד הדתות
<u>ירושלים</u>.

שר נכבד,

בהמשך לפגישה המוצלחת שנתקיימה בחדש שעבר בבית העיריה כדי, לדון על מצבה הנוכחי של ירושלים כבירה ועל האפשרויות לחיזוק מעמדה, אני מרשה לעצמי להזמינך לסיור, שיערך ביום א׳ כ"א מנ"א תשכ"ו (7.8.66), על מנת לראות מקרוב מספר מוסדות ומפעלי פיתוח, המוחזקים והמבוצעים ע"י העיריה וכן במספר מפעלי העשיה הקיימים בעיר והמעסיקים מאות ידיים עובדות.

יוצאים מבנין העיריה, רחוב יפו 22, בשעה 09.00 לפנה"צ,
אני מצפה להשתתפותך.

בברכה,

טדי קולק
ראש העיר